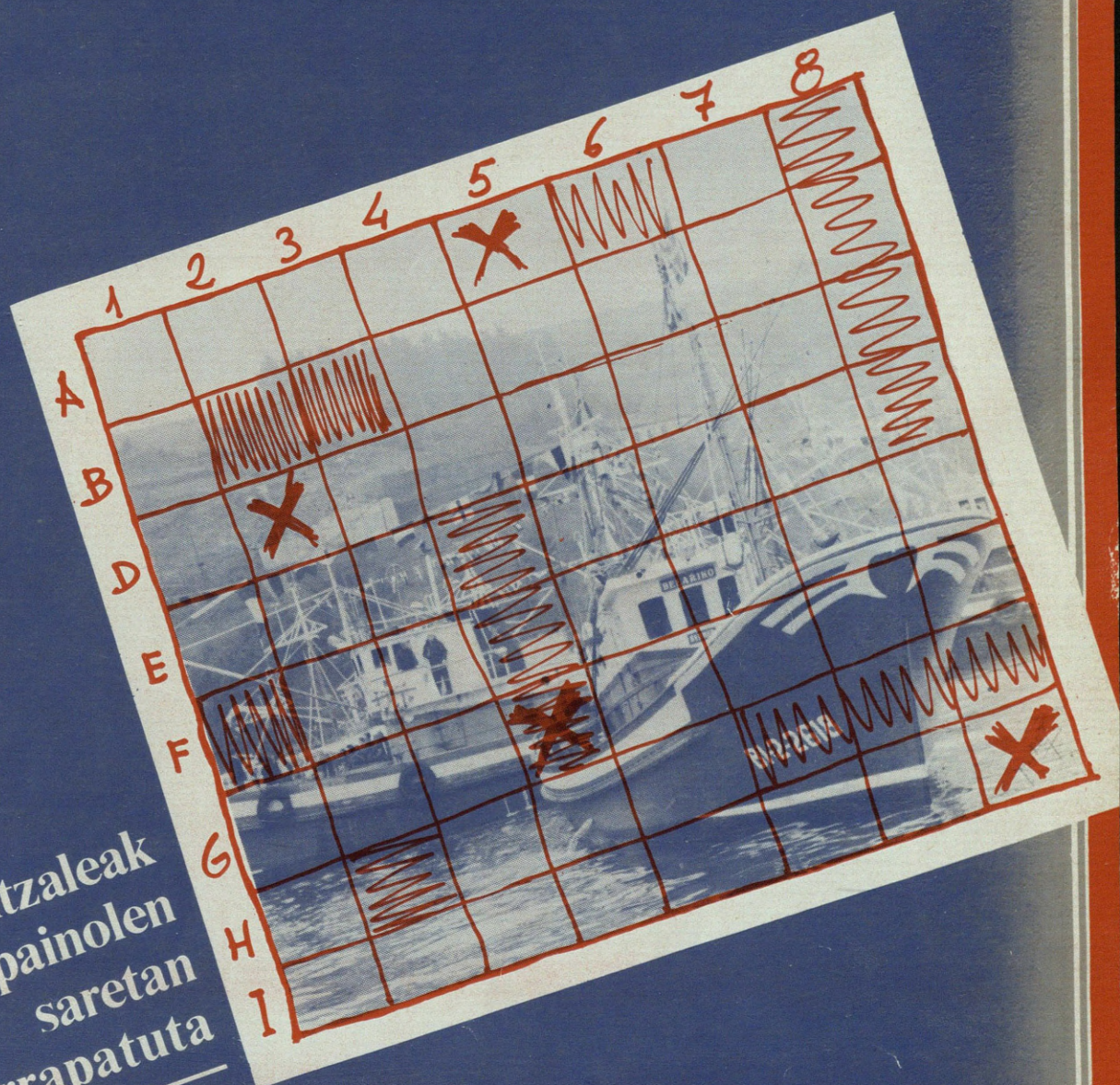

ARGIA

1.984 - Martxo 25 - XLVII garren urtea - 1009 zenbakia. 100 peza

Arrantzaleak
espainolen
saretan
harrapatuta

Pinturaren hitzak J.M. Zumalaberen hortzetan
Mariasun Landa, literaturaz blai

**DINERO A
CUALQUIER HORA.**

**CREDITO EN
CUALQUIER SITIO.**

DIRUA ORDU GUZTIETAN

Ordu guztietan Kutxaren zerbitzuak zure mesedetan daude.

Hemen duzu gure Txatel Berdea. Txartel Berdearekin eragiketa guztiak, diru ateratzea, diru sartzea, etab. edozein ordutan egin dezakezu, gauean edo egunean, lanegunetan edo eta jaiegunetan. Txartel Berdeak ez du ezagutzen jairik.

Erlojua begiratu barik, behar dituzun soluziobideak zeure eskuetan daude:

- Edozein unetan dirua ateratzen.
- Dirua sartzen.
- Zure saldoa berehala ezagutzen.
- Taloi txekeak eskatzen.

KREDITUA EDOZEIN TOKITAN

Bidai agentzietan, hoteletan, jate-txetan, dendetan, erostetxe handietan.

Bizkaian 2.000 toki baino gehiagotan.

Munduan zehar 2.600.000 tokitan.

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartela erakutsirik **NONAHI**, txakur txiki bat ere gabe, erosiko duzu.

Horrela, ez duzu gainean dirurik eraman behar ez eta konturik atera behar.

Gauzez gozatzeko ez duzu itxaron behar. Pagatzeko itxaron behar duzu, gure kreditu osoa duzu eta.

ETA 5.000.000 TAKO SEGURU DOHAIN BAT

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartelarekin harantz honuntz ibiltzea ez da bakarrik eroso.

Segurua baita.

Abioiez, trenez edo eta itsasuntziz egindako bidaiak txartelaz abonatzen badituzu, zuek eta zeure etxeak

istripuen kontrako aseguru bat duzue. 5.000.000 ptako asegurua hain zuzen. Dena debalde.

Horregaitik ere Bizkaiko Kutxaren Master Charge-a eduki eta erabili behar duzu.

Seguru gaude.

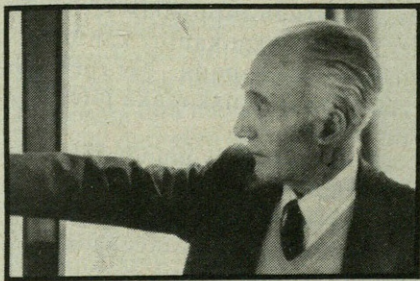
**CAJA DE AHORROS
VIZCAINA**

**BIZKAIKO
AURREZKI KUTXA**

Europako sareetan erori dira Euskal Herriko arrantzaleak. Hobeto esanda 76. urtetik hona dabiltza haien sareetan azken koletazoak emanaz. Ondarruko koei gertatutakoa muestra bat besterik ez da arazoarena: atuna hiltzeko matxetearekin buruan ematea. Ez gara atunak ordea, eta azken egunotan arrantzaleek eramandako horrokak, kamioi frantsesak eta erreaz, hala era-kusten du. (7. orr)

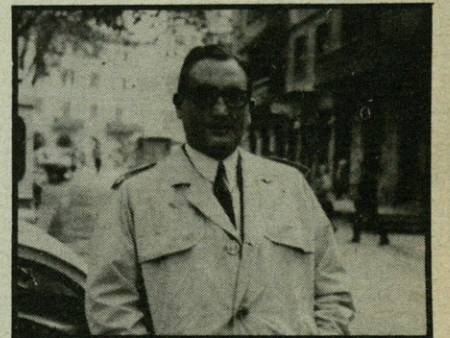

Erdiko orrialdeak pinturaz blaitu zaizkigu oraingo honetan. Azken ARGIAN Jon Sendagortak hasiera emandako artikulua bukatzen da zenbaki honetan: Emakumea eta pintura. Horrezaz gain Joxe Migel Zumalabek egindako erakusketa dela eta bere hitzak ekarri ditugu orriotara. Eta azkenik Euskal pinturaren puntan dabiltza-nei buruzko beste artikulua bat. (20. orritik hasi eta bukatu arte)

- 4.— Aste Giroa.
- 6.— Ttanttaka.
- 7.— Arrantzaleak Europako sareetan. **I. Zubiondo.**
- 11.— Mundua ez da borobila.
- 12.— Nekazari frantsesak zailantzan. **P. Sastre.**
- 15.— Herriko Plaza.
- 17.— Zilarrezko lauburua X. Amurizari. **K. Landa, A. Azkargorta.**
- 18.— Udal mailako hizkuntz politika ihardunaldiak. **Ar-lantz.**
- 20.— J.M. Zumalaberekin elkar-rrizketa. **J. L.**
- 23.— Euskal pinturaren espe-rantzan. **Ana B.**
- 24.— Emaztea eta pintura. **J. Sendagorta.**
- 26.— Haur literaturaz Mariasun Landarekin. **I. Agirre, M. Et-xaide.**
- 30.— Neskak bertso saioan. **Zaldubi.**
- 31.— Txutxumutxuka. **Sabin.**
- 32.— Aresti abertzalea zenentz. **A. Zelaia.**
- 33.— Zinema. **BIHARRAMU-NEAN. K.S.Julian.** eta **AKELARRE J.Iribar.**
- 35.— Antzerkia. Ipar Aldean to-paketak eta COBAYA eta GEROA. **M.A.**
- 38.— Jo....Adarra.
- 39.— Bertsoak: Usurbilgo saio-ko bertsoak.
- 40.— Asteburuan zer?
- 42.— Azkenekoa: **J.R. Bilbao.**
- 43.— Fotonobela. Aitonaren xa-ke-taularen inguruan.

Emakumeen eguna pasa eta emaku-meak etorri zaizkigu aste honetan ko-laboratzera. Honela, Maider Etxaidek eta Idoia Agirrek elkarriketa bat egin diote Mariasun Landari idazleari. Be-ren moduan. Haiek eginda bezala utzi du. Haurrentzako literatura, gauza pertsonalak... **26. orrialdean aurkituko duzu.**

Laburxeago nahiago baduzu, zine kritika begiratu ahal duzu **32-33 orrialdeetan**, edo Anjel Zelaia-tak Ga-briel Arestiren esukaltasunaz eginda-koa, edo Antzerkiaren mobida, edo Ttanttaka, edo Mundua ez da borobila, edo nahi duzuna. Azken finean zerorrek aukeratu beharko duzu zer irakurri.

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia Kooperati-ba.

Donostiako erredazioa: Josu Lan-da, Joxemi Zumalabe, Pello Zubi-ria, Iñaki Uribe, Xalbardin, Jon, Joseba Alvarez.

Gasteizen: Xabier Etxaniz.

Bilbon: ANAITASUNA taldea.

Iparaldean: Ladix Arrosagarai, Mikel Hiribarren, Allande Soka-rras.

Iruñean: Pello Lizarralde.

Kolaboratzaileak: Martxel Aizpu-

rua, Enrike Amonarriz (Jo...Ada-rra), Mikel Antza, Joxe Azurmen-di, Balere Bakaikoa, Luis Mari Bandres, Xabier Erro, Iñaki Ka-mino (Aste Giroa), Emilio Lopez Adan «Beltza», Alfonsito Marti-nez, Mikel Nabarro «Trikuharri», Eneko Olasagasti, Xabier Portu-gal, Koldo San Julian, Andoni Sa-rrriegi «Murumendi», Joseba Sa-rrionandia, Pablo Sastre, Joxean Gezalaga «Zaldubi».

Marraskilariak: Joxemi, Julio, Zut.

Argazkilariak: Kristina, Txema Ormazabal, Luis Otaegi.

Publizitatea: Xabier Erro.

Administrazioa: Joxe Mari Osto-laza.

D.L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA. Virgen del Carmen, z/g. Ramonenea behea. **DONOSTIA-12.**

Telefona: (943) 28 33 99.

Inprimategia: GRAFICAS SEMI.

Hego Euskal Herria,	
Estatu Espainola.....	3.500 pta.
Ipar Euskal Herria,	
Beste atzerriak.....	4.800 pta.
Airez.....	7.300 pta.
Ale bakarria.....	100 pta.

ASTE GIROA

aldizkariak

Titulua: Korrok.
Zenbakia: Bigarrena.
Ezaugarriak: Iruña 1984. do-
hain zabaltzen da.

«Korrok» aldizkariak bigarren alea atera du jadanik kalera. aurrekoa baino itxura hobetoarekin. eta lehen ale horrelan agertzen zena finkatuz. Bigarren hau ere dohain banatzen dute. nahiz eta ziuraski hurrengo ez den hutsaren truke banatuko. Literatur aldizkari bezala finkatzen ari da. eta kolaboratzaile ekipo finko bat ere ageri da. Itzulpenak. ipuiak. berriak. komentarioak. erreseina txikiak. elkarrizketa... poemak. Arin irakurtzen den aldizkari freskoa da «Korrok».

Titulua: Ikastolako hiztegia.
Egilea: Donibane Lohitzuneko
Ikastolako umeak.

Ezaugarriak: Donibane Lohitzune.
1984.

Donibane Lohitzuneko haurrek ariketa moduan egindako hiztegi labur bat dugu hau. Euskarazko hitzak eta esaldiak frantsesera itzulita. Azalean Euskal Herriko mapa ikurriña marrazturik duela gainean. eta «Euskara hobetzeko bidean». beren lanaren helburua ezpairik gabe. Orrialdeak makinaz idatzita eta bienamita batetan tirata ageri dira. Ez dira asko. baina bederatzi urtetako haur batzuk egiteko ez da gutxi. Espero dugu jarraituko dutela honelako lanak egiten. Eta beste ikastoletako haurrek ere. ea hauen eredu jarraitzen duzen!

diskoak

Izena: «Swordfishtrombones»
Egilea: Tom Waits.
Disketxea: Island Records.

Ez da aitzaki handirik behar LP honen aipamen berezia arrazoitzeko. Tom Waits-en diska zerrenda luzean hemen argitaratu den bakarra baitugu.

Kontutan har bestalde. California aldeko lehen folk mugida hura sortu zuten Neil Young, Crosby Stills Nash eta abar luze haren jarrera kide deskastatu honen azken Lpa dugula «Swordfishtrombones» deritzan honako hau.

Ez du ordea inongo zer ikusirik bere gaurko musikak bere aspaldiko lagunaren estiloarekin. Izan ere. Whisky ugari. nahi

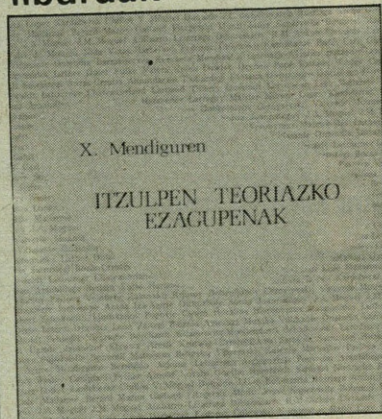
baino esperientzia garrantz-
giago. musikarekiko harreman
bitxiak eta heldutasun marjinal
izugarri bat irentsi erazi bait
dizkio denboraren poderioak ti-
po honi.

Halaxe gauzak. bere musi-
kak. ikutu eta usain konfundie-
zin batez. paregabeko nortasun
sortzaile baten azken hatsak da-
karzkigu. Bere giro sortze ahal-
menak edozein muga apur de-
zake. zuk halaxe nahi baduzu
behintzat.

Diska honetako doinuek. bizi
izandako ixtorio ilunak. auzo
pobre ilunetako pertsonaia
marjinatuen inpulsoak senti
erazten dizkizu kantuz kantu.
taupadaz taupada. berauek
zeure barrua pixkanaka jaten
dizutelarik.

Ez da aukerarik mundu bitxi
honen aurrean. Botila hots. ma-
rimba soinu. kontrabaxu ga-
rratz. ahots ezin zartaguagoan
kulunkatu eta azkenik murgilt-
zea duzu erremedio bakarra.

liburuak

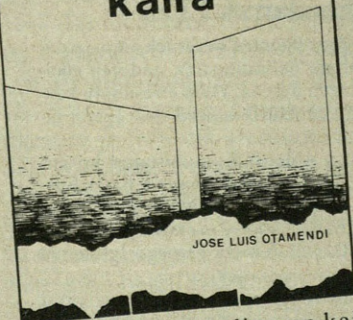

Titulua: Itzulpen teoriako eza-
gupenak.
Egila: Xabier Mendiguren.
Argitaletxea: Itzultzaile eskola
I.
Ezaugarriak: 900 pzta. 181 o.

Euskal itzulpenak ugaltzen
ari direla nabaria da azken ho-
netan. eta horiekin batena itzul-
pen eskoletako ikasleak. Itzul-
penaren munduaren gailurrean

bilen X. Mendiguren irakas-
 k teoriatzko liburua kaleratu
 . Oinarrizko bibliografiaz
 inera itzulpenak gaurko
 unduan duen papera aztert-
 n du. Eta bestalde liburua da-
 r. 7 zatitan egina. Itzul-
 en-teoriaren objektuak, teo-
 riak eta arazoak datoz aurrenik.
 hurrengo punduan itzulpena-
 en historia laburra dago idaz-
 teak: Erroma, Grezia, Histo-
 riaturra, berpizkundea, erro-
 mantizismua. XX. mendea.
 Euskal Herria, sobietarra. It-
 zulpenaren definiziorantz dugu
 hurrengo atala ondorengo «it-
 zulpena eta linguistika» gaiari
 eskainiz. Honetan behaviouris-
 moa, neo-humboldtarrak eta
 linguistika deskriptibo eta di-
 tribuzionala dira nagusi. Teoria
 orokorrak dira gero datozenak:
 denotatiboa, semantikoa eta
 transformazionala. Eta pundu-
 rik garrantzizkoenera heldurik,
 baliokidetasun ikerketak datoz:
 baliokidetasuna eta denotatu-
 ren identifikazioa, zainuaren
 balio polisemikoa, hitz elkartu
 eratorriak eta baliokidetasuna,
 zeinuaren balio emozionala eta
 beste asko. Azken atarian itzul-
 pen prozesuaren azteketa egiten
 da: urratsak, korresponden-
 zia, faktoreak, unitateak eta
 balorazioa.

azken undinaren kaira

Titulua: Azken undinaren kai-
 ra.
Egilea: Jose Luis Otamendi.
Argitaletxea: Hordago, Ustela
 saila 19.

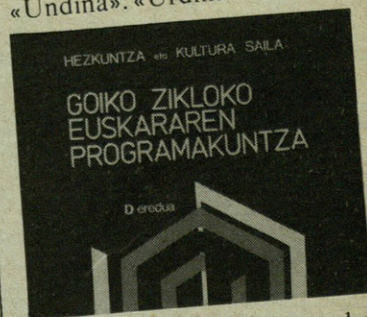
Ezaugarriak: 90o. 500 pzt.

Lehen ere Hordagon argita-
 ratua genuen Jose Luis Ota-
 mendi poeta, baina orain ez ba-
 karrik olerkiak, antzerkia ere
 argitaratu baitu liburu honetan.
 «Hiru Gau» deritza antzerkiari.
 eta hiru ekitalditan edota hiru
 gautan banatzen da. Hiru lagun
 behartsuren kontuak agertzen
 dira lan honetan. Hiru hauetako
 bakoitzak badu bere helburua
 (erdietsiko ez duena gainera).
 Orama bigarren ekitaldiarekin
 batera hasikoda, gerra ziztrin
 batek tartean harrapatuko bai-
 titu hirurak, hauetako bat gene-
 ral izateraino helduz. Azkenean
 general honen bi lagunak ihes
 egingen dute eta honek beren at-
 zetik joan behar izango du dete-
 nitzera. Lan honek badiu bere-
 kin hainbat gauza aipagarri.
 Sortzen diren egoerak fiktizioak
 badira ere, gizakiaren hainbat
 eta hainbat huts eta desio agert-
 zen da broma eta irrizko gertat-
 zen dira, egoskortasuna eta
 dogma, adiskidetasuna eta
 interesak baina batez ere egoera
 jakin batzuren azpian agertzen
 den ironia apurra aipatuko ge-
 nuke. Osos irakurgarria eta ant-
 zeltu behar litzatekeena. Lana
 benetan primerakoa da.

Oleritiari ekinen diogu orain:
 olertia zail da ulertzeko, aditz
 elipsiz bete, eguneroko erreali-
 tateko gauza eta gertaera arrun-
 tei bizikera irreala erantsiz lor-
 tutako kontrasteetan mamitua
 askotan. Bestetan olerki narra-
 tibo preziosistak, edota lagunari
 egindakoak. Irakurleak ahal
 duen bezala irakurri behar di-
 tuen olerkiak. Eta egia esan zail
 gertatzen da olerti hau nola edo
 hala mailakatzea, egia esan ez
 dago mailakatu beharrik, baina
 behin eta berriro irakurtzekoak
 dira. Olerki bakoitzaren ondoan
 irudi bana (geometrikoa ia beti).

Azkenik liburuaren izenaz
 zertzelada bakar bat eman nahi
 nuke, liburua irakurri eta gero
 izena gaizki dagoela dirudi, eta
 Hordago-ren erruz hain zuzen.

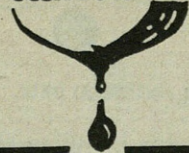
«Azken Urdinaren Kaira» be-
 har lukeela dirudi, ez dirudi
 «Undina». «Urdina» baizik.

Titulua: Erdiko zikloko euska-
 raren programakuntza.
 A erodia.

Argitaletxea: Eusko Jaurlaritza.
Ezaugarriak: 247 orrialde.

Aurrera doa Eusko Jaurlarit-
 za euskararen programakuntza-
 rako liburuen argitaraketan. A
 eredurako dugu berri hau, hiru
 maila daramatzana eta talde la-
 nean egina. Eskolaurre eta ha-
 siera zikloari jarraiki maila
 hauek agertzen zaizkigu libu-
 ruan barna landugai: entzu-
 te-ulertze orokorra: esaldiak eta
 testuak entzutean ulertzea.
 Esaera bereziak, aginduak eta
 egiturak daramatzaten ipuinak
 lantzen dira marrazkiz lagun-
 durik. Ulermen zehatza dugu
 bigarrena: programatutako egi-
 tura jakin baten ulemena lant-
 zen da. Aditz, deklinabide eta
 atzizki ariketak dira hemen-
 goak. Erabiltzen jakin deritza
 hirugarrenari: ulertutako egitu-
 ra kontestuan erabiltzeko gai
 izatea alegia. Olerki, elkarrizke-
 ta joko eta abarrez lantzen dira.
 Laugarrena mintzamena. Ent-
 zun eta irakurritakoa laburtzea
 txisteak kondatzea, gertakizu-
 nen berri ematea..... Hizkuntza-
 ren dinamikarako agintera,
 esaera bereziak eta elkarrizketa
 lantzen dira hauen beharra eta
 garrantzia kontutan harturik.
 Gai baten inguruan lantzen dira
 gai guztiak. Hirugarren maila-
 koak aldiz, irakurketari indar
 ematen dio. Umeen girotako si-
 tuazioak lantzen dira, marraz-
 kiak, abestiak, eta umeak bizi
 dituen eguneroko egoera jaki-
 nak erakusgarri bihurtzen dira.

Varon Cobosek jarraitzen du

Bardenillo, Napolesko «camorra»ren buruetako bat kartzelatik atera eta ihes egiten uzteak eskandalo handia sortu zuen Estatu Espainol osoan. Joan den asteen agertzen genuen Bardenilloren abokatua Dario Fernandez dela, Almerian hil zituzten hiru gazte santandertarren gurasoek egindako jui-zioan goardazibilen aurkako bere lanarekin hain ezagun egin zena.

Kasu hartan zuzenki inplikaturik zegoen epailari bat, Supremoko magistratua bera, Hermida, bere kargutik alde batera utzia dago. Oرائتسۇ jakin da, ordea, afera berean interesatutako Varon Cobos jue-zak, Audiencia Nacionaleko magistratua, bere lanean jarraitzen duela, expedientatua egon arren.

Varon Cobos hau epailari ezaguna da preso eta abokatu euskaldunen artean, eta ez biguntasunagatik. Askatasun probisionalak atzeratzeko duen zale-tasuna aipatu zaigu abokatuaren artean, eta zenbait eskuindarren aurka egindako prozesuetan ere ibili izan dela.

Bitartean, detentuei bixita egitera sendagile for-entseari poliziak sartzen utzi ez ziolako protesta agertu zuten Donostiako lau magistratuak expedien-tatu egin dituzte. Hasiera batean Justiziako minis-troak oso jokabide egokia zela adierazi bazuen ere.

Kale egin du GAlEk

Eskuartearen lehertu zitzaion auto batean ipintzen ari zen bonba GAL-eko komando eskuindar bateko partaide bati. Lerrook idazten ditugun mementoan, asteartea 20, ezin da jakin fidagarritasunez hildakoaren izenik, bere pa-peretan agertzen den «Rodolfo Zornoza Esteban» ez bait da sinestekoa.

Hegoaldeko errefuxiatuak asko ibiltzen direneko kale batean ari zen ezartzen lehergailua, Miarritzeko erdi-er-dian, eta pentsatzekoa da San Jose eguna aprobetxatuz ha-ra inguratzen ziren familiarateko eta guzti kristoren garbi-keta egiteko asmotan zirela GAlEkoak.

Iparraldean jadanik ez du inork sinesten epe laburrera behintzat atentatuak geldituko direnik. Alderantziz, gogo-rerra doaz.

Alde berean, Madrilgo Audiencia Nacionalean Leiba gazte Hendaiarraren heriotza dela eta zabalik dagoen su-marioan akusazio partikularra Hegoaldeko abokatu bati enkargatu diote Leibaren gurasoek.

Esne txarrez idazten denean

Euskaldun guztientzat ateak zabalik daudela esaten ze-nuten aurreko batean; beraz, zilegi bekii Iñaki Z.k 1007. alean idazten duenari puntualizazio txiki batzu egitea:

1.- Non irakurri, ikusi, entzun, jakin edo nondik atera du «PCE-EPK-ko hondarrak EEra» delako hori.

2.- Egiten den aipamentuoa, malaletxean, ironia merkez, despektiboki eta objetibotasun izpirik gabe egin dago, nire ustez.

3.- Nik dakidanez, EE eta EPKren artean ez da konber-gentziarik izan; EPKko sektore haundi bat sartu zen EE.ean, ESElko asko sartu ziren bezalaxe.

4.- Erroreak eta aldakuntzak toki guztietan izaten dira. Beharrezkoak dira gainera.

5.- Kanpaina garaiean EE.ri ezkerreko zenbait prentsak egin dion bazioa demokratikoa al da?

6.- Eta ez iezadazu justifika, mesedez, beste batzu ere joku berdina egiten dutela esanez. Edozein bezalakoak izatekotan ez gabiltza alferrik!.

7.- EE eta EPK ongi konpontzen badira hobe. Baina kontuan izan: Latierroren alderdia EE.ren postulatu, print-zipio eta esanetara makurtzen den neurrian konponduko dirala ongi.

Rufino IRAOLA

EPK-PCE-ko militanteak EEra pasatzeko posibilitatea behin eta berriro errepikatu da prentsan. Zerorrek jakinen duzu. Rufino, ezjakinarena zergatik egiten duzun.

Malaletxea eta ironia merkea erabiltzen ditudala? AR-GIAko irakurleek juzgatuko dute. Objektibotasun izpirik ez dudala agertu diozu gero. Ondorengo hilabeteetan mamitu daitekeen posibilitate batez komentario bat egin dudala-ko?

Hemen doa berriro zure protesta piztu duen ttantta. Rufino. Irakurlearen esku dago malaletxea norena den erabakitzea.

Iñaki ZUBIONDO

PCE-EPKko hondarrak EEra

Hori da hauteskunde hauetan pezeroek eraman du-ten azken jipoi eta 'definitiboaren ondoren elka-rren artean eztabaidatzen dutena. Hain erresultatu kax-karren ondoren ez du zentzurik alderdi bat egiten ja-rraitzeak.

1981ean, Espainiako Alderdi Komunistaren krisiari hasiera emanaz, PCE-EPKko sektore haundi batek Eus-kadiko Ezkerrarekin konberjentzia egitea erabaki zuen, baina Lola Arrieta, Ignacio Latierro eta beste pezero his-toriko multzo batek Carrilloren eta geroago Iglesiasen alderdiari itsatsirik jarraitzea erabaki zuten.

Orain arrakasta ikusirik beren jarrera aldatzeko prest daude. Eta seguru oztupo haundirik ez dela egongo. Ko-munismo, eurokomunismo, sozialismo, demokratiko eta abarren arteko eztabaidak aspaldi bukatu ziren. Abert-zaletasunaren arazoan berriz konponduko dira.

Ondarroak bizi nahi du

ARRANTZALEAK ESPAINOLEN SARETAN HARRAPATUTA

Gerlauntzi frantses batek martxoaren 7an tirokatu zituen arrantzaleak Ondarroara itzuli ondoren, Frantziaren aurkako kanpaina hoztu da. Eta berriro ere «inpassé» batean sartua da Hego Euskal Herriko arrantzaleen trajeria: hainbeste urtez jorratutako itsasoa isten dietelarik, flota murriztea eta langabezia ugaltzea beste etorkizunik ez dute ikusten arrantzaleek. Frantses gobernuaren gogorkeria profitatuz maniobra bat egin da Madrildik bezala hemen bertatik ere. Ezer ez da aldatu. Orain arrantzaleek erakutsi behar dute benetan inizatiba hartzeko gai direla.

Martxo honen zazpian «Lieutenant de Vaisseau» gerlauntzi frantsesak bi bapore ondarrutarrei erasotzearen ondorioz sortu den giro berezia baretzen ari da dagoeneko. Eta «Valle de Atxondo» eta «Burgomendi»n lan egiten duten arrantzaleak etxeratu diren biharamonean ohartu da herritar euskalduna arrantzaleen arazoak zegoen-zegoenean jarraitzen duela.

Kanpaina izugarria izan da. Eta ez zen gutxiagotarako. Duela zortzi urte estatuek poltsikutik ateratako lege bat dela gora behera eraso gogor bat jasan dute gure arrantzaleek, gerla eraso bat. Baina Frantziako gobernuari iseka egitera mugatu den kanpaina demagogiko baten erdian inor gutxi ausartu da egia negargarria esatera: Euskal herriko arrantzaleen etorkizunari sententzia aspaldi eman diotela.

Ondoko orriak altura edo arrastreko arrantzaren inguruan idatziak dira nagusiki. Lau mota berezi behar bait

ditugu arrantza aztertzerakoan: **bajura**, edo Euskal itsas hegitik gertu iharduten direnak; **alturakoak** edo gure itsasertzetik urrutiraino arrastrean aritzera joaten direnak; **atunero konjelatzaileak**, munduan zeharko itsasoetan dabilzanak, Bermeotarrak guztiak; eta **makailu harrapatzaileak**.

Ur-aparra bezala hazi

Beste hainbat sektoreri bezala (honetaz hamaikatxo badute kontatzeko baserritarrek) haustura sakon bat suertatu zaio azken urteotan Euskal herriko arrantza sektoreari ere. Izan ere, lehorrean nahiko janari produzitzeko gai ez den Herri honek mendeetan zehar itsas lanetan usuario bat hartu zuen. Eta orain tradizio horrek sortu dituen ohitura eta egitura guztien gainetik Europako egoera berria altxatu da.

Espainiako estatua da European arrainik gehien kontsumitzen duene-

tako bat. Eta horrekin batera, 1977an munduko hirugarren potentzia zen arrantza kontutan. Horrek noski bazuen 60. hamarkadako ekonomi aurrerakadarekin zerikusirik: 1959an estabilizazio politikari ekin zitzaionetik, expansio gogor bat ezagutu zuen ekonomia iberikoak, eta horren banean arrantzak haundienetakoak.

Etengabe hazi zen urte horietan estatutu osokoa bezala Euskal Herriko bapore flota ere, zenbait kasutan enpresa indartsuak sortuz, baina askotan unti bateko patroia bera zen beste bapore bat eraikitzeari ekiten ziona. Aldi berean untzien potentzia ere gehitu egin da urte horietan zehar, eta lehen 700 zalditako arrastreroak haundiak baziren, geroztik txiki geratu ziren, berrietako asko 1.000 tik 1.500 zalditarainokoak direlarik.

Urre kolorezko urteak izan zirela haiek aitortzen dute beti gure arrantzaleek. Egia da. Baina hazi behar ere haren beste aldea berehala ikusi behar zen: inguruko estatuetan zer?

Bukatzen ari den arrantza kontrolatu

Duela urte gutxi arte ez da ia inor ere arduratu ekologiaren gorabeheraz, baina frankismoak baino hobeto zionalizatutako estatuaren ekonomiarik eta politikariak arrantzaren eskasarekin kezkatzen hasiak ziren. Estatistikek (Francoren gobernuak, aldis,

egiten al zuten estatistikarik?) garbi azaltzen zuten zenbait arrain mota. preziatuenak, ahitzeko bidean hasiak zirela.

Horren arrazoia begibistakoa da: ez da errespetatu arrainen biziaren zikloa, eta jeneroa gero eta urriagoa zen neurri berean gero eta arrain txikia-
goak harrapatzen ziren, sare oso estuekin benetako sarraskiak eginaz. Hori hola da, txobinismo alu batenga-

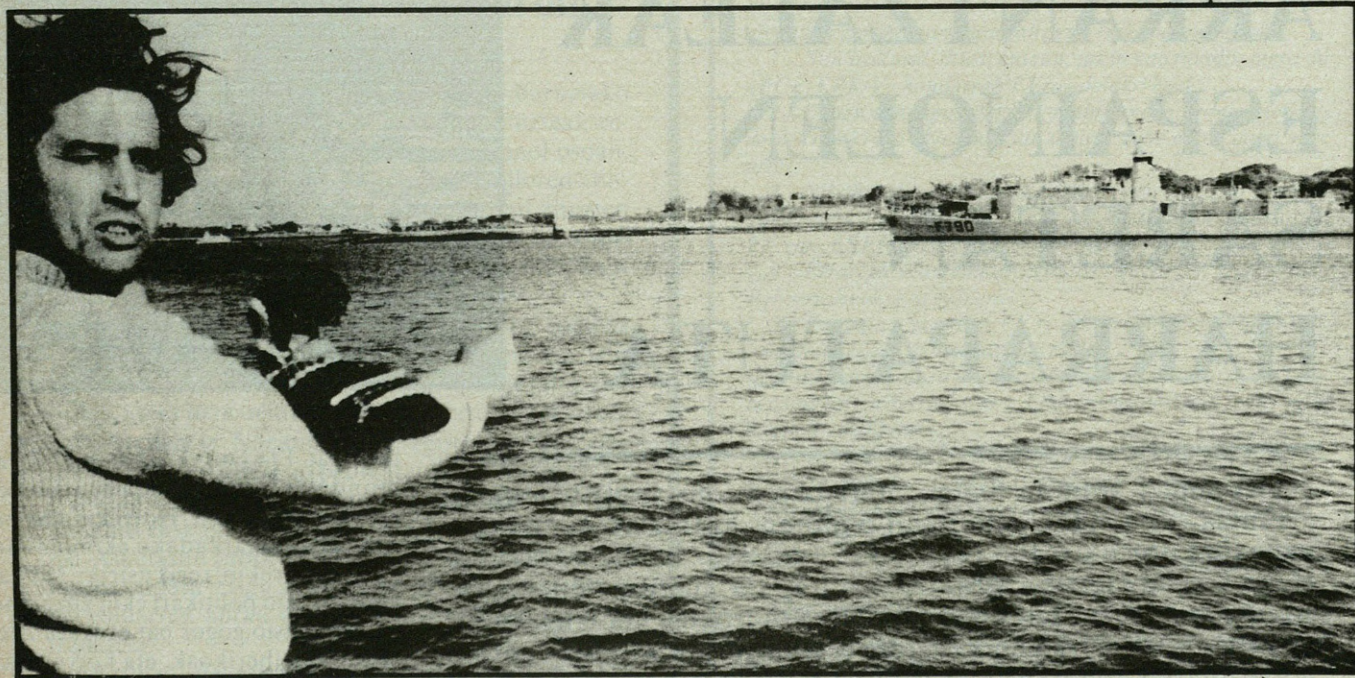
gulatuko zuten europarrek: arrantzako tresnak kontrolatu, beda lekuak (arrainen ugaritzea garantizatzeko harrapatzea galerazten deneko uneak) ezarri eta estatu bakoitza behartu bere harrapaketak tasa batzuetara mugatzera.

Eta muga 200 milatara

1976. urtea arte itsasoak libre izan

eta haundiagoak ziren ondorioak ere. Gaur ez digu horrek balio. Itsas bazterretako erresumek koadrikulatu egin dute itsaia, eta sail bakoitzaren gain jabegoa erabiltzen dute».

Hasieratik zalantzarik ez zegoen: behin eta betirako geratzen zen ezarria egoera berria. Ez hori bakarrik: hitzez askotan arbuia arren Estatu Espainolak ere onartu du 200 milen tesia, zerbaitegatik eskatu bait du EEEn

tik (txobinismo espainola gainera, gutxienez etxerakoa izan balitz...) mundu guztiak isiltzen badu ere. Gure baporeek benetako astakeriak egin dituzte, eta edozein arrantzale da horren lekuko.

Problematika ezberdinak dira, baina Galiziako bale-harrapatzaileei ere holako zerbait gertatu zaie: flota neurri gabe hazi eta krisiaren erdian balleen ehiza kontrolatzen hasi beste estatuak.

Hala ere, arrantza bukatzen ari zelako baino gehiago merkatu planteamentu batengatik mugitu dira Europako estatuak. Europako ekonomia razionalitate bide batetik sartzeko eraiki zuten Europako Ekonomi Elkartea (EEE), akordio minimo batzuetara behintzat denak ados jartzeko. Kapitalismo aurretatuko erresumak, alegia. Tirabira haundien artean baina piskanaka ari dira Europako estatuak beren produzioak armonizatzen, industrian bezala laborantzian ere.

Eta horretan 200 milak ezarri baino askoz ere lehenagotik ari ziren. Mundu guztiak zekien arrantza nola erre-

dira edonorentzat, eta kostako mila urri batzuetan bakarrik zuten subiranotasuna estatuak. Askatasun horren gainean eraiki dira arrantza potentzia indartsuak, eta hori izan da Euskal Herriaren kasua ere. Arrantzarako leku egokiak 100 metroko sakonera baino gutxiagoko urak direla jakinik, edozein mapatan berehala nabari da gure itsasoak ez duela aukera haundirik eskaintzen. Eta urrutiko itsasoak landu ditu beti euskaldunak.

Baina 200 milataraino subiranotasuna zabaltzeko erabakia estatu askok hartu zuten 1976an, eta urte horretatik beste era batera ulertu behar dira gauzak, nahi ta nahi ez. IKEI elkarteak 1979an egindako lan batean puntu hori argi uzten zuten: «**Potentzia haundiak, profesionaltasun gradu on bat eta arrantza azpiegitura ganorazko bat erdietsi zutenak ziren lehen. Gure Herriaren kasuan, kaladero onen jabe ez izatean, bere lanak Atlantikoaren beste aldera eraman zituen; Britainia Haundira, Irlanda, Noruega eta Azoresa, eta beste hainbatetara. Eta zenbat eta inbertsio haundiagoa, orduan**

sartzea.

Barazkien trukean arrantzaleak

Arrantzale euskaldunak behar bada 1977aren aurretik zeuden egoerara itzul daitezkeela diotenenez gezurra hortxe ageri da. EEE horretan sartu behar badu, Estatu Espainoleko sektore guztiak Europari begira birmoldeatu behar dira. Eta UCDren garaian bezala PSOErenetan ere demostratu da EEEn goazela.

Negoziketa globala denez, arrantzari sakrifikatzea egokitu zaio. Gure arrantzaleak galduak daude EEEn uretan lanik ezin egin badute. Eta aldez, europarrek ez dute Kantauriko uren beharrik, ezertarako.

IKEI (Ikerketarako Euskal Instituta) 1979an argitaratu zuen informean argi eta garbi adierazten zen sakrifizioa zein neurritakoa izango zen: «**Espainiako estatua konpetidore oso sendo bat da, flota oso haundi eta nahiko moderno batekin. Bakarrik 100 toneladaz gorako untziak kontatuz,**

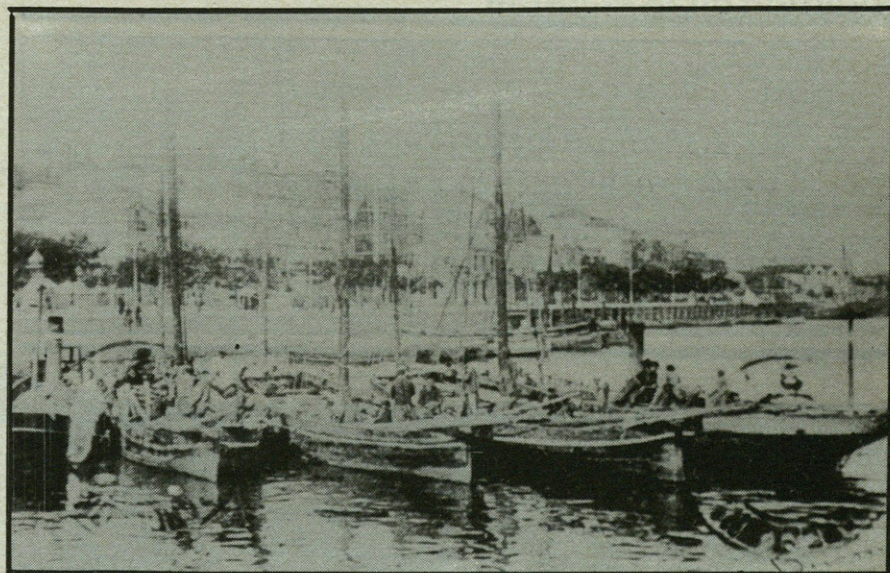
Espainiako Estatuak 1977an 1.797 bapore zituen, EEE guztiak 2.380 zituen bitartean».

Desarroilatu diren barku moetak ere arras ezberdinak izan dira. Gero eta zaldi gehiagoko baporeak egin dira hemen. 1.600 zalditaraino iritsiz, eta bitartean 400 eta 600 zaldi artekoak bultzatu dira Europan. Teknika aldetik berdin. Hemengo arrastrero askok sareak albotik jasotzen jarraitzen du, europarrek atzetik jasitzen dituztenak desarroilatu dituzten artean. Eta jakina da arrantzan egiteko lizentziak Europako untzien neurrien arauera pentsaturik daudela.

Gure arrantzaleek jasandako ametrailaketaren ondoren hasieran oso nota gogorrek bidali arren, ederki goxatu dituzte gauzak Madrilgo Gobernuan. arazo zehatzen gainetik harremanen linea ez dela galdu behar adieraziz. Ez. Ondarroako arrantzale baten biaki ez du hainbeste balio EEEen sartzeko orduan.

Zergatik ez da arrantza berregituratu?

Lizentzien sistema hasi berria zen 1979an IKEIk bere informea prestatu

zuenean. Eta alturako arrantzaren benetako trajeria interesatzen zaionak, hau da, langileen egoerak axola diot. orduan aipatzen ziren soluzioak lortzeko zer egin den beharko du ikusi.

Lizentziak abiada batean urritu dira. 1978ko 240 lizentziak aurtengo 106etan geratu dira. Urtez urte, negoziaketa bakoitzean gol bana sartu diote Madrilgo gobernari. Eta lizentziak

erdia baino gutxiagora jeitsi diren bezala harrapatzeko arrainaren kuota ere 41.544 toneladatatik 24.900etara ino apaldu da.

Kaladero berriak bilatzea proposatzen zen urte haietan. Ez dirudi horretan aurrera pauso haundirik egin denik, urrats iraunkorrak esan nahi da. mundu guztiak bait daki gure arrantzuntziak Hegoameriketatik-eta ibiliak direla. Batez ere teknologi al daketa garrantzizko batzuk behar direlako. Enpresak ez dira inbertsio horiek egiteko prest egon, edo administralgoak ez die erreztasunik eman.

Enpresa mixtoak egitea proposatzen zen: hemengo baporeak beste estatuen bateko bandapean jarri. Ez da horretan asko aurreratu, eta badi-rudi Europako erresumek gero eta oztopo haundiagoak jartzen dizkietela enpresa hauei. Britainia Haundiko Parlamentuan darabiltzaten polemik-kek erakusten duten legez.

Eta hala ere, hemengo alturako flotak erabat aldatu behar zuela garbi egonik ere, ez da berregituraketa organizatu bat izan. Horren ordez «tapatxuloak» egiten dira... eta berregitura egiten ari da, bai, era salbaje batean: flota 216tik 150era jaitsitakoan kalegorrian geratu diren langileek igerrri diote.

«Ahal den bezala» jarraitu

Azken urte hauetan desguazatu dira bapore pila bat, txatarratarako. Baina beste hainbat barkuk, Pasaian batez ere, uraren gainean jarraitzen du; ez da sekula itsasoratuko gehiago, baina lizentziak banatzerakoan kontatzen da. Hamaika tratu ilun izan da lizent-

Hilzorian dagoenari burlaka

1_ *Komunikabideetatik bezala alderdi politikotatik arrantzale ondarrutarr-ri burua berotu zaien arren, erakunde ofizialetatik inork ere ez du aitortu baporrek legezko jokabidea eraman dutenik.*

2_ *200 milak onartu eta 1984erako 106 lizentziak ematen zizkieteneko akordioa sinatu badu, nola permititu du gure arrantzaleak lizentziarik gabe ur haietara joatea? Juridikoki ez al dizkiko Madrilgo gobernua arrazoin guztiak eskuetan jarri Pariskoari egin duena egin dezan?*

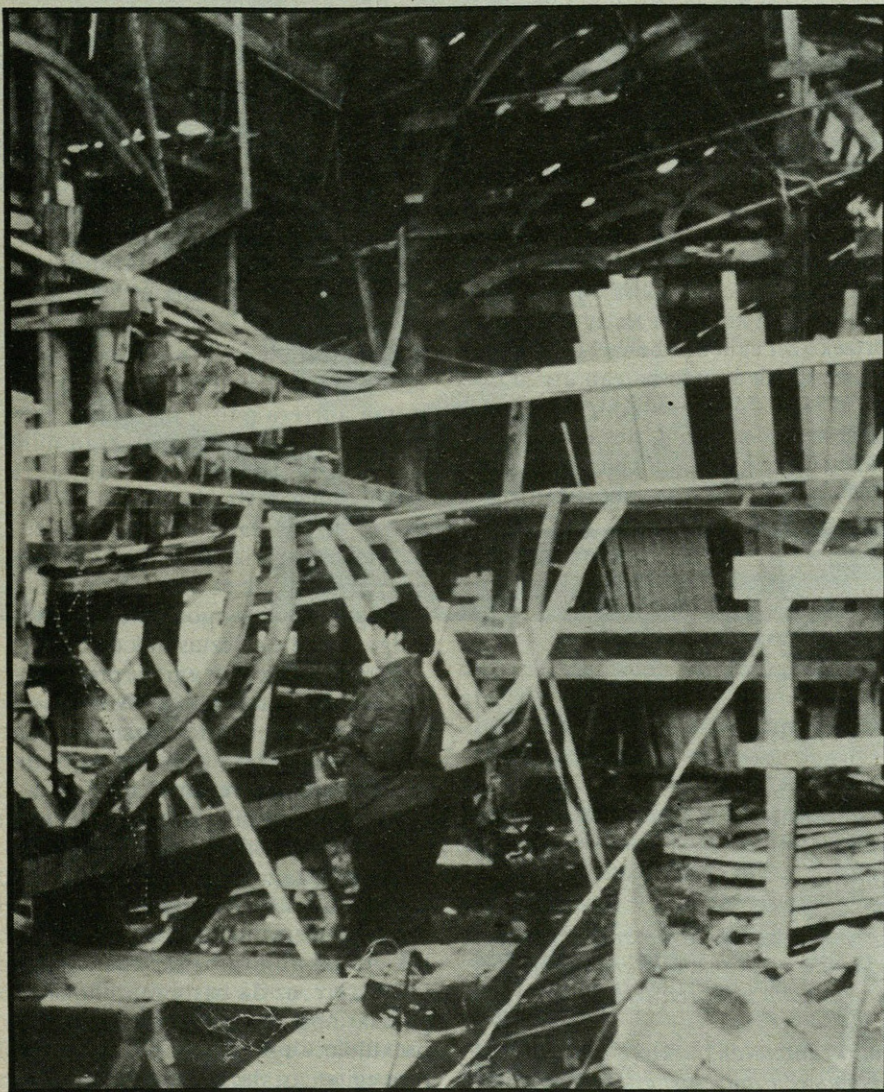
3_ *Zergatik ari da prentsa irakurleen morboari eragiten, arrantzaleak heren lanean lehen bezala jarraitzeagatik gerlarako prest daudela errepikatuz, bitartean Gasteizko Gobernuak berak aitortu badu sektorea errekonbertitu beharra dagoela?*

4_ *Arrantzaleen mesedetarako piztu al da Frantziaren aurkako gurutzada berria? Alianza Popularreko gazteek enbajadore frantsesari eskaini zioten, isekaz: tomate bat, estatuko laborariekin Frantziak daraman politikagatik; sardina bat, gure arrantzaleei hango uretan lan egitea galerazteagatik eta KAPUTXA BAT, ETA-KO TERRORISTEI BABESA EMATEAGATIK.*

5_ *Zer dela eta esan du Jon Gangoiti PNVkoak nahi dena 1977a baino lehenagoko egoerara bihurtzea dela, egoera irrebertsiblea dela ezaguna denean?*

6_ *Bizkaiko Diputazioak holako gertaerak berriz jazo ez daitezen neurriak hartzeko eskatu dio Madrilgo Gobernari. Frantziarekiko eta EEEarekiko harreman guztiak aldatzea eskatzen al da? Ala (aurrekoa probalea ez denez) lizentziarik ez duten baporrei kaitik ateratzea galeraztea nahi da?*

Eskubide historikoak aipatzen diren bitartean europarrekin tratua egina dute, baforeak gutxitzeko.

zien gora beheran eta untzi herdoilduen salerosketan.

Egin den beste saio bat, arrantza mota aldatzearena izan da. Arrastreko arrantza baino pintxokakoa (hamuz) askoz ere gehiago lagatzen zelarik, eta lizentzia batekin gehiago sartzen ziren, «palangre» sistema hasi zen erabiltzen (milaka hamu, korda batean boteaz). Hala ere, berehala egin zituzten beren balorazioen zuzenketak EEEn agintariek, palangrean egiten

zen arrantza aztertuta.

Baina baimen eskasari kontra egiteko gehien erabili den sistema «joatea» izan da: portuan geratuta ogirik ez dagoela eta baimenik gabe ere joatea. Makina bat bapore euskaldunek ezagutu ditu Britainiako portuak, hara preso eramanda.

Eta azkenean martxoaren 7koa gertatu da, bere ametrailaketarekin, bere zaurituekin. Okerrago bukatu ez ze-

nean hor nonbait. Gogor erantzun du Ondarroako herriak, eta ozenki erakutsi du ez dagoela prest herri osoa nola hiltzen den besoak tolestatuta begira geratzeko. Ez da ahaztu behar ordea «jakin behar zutenek» ongi zekitela gaur ez bazen bihar zer zetorren.

Ametrailaketarekin erakutsi du estatut frantsesak zertaraino dauden iristeko prest beren interesak defenditzeko, historian zehar gure baporrek eraikitako usadioak bost axola diela, eta sozialistak berak langileak kainonazoka akabatzeko prest direla. Baina europarrentzat gehienez ere «aukeran gogortxo» jokatu dute. Bainan argi: Europako Parlamentuak aho batez eman du ontzat frantsesen jokabidea. EEEn nola edo hala sartu nahi gaituzten horiek ez dute azken asteotan arrantzaleen amorrazioa manejatu baizik egin.

Arrantzalea, langile berezia

Espainolistentzat errentagarri izan da, lotsagarria ere gertatu den neurri berean, eta epe laburrera etekina ateradiote ondarrutar bat hankamotz geratzeari eta besteen zauriei. Fraga ere guri laguntzeko prest. Orain dator ordea zatirik aluena: ze neurri jarriko da berriro gerta ez dadin? Deus ez.

Madrilgo administralgoa lotuegi dabil beste hainbat sektoreekin arrantzan eskua sartzeko, eta EEEn kiko harremanak gainera ez ditu arriskutan jarriko horregatik. Gasteizko gobernuak berriz ahalmenik ez dauka arrantza berregituratzeko, armadorekin ere inplikaturik dagoela bestalde. Armadoreak bakoitza ahal duena salbatzera.

Eta arrantzaleak? Alturako arrantzaleak bajurakoak baino kontzientziatuagoak badira ere, beren sektorearen krisiari alternatiba bat indarrez bortxatzeko oso antolatua ez daude. Egia da 1981ean greba bat egin zutela, baina gaur egun sakabanatuagoak ikusten dira, moral gutxiagorekin. Frantsesen kontra oso era sutxuan erantzun dute, baina beren sektorea zuzentzeko ekintza batean sartuko al dira?

ZAil ikusten da irtenbidea. Asmatu behar dute ondarrutarrek, Ondarroa biziko bada.

Iñaki ZUBIONDO

Egoera sozio-militar grabea Andetako Ameriketan

Boliviako sindikatuen protestak ahazteko betarik eman gabe, Ekuador-en antzeko mogimendu bati ekin diote Napo eta Esmeraldas bi petroliodun probintziatako langileek; sektorearen berriztapena eta irabazien ugaltzea eskatzen dute. Hori dela-ta (baita lehengo astean Napo-n oleodukto bat saltarazi zutelako), gobernuak «toque-de queda» inposatu du Ekuador guztian.

Eta Andetako beste bitan, Perun eta Kolombian ere, zerbait bilakatzen dira gauzak. Ayakutxo-ko probintzian tentsioa jeitsi da, eta nahiz gerrilariak segitu, gobernuak eszepzioko neurriak ezabatu ditu.

Kolombian berriz bi taldek, M-19 eta ELP-k, borroka bizitu dute azken egunetan, «Ejército Popular de Liberación» delakoak Cordoba aldean eta ekialdeko mendietan eta bestetan M-19-k.

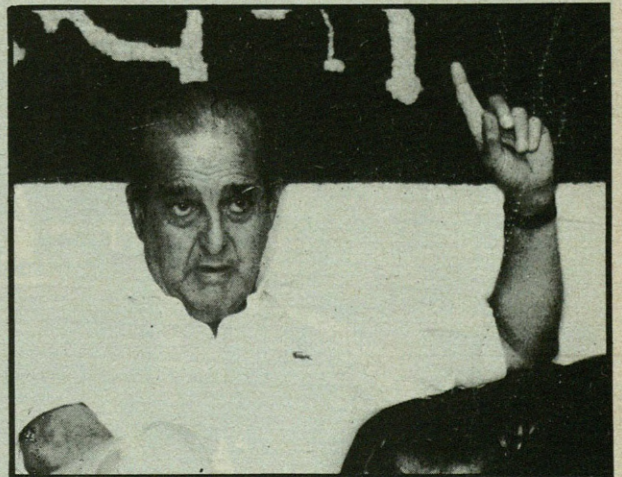
Sudan-ek ONU-ren bilera urjente

Hilaren 16-an eta ustez Tupolev-22 batetik jaurtikita, bonba batzu erori ziren Omdurman hirian, Jartum hiriburutik aski gertu.

Sudan-eko agintariek -mendebaldeko blokearekin oso ongi konpontzen direnak- atakea Libiatik etorri zela esan zuten segidan. Agerian ez dago Libiak gisa horretan erasotzeko motiburik, ez balitz Sudan-ek eskualdean daraman politika «kontra»gatik, edo-ta (are inprobableago) Sudan-eko i.egoaldean aritzen diren gerrilari taldeak laguntzeagatik.

17-an, Egiptok Jartum-i bere solidaridadea adierazten zion, baita bere elkar-defentsarako paktua gogoratzen, eta 18-an Sudan-eko agintariek ONU-ren bilera urjentea eskatzen zuten, istilu honen tratatzeko.

ETA-Sandinistak: Lehen bai

Moran espainol ministroak esan du: orain ez dago, baina garai batetan bai egon zen ETA eta sandinisten artean hartu-emanik. Konkreteki, ETA-k nikaraguar iraultzaileei boterea hartu aurretik eman omen zien prestakuntza militarra. Jakitea ondo dago.

Irlandan lehen estradizioa

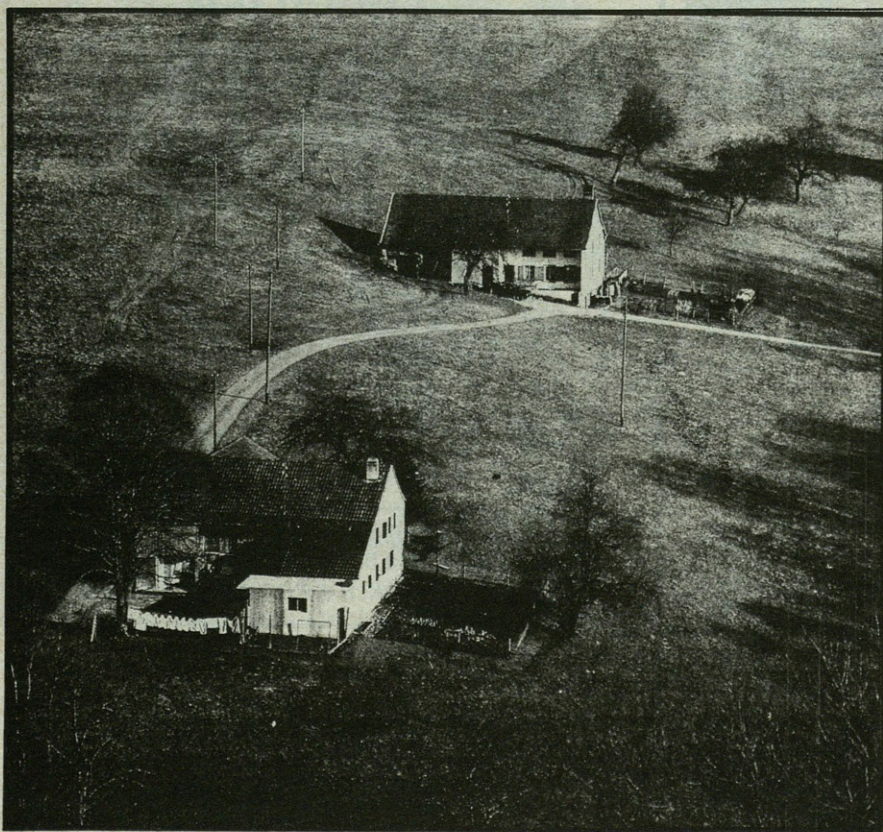
Errepublikan atxilotu eta, hainbat akusaziorekin, Ipar Irlandara estraditu dute McLinchey INLA-ko militante burua. Beste 48-ren estradizioak ukatuak zituen errepublikak orain arte, eta oraingo honekin badirudi politika berri peligroso baten hastapenetan gaudela.

Estatu frantseseko nekazaritzaren Krisisaz

PRODUKZIO SISTEMA ZALANTZAN

Pablo SASTRE

*Europako Elkarte Ekonomikoan nekazal politika bakar (PAC : **politique agricole commune**) baten bila dabiltza aspalditik. Frantzia da politika horretan interesatuen dabilena, bestetan ez bezalako garrantzia bait du nekazaritzak estatu honetan.*

Orain, Frantzia, krisisaren ondorioek nekazaritza ere kolpatzen dute, eta, produkzio gehiena famili unitatetan egiten bada ere, lan produktibitatearen beheraldi bat ezagutzen du-

te, industrigintzan gertatzen denaren antzekoa.

EEE-n, arlo denetan badago berrikuntza beharrik, baina ezeren aurretik, nekazaritzaren arazoari, PAC-i, ekin beharko diote.

Berrikuntza

Frantzian, berrogei-hamargarre-netan hasi eta hirurogei-ta-hamalau-garrenera hor nonbait, nekazaritzak goraldi polita ezagutu zuen. Asko berritu zen, eta gizartearen oreka bat erdietsi zuten.

Langile izatearekin batera garai berrietan entresariak diren alde-tik, nekazariak orain **surplus** ekonomiko bat lortu dezakete; lehen ez, zeren lehen posibilitate hori askoz gutxiagori bait zegokion (nekazal burgesia zaharrari), funtsean hau gerra ondorengo egoera delarik. **Surplus** honek indarberritzen du ne azarien ekonomia, eta sektorea uste ez zitekeen bezala zabaltzen da, 1954. urte-tik aurrera.

Berritze hau zenbait faktorek determinatzen du: gizartearen mogimendu bat, nekazarien ikusmoldeak eta estratejia tekniko-ekonomikoak aldarazten dituen; desarroilo eredu bat; eta ekonomia buruz politika erreformista bat.

Traktoreak (traktorea sinbolotzat esaten dut) eragiten du nekazari jendea. Pertsonak eta belaunaldiak bata besteari beharrean izatetik, norbere lanean aritzera pasatzen da. Norbaitzuk lurrean gelditzen dira, eta besteei buruz beren autonomia zihurtatu nahi izango dute, eta honetarako beren lana sozialki bultzatuko dute.

Horretan dantza berrikuntzaren ideologia —ideologia modernista—, nekazariak helburu estratejikatzat handitza penen —gehiago izatea— duelarik.

De Gaulle-ren 60. etako nekazal politikak ideologia hori bideratzen du.

Ezingo da noski handitzapena denengana iritsi. batzuek gora egin dezaten beste batzuk apal gelditu behar dira. baina bera duzu korrante nagusia.

Politika honetan «derrigorrezko akumulapena» («*accumulation forcée/acumulación forzosa*») gerta dadin mekanismoak ipintzen dira (kreditoak). nekazariak mozkin bat aurrerratu dezaten.

Politika hau naturaz selektiboa da. Eskualdez-eskualde, sektorez-sektore, handitzapenak bata bestearen ondoren dakartza «berritze krisiak».

Krisisa eta daitekeen irtenbidea

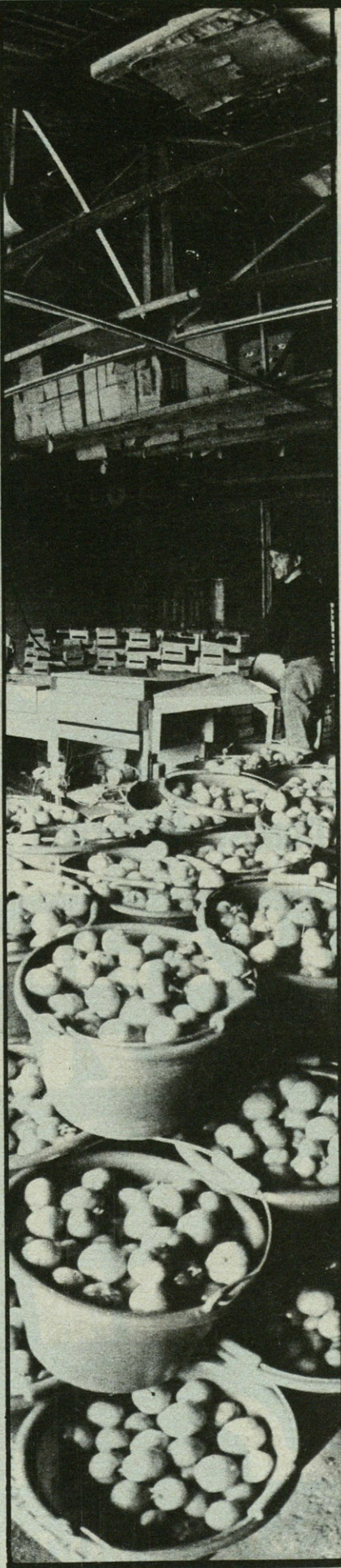
1974.etik aurrera, haustura makroekonomikoetan nabarmentzen da krisisa. Ondoko lau urtetan, abiadan dator behera nekazal produkzioa.

Nekazaritzarako subentzioak handizki emendatzen dira, baina ez errenta brutoaren jeitsiera egokitzeke heinean (1973.ean 137 indizea, 1981.ean berriz 101).

Berrikuntzaren bidea hautatu zutenek, orain, derrigorrezko akumulapenak norbere errenta estutu egin duela ikusten dute. Gehiago produzitu behar: lan gehiago egin behar; eta nekea dago.

Laborariak gauza berri bat ikusten du: nork bere autonomia ukan dezan, ez da nahi-ta-nahiezko ero bezala produzitzea. Eta hori da krisisaren ezaugarriarik sakon eta inportanteena: produktibismoaren kuestionatzea.

Nekazari-entrepresarien hegemonia ez zen nekazari gazte zenbaiten burutapena izan, gizarte frantsesaren egoera batek (gera-osteko kapitalismoaren «urrezko garaia»-k) eragin zuen, hortaz oraingo krisiak hegemonia hori gainditzeko modua ekarri dezake, nondik eta orientabide haue-

tatik: errenta zihurtatuz, nekazarien lana sozialki errekonozituz, eta sektore osoari gehiagoko autonomia emanez.

Gaurregun nekazariak egiten dituzten eskakizunetarik bat, beren lanaren ordainez prezio bereziak («*prix différenciés*») jasotzearena da, ez daitezen alegia Brussela-n ipini prezioak, laguntza publikoak selektiboki banatu daitezen.

Bestalde Estatu frantseseko nekazariak ez dituzten eskubideak nahi lituzkete: lanerako formazioa, oporretarako aukera... Hori, orain dagoen produkzio moldean jadanik behar dute. Eta aparte, bultza litezke kooperatibak (eskubide horiekiko, jakina), ez baitu esan nahi norberaren autonomia gutxitu behar dutenik.

Gilles Allaire-k, otsaileko «*Le monde diplomatique*»-n (nondik hartu ditudan artikulua honetarako datu gehienak), honela esaten du:

«Il ne s'agit pas de choisir la poursuite d'un processus de concentration-sélection ou son ralentissement en créant des zones d'assistance sociale, mais de promouvoir un autre travail et un autre partage du travail».

Horretarako, EEE-ren PAC delako hori kontutan izan beharko dute frantsesek. Baina, segur, ez ba dira burugabe, etxea ordenatzen hasiko dira.

OHARRA:

Azkeneko ARGIAN (1008. zk.), makinak aprobetxatu zuen gure konfusio bategatik, 1007.ean agerturiko artikulua bera (nahiz izen desberdinez eta beste zenbait aldaketa tipirekin) argitaratu genuen; kontrara argazkiak beste artikulua bati zegozkion, hemen ikusten duzun honi hain zuzen ere. Orain, beraz, artikulua hura eskaintzen dizugu, argazki berriez, eta artikulua bera bi bider publikatu dizugulako barkatu.

Horixe da Auzmendi. Bitxia. Berezia.

Donostiako estiloa.

**kirolzaleen
zerbitzutan**

miner

donostia

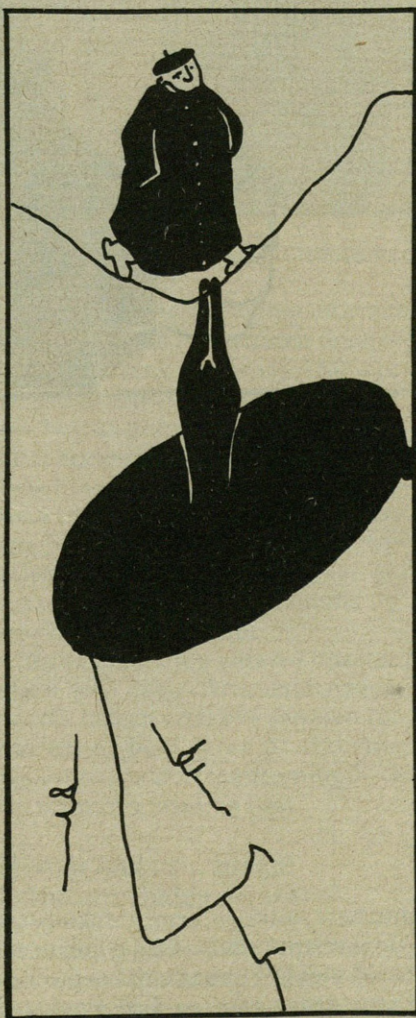
271050 eta 270447

IPARRALDEAN IDAZLE....

Idazle bat naiz. Ez behar bada XXgarren mendeko trebeena; trake-sena izanik ere, luma erabiltzera utzi behar naute. Pekinen sortu banintz, txinenez izkribatuko nuen. Baina, zorronez edo zorigaitzez, ez dakit oraino. Euskal Herriko kasik erdaldundu zoko batean bizi naiz, eta horrek egiten du izatearen berezitasuna.

Euskaraz idaztea, Euskal Herrian berean, bitxikeria bat bezala agertzen da. ingurumeneko hizkuntzetan erreztasun pixka duen edonor frantsesez edo kastelanoz idazten saiatzen balitz irakurle eta ohore gehiago erdietsiko bailuke. Ordea, haseran hautatu dugu: «euskaldunak garenez geroz, euskaraz eta kitto!». Hautu horren egunoro bizitzea gure lurretan zaila dela aitortuko dut halere...

Alde batetik euskara ez baita nahi erabiltzen. Hitz arrotzak edo asmatuak zure textoetan sartzen badituzu, laster irakurle dotore batzuek erraiten dizute: «Bon, ba, hizkuntza ez duzu errespetatzen, hartaz trufatzen zara, gaizki idazten duzu!». Ez dute funtsean zure solasen mamia aztertzen, baizik eta nola izkribatzen duzun. Gramatika dute errege, sintaxia gordaleku, aditzaren mundua zutabel. Iparraldeko idazleen mafia zikiteroz osatua da, ohorearen eta garbitasunaren ardatzetan borrobilkatzen den erlekofoina. Emaztearentzat berdin-ber-

dina mintzatzen ditazke. Apezen, notableen eta abertzaleen euskara monolitikoari haserrez harrika ari baldin bazara lèse-majesté delako bekatu mortala egiten duzu. Orduan ez dizute barkamendurik emango!

Beste aldetik euskara ez baita edozein gaietan erabiltzen. Beti gai serioak tratatu behar dira: laborantza, bertsolaritza, ahal bezain literatura zaharra, euskal gizarteari doazkion ikerketa piztuak, batzuetan munduko, zientziako edo kulturako gaiak, euskaraz azal daitezkeela frogatzeko. Frogatu, erakutsi.... Egoera hori uler dezakegu jakinik: euskaraz idazten dutenak beren jakitateetan bizi-haztu adinekoak direla. Ez da explikazio bat, ñakuru bat baizik. Eta abertzale gazteek euskara hartzen dute hedatzen dituzten paperetan erdarazko textoak itzultzeko, manera berezi batean beren euskalduntasuna justifikatzeko. Haiek ere euskara garbi bat nahi dute. Denak, gazte edo zahar, mito berari lotuak dira. Erran dezadan segidan gai baliosak eta beharrezkoak direla guziak.

Azkenean ez da euskara nor nahi-erentzat erabiltzen. Bi mail bederen badira: preziatzen dakiten jende handiak, eta jende xeheak, hots euskaldunak eta eskualdunak. Bientzat ez da batere berdin idazten. Lehenek edozein gauza konpreni dezakete, filoso-

fia, politika, ekonomia, literatura aintzinatua. Gure idazkiak haien ase eta juja tresna bilakatzen dira. Bigarrenek aldiz, kasetetan edo aldizkarietan, beren heineko gaiak nahi omen dituzte, xeheak: merkatuetako prezioak, herrietako pottoka galtze abisuak, denak haiek ulertzeko gisako euskararen emanak. Baina nork daki funtsean haien iritzien berri? Nehork... Euskarak, euskal gizarteak bezala demokratizatua izatea merezi luke. Zatiketa ideologiko horrek ederki erakusten du kultural alorrean RPR bozkatzaren duten laborarientzat dugun mesprexua kargua. Behin betikoz hobe litzateke pentsatzea irakurle horiek ez direla zozoak, eta idazleak izkribatu behar lukela naturalki manera berean, bai jende handientzat, bai jende xeheentzat. Apezen eta abertzaleen euskarari buruz duten beldurra, «ez dugu egiazko eskuara guk!» diote ardura, menderatzeko baizik ez balitz ere...

Idazle bat naiz. Ez behar bada XXgarren mendeko trebeena... Zilo bat gelditzen zaigu oraino betea ez duguna iparraldean. Huts minbera eta mingarri bat. Hemen gaizki onartzen da irudimenezko lana. Erran nahi dut kreazioa berenaz. Hona frogatzen: «Herria» astekariak «Maiatz» aldizkariak dio: «fantasia frango, baina erakaspene guti!». Lur hormatu honek ez du irudimenik, ez literaturan, ez eta bizitzeko beste alor premiatsuenetan. Herrialde zaharregi hau heriotzaren beha dago. Herriak ez badu, ondarraren, paso; ordea duenari kasik bekatu dela sendiaraztea gehiegi ditake (tumutxa!).

Ohidura hori ez da berria: jakintsuen eta kreatzaileen arteko leizean

ditu bere sustaiak, erroak. Jakintsuek edo ikerlariek ohore asko daukate eta beren zientzia gauza egizkoetan finkatua denaz gain, ez dute asmatzen

egitik kanpo zerbait sor dadin. Kreatzailea jainkoa bezala da: ekaia hutsetik hartzen du, eta irakurlearen atseginerako ipuin bat altxatzen. Urririk. Dohanik... Nehork ez du nahi euskal herriko jainkoen artean, bat bestea baino jainkoago ager dadin. Edo debruago. Neurriak badituzte kaskoetan, mugak eta normak eraikitze dretxo hartzen dute. Jukatzen ere badakite. Muga horien barnean dabilenetarik nor kexatuko da, probetxu baizik ez baitu erdiesten.

Sexugabeak dira, mandoak. Idazten dute euskaraz idatzi behar delakoan «élite» batean parte hartzeko; sekulan ez da haien textoetan idazteko plazer. Indarra, sufrantza, hatsa senditzen. Eta zuk bizitzeko gauza xoilak aipatzen badituzu, musu edo fereka, abian zutitzen dira erranez: «ez lukete behar inter-josteta horiek obzezione bat bilakatu!». Apez bat da horrela mintzo, ez dut salatuko zein....

Azken finean pentsatzen duzu, ez bada bizia euskaraz agertzen ahal, ez badezakezu euskal mundua euskaraz kritika zergatik balio duen euskarak.... Zer dira lehengo moralaren makila ferratuak gaurko kartzelaren burdinbar bihurtu? Zer da askatasuna ez bada hastetik gogoarena eta irudimena? Zer da nahi dugun euskara? Propaganda politikarako? Berri xeheak Ezterenzubiko laborariak ulertzeko gisan emaitetako? Arkitektura urgulutsuko texto hilak sortzeko hizkuntza?

Hori bakarrik?... Halatan miletan hobeago lizateke euskara gal dadin.

Itxaro BORDA

XABIER AMURIZAK JASO DU X. ZILARREZKO LAUBURUA

Ostirale arratsalde batez, hogeitar pertsona inguru liburudendan sari-banaketa egiten zenean, kazetaririk ia batere; eta AEKren partaidea den Jose Antonio Lekueren, eta aspaldiko lagun mina duen Julen Kalzadaren hitz beroak entzun ondoren, hartu zuen Xabier Amurizak X. zilarrezko Lauburua. Bilboko «Galería del Libro» liburudendak, urtez-urte eta orain direla hamar, euskal kulturaren alde egindakoagatik idazle zein talde bati ematen dion saria.

Agian, eta Lekueren hitzetan, «bertsolari, idazle eta pertsona konprometitua» izatearen ordaina, omenaldi hartara kargu ofizialak eta komunikabide tamalez ofizialegiak ez agertzea. Ez dugu uste, bestalde, Amuriza bera inoiz maila horretako ohoreen egarri izan denik, zuzentasunez zor zaizkiola egia izanik ere.

«Gizon modernoak, abertzalea eta konprometitua»

Batez ere bertsolari bezala egiten zaigu ezagun Amuriza, baina ez da urrundik ere bertsolaritza mugatzen bere kultur lana. Lekuek gogorazazuenez, horrez gain berreuskalduntzearen alorrean eta euskara batuen aldeko lanetan dihardu aspaldi Amurizak.

Berreuskalduntzeaz, aipagarriak dira euskara mailakatu idatzitako «Oinak», eta «Herri eta Irri» liburuskan argitaratuak; baita asteroko prentsa-artikuluak ere, laister liburu batetan bildurik argitaratzeko direnak.

Kazetari bezala ere, «Semaforo gorria» eta «Arrano beltza» sailak dira idazle honen ezagunenak. Itzulpen lana ere egin du, nobela eta poesia euskaratuz (gogora datorkigu orain

Aldous Huxley-ren «Bai mundu berria», esaterako).

Egia da bertsolaritzaaren alorrean kokatzen direla Amurizaren orainarteko emaitzarik ugariak. Hor dauka publikaturik «Menditik mundura» bertso-poesiak; «Hizkuntzaaren kirol nazionala» eta «Hiztegi errimatu» liburu pareak; «Zu ere bertsolari», «Laurehun herri, mila bertso berri» bertso-bilduma, etabar, bertsozaletasunaren eta bertso-eskolen gorakada berrian zerikusi haundia dutenak, duda izpirik gabe.

Baina idazlearen beraren hitzetan, idatzi berri duen «Arizmendiarieta» nobela (azken «Azkue» sariaren irabazlea) da bere goren produkzioa. Literaturaren alorrean ere murgiltzen da, beraz, Amurizaren lana.

Hamar lauburu, euskal kulturaren bidea urratuz

Martin Ugalde idazle eta historialariak zabaldu zuen 1974.ean bide hori, oraindik atzerrian zegoela berak

hartu baitzuen lehen lauburu. Gerroztik, Jesus Altuna «Lehen Euskal Herria» liburuagatik; Aranzadi eta Jakin Taldeak; Euskaltzaindia; Patxi Goenagaren «Gramatika bideetan»; Txillardegik; UZEIren hiztegiagintza lanak; Imanol Berriatua, eta «Euskal Herriko Atlas»aren egile ziren Iñigo Agirre eta lan taldea izan dira beste horrenbeste laubururen irabazleak.

Ikusten denez, eta kasurik gehienetan, saria ez da liburu bakar baten truke emana izan; maiz euskal kulturaren munduan aspaldian erroturik zeuden idazleei eman izan zaie lauburu.

Puntu hau Jose Angel Zaballa, sari-banatzaileari, azaldu genionean, zera esan zigun: «orainarte horrela gertatu bada, datozen urteetan ikuspuntu hau erabat aldatu eta bidea hasi berria duten idazle eta ikertzaile gazteak saritzeko daukagu».

Karmelo LANDA
Antton AZKARGORTA

Administrazioa euskalduntzeko ihardunaldiak

Bustitzeko gogorik ez

Joan den martxoaren 12tik 15tera, Donostian, Eusko Jaurlaritzako Hizkuntz Politakarako Idazkaritzak eta Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundeak antolatutako «UDAL MAILAKO HIZKUNTZ POLITIKARI BURUZKO IHARDUNALDIK» izeneko egunetan parte hartzeko aukera izan genuen.

Ez da gure asmoa bertan parte hartu zuten hizlari bakoitzaren agerpenaren laburpena zuei hemen ematea, batez ere, argitaratuko direlako. Seguraski bestetan gertatu den bezala, hitzaldien ondoren egiten zen eztabaida ez da argitaratuko, eta lehen zatia bezain interesgarri eta garrantzitsua zelakoan gaude.

Gure lanean komentario zabal bat egitea izango da, ihardunaldi hauen alderdi ona eta txarra aztertzeko.

Duela urte bete baino gehiago, EHE taldea Euskara eta Administrazioa gaia aztertzen eta sakontzen hasi zen. Azterketa horretan itzultzaile, zinegotzi eta gainarako jendeak parte hartzeko aukera izan zuen. «Euskara benetan gure Udaletan» lemapean, hegoaldean bakarrik zoritxarrez, Udal mailako politika linguistikoaren ardatzak azaldu genituen, eta udal mailan borrokatzen hasi. Hortik sortu ziren udal mailako euskararen batzordeak, eta Gabinetek teknikoak.

Txabarrik bere aldetik Udal mailako politika linguistikoari buruzko txosten bat prestatu zuen, eta geroztik inon ez da aplikatu.

Beraiek egindakoa inon ez dute aplikatu, eta gurea (EHE) ez dute aplikatzen utzi. Ihardunaldietan J. Arregiri bota zaion salaketa bat, Goiherrikoa konkretuki. Halaz ere eta herriko lanari esker toki batzutan martxan jarri da Gabinetek eta Euskararen Batzordea, eta aurrera doa eta esperientzia konkretu onekin.

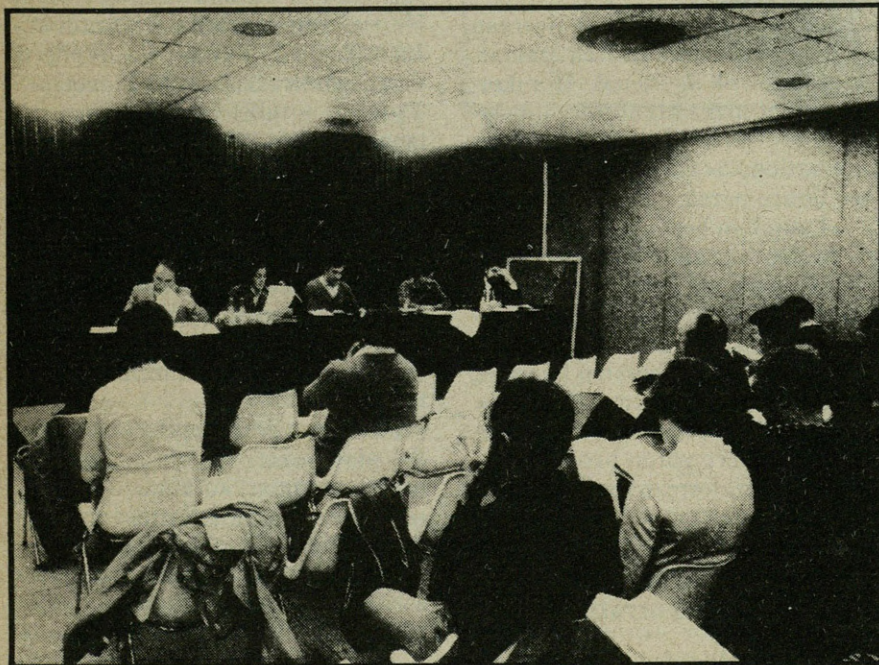
Joseba eta Enekok bitartean, gauzak ondo egin behar direla eta ondo pentsatu eta ez dakigu zer gehiago, baino ihardunaldi hauetan guk bultzatutako esperientzia konkretuak aztertu dira eta onartu, eta guk markatutako bidetik doa eztabaida eta martxa. Orain denok horri buruz hitzegiteko bildu gaituzte Joseba eta Enekok.

Ihardunaldi guztiak bezala gauza onak eta txarrak eduki ditu eta azaldu nahi izan ditugu.

Alderdi onak.

Lehendik, EHE taldearen inguruan zeuden, zinegotzi, tekniko, eta gainarako pertsonen artean, aspaldidanik eztabaidatua, eta bidea markatua baldin bazegoen ere, beste jende bat ihardunaldi hauen bitartez arazo honetara hurbiltzeko aukera izan da. Bertan zinegotziak parte dute, baina ez behar adina, gutxi izan dira etorri direnak, eta gehienak jadanik udal mailan euskararen inguruan lanean ari zirenak. HBkoak. Zoritxarrez EAJ eta EEko zinegotzi gutxi ikusteko aukera izan dugu, eta gauzak diren bezala esan behar direlako. EAJko kultur eta euskara udal saileko zinegotziak dira etorri direnak.

Beste alderdi on bat. Bertan hitzegin dutenen gehiengoak Udal mailan edo administrazio mailan egin behar denari buruz, orokorki berdin pentsatzen dute. Lau deia emateko besterik ez bada ere. **Boletin Ofizialean erabiltzen den euskara, aldatu beharra dagoela**, aho batez onartua izan zitekeen proposatuez gero. **Udal mailan Euskararen Zerbitzu Teknikoak, edo Gabinetek sortu behar direla, kultur batzorde barnetik benetan efektibitate gutxi izaten delako. Instituzioetatik, kontzientzatzeko edo delako kanpainak egin behar direnean, herri mailako, Kultur Elkarte, EHE, AEK, edo delako elkarrekin kontatu behar da benetako oihartzun bat eduki nahi bada. Azkenik, Mapa Linguistiko bat egin beharra da-**

Nahiko disgustora atera ziren ihardunalditatik partehartzaileak. «Maniobra» baten itxura hartu zuen hark.

Esan daiteke beraz, bidea zein den nahiko garbi azaldu dela, eta garbi dagoela orokorki. Lana beraz linea nagusi horren barnean zehazten joan beharko da, leku bakoitzean zer egin behar den erabakitzeko.

Aurrean esan dugun bezala, bertan parte hartu genuen guztiak nahiko garbi ikusten genuen, nondik nora, eta zer egin behar zen, administrazio mundua euskalduntzen hasteko. Hau horrela zela ikusirik, goian aipatutako lau puntu nagusi horien inguruan, eta datorren hauteskundeetarako zinegotziak euskaldunak aurkeztu behar-ko liratekela eskatuz, ihardunaldi hauen dokumentu bat prestatzea proposatu zen, bertan parte hartu genuenak izenpetzeko, eta gero, alderdi, instituzio eta herri guztiari arazo honen inguruan mugitzen garenon iritzia eta esijentzia jakin erazteko. Goi mailako instituzioetako karguak, eta beraien peoi batzu idea hau ezinezkotzat eman zuten, bakoitzak bere konklusio pertsonalak atera behar zituela esanaz, eta beste eratako zentzu gabe-ko aitzakiak erabiliaz.

Beraiek bere paperean dioten bezala. «.... bildu duten esperientzia aztertut nahi da alde batetik eta Udalen hizkuntz-politika gidatu behar duten ar-

Laudioko Haran Noblearen Udaleko Euskara Batzordeak.

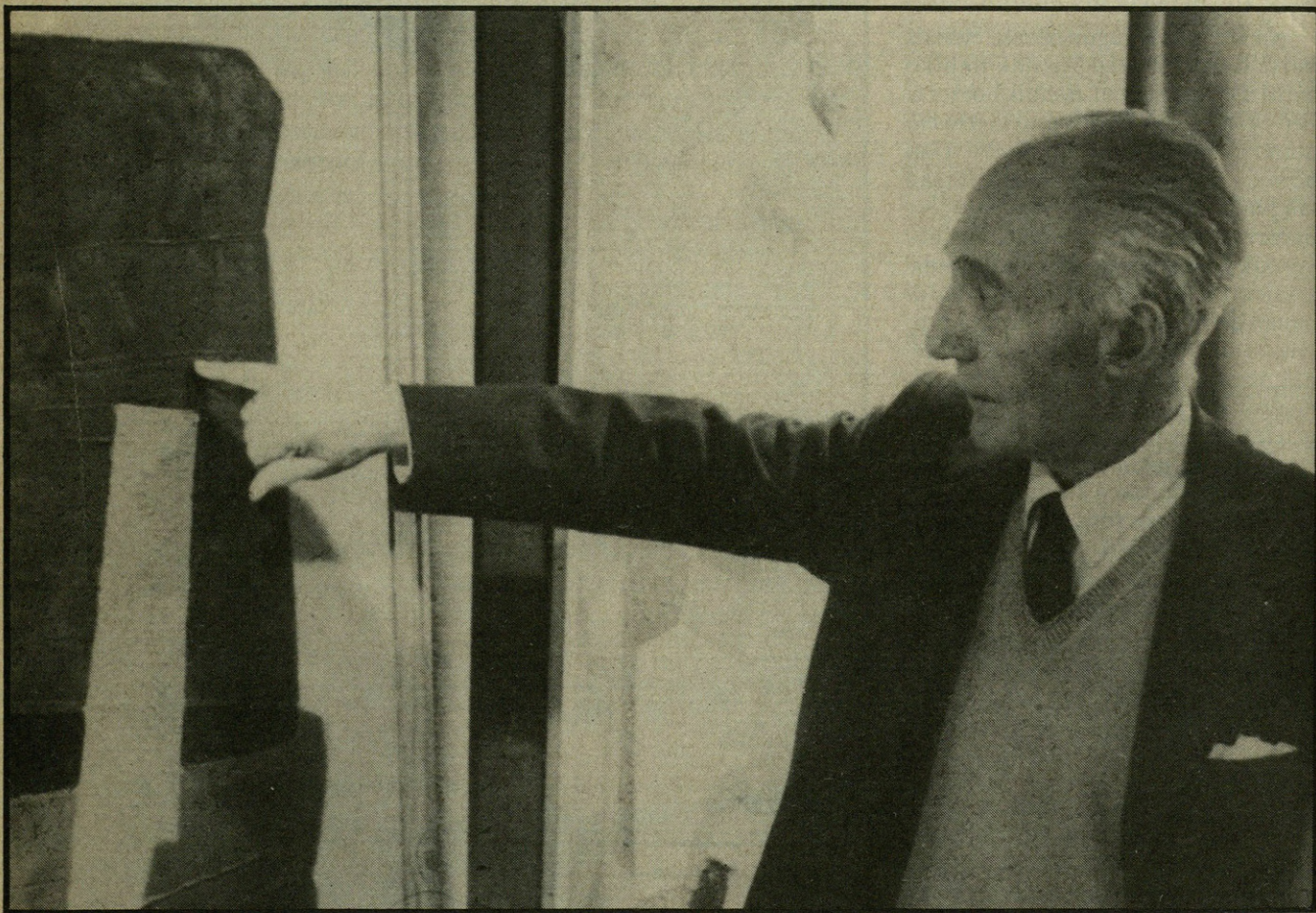
Gure iritiz, lan mintegiek beti on-
dorio bat adierazten dute, eta bertan
parte hartu dutenen gehiengoaren
iritzia kaleratzen da, eta erreibindi-
katzen da. Horrela ez bada, farsa bat
da, antzerki bat, gu aktore, eta Jaurla-
ritza eta Oñati orkestatzen dutenak.
Eskubiderik ez dago. Hor bukatu ba-
litz dena, baina Joseba Arregik, berta-
ra interesatuak ginelako agertu gine-
noi aurpegira zera bota zigan: «Anto-
lataileei esango nieke badagoela he-
rri honetan hemen ez dagoen jendea,
eta beti berdinekin eztabaidan ibilt-
zeaz asperturik nago» gutxi gorabehe-

Beste alderdi txarretako bat, bi erakunde hauek antolatutako ihardunaldi hauetan ez dela, ezta entzule gisa zer esanik ez mahaira hitzegitera. Nafarroako eta Ipar Aldeko inor ekarri. Jakina da, Euskal Herriko administrazioa, jende honentzat. «Euskal Herriko Komunitate Autonomoa» rena bakarrik dela, eta euskara administrazio horietan bakarrik sartu behar dela. Jakin dezaten, bai Nafarroan eta baita Ipar Aldean administrazioan euskara sartzeko borrokan dabilen jendea badagoela, eta esperientzia konkretuekin.

ARGIA - 19

Presarik gabeko izpiritu batek gidatuta

Joxe Migel Zumalabe, pinturaren bidez bizia gozatuz

«Intuizio mundu bat sortu nahi dut kromatika eta plastikaren bidez».

Joxe Migel Zumalabek pintura erakusketa zabaldu berria dauka Donostian. Bere 76 urterekin, benetan harrigarria gertatzen den pintura molde bat ezagutarazi du bertako kuadroen bitartez. Baina Jose Migelen artea ez da pinturan bukatzen. Bere bizitza guztian zehar euskal kulturarekin agertu duen konpromezuak ere bere fruituak eman ditu, eta esan dezagun —besteak beste— euskaltzain urgazlea dela, duela urtebete arte UZEIko lehendakaria izan zela eta Donostiako Santo Tomas Lizeoa Karlos Santamaria eta besteren baten laguntzarekin jarri zuela martxan. Normala da horrelako gizon batek zeresanik edukitzea.

Bere pintatzeko ohiturei buruz mintzatu gara lehenik, zer nolako de-

dikazioaz aritu den pinturaren alor horretan. Berak bere irakasle denbo-

rak gogoratzen ditu eta lana zeukanean pinturari denbora gutxi dedikatzen ziola diosku. «Tarteka-tarteka eta oso poliki pintatzen nuen», adierazten digu hitzak ere geldiarazi nahiean edo. Horretaz ari garelarik, George Braque pintore frantsesa atera du bat batean. «Ezagutzen al duzu? Picasso-ren mailakoa zen Braque hau eta behin bere biografia irakurtzen ari nintzela, esaldi batek ikutu zidan bihotza. Honela zioen: “Mila esker, ene Jauna, izpiritu mantsoa eman didazulako”. Presarik gabeko izpiritua, esan nahi zuen. Eta hori irakurtzean izugarri identifikatu

nintzen. Badira lanerako denbora asko behar duten pertsonak eta ni horietakoa naiz. Nik denbora behar dut».

Jose Migelek ez dauka inongo lotarik bere pintura joerak nondik datozen aitortzen. Eta garbi asko esango dizu berak bere lehen iturburuak inpresionismoan eta postinpresionismoan bilatu behar direla. Cezanne, eta beste hainbat. «Baina Cezanne hil zen, eta justu hil zen ni jaio nintzen urte berean, 1906.ean. Cezanneren eragina izugarria izan zen belaunaldi askorengan eta nik ere horren pean ikusten dut neure hurua».

Kubismoaren itzala ez da oraindik itzali

Baina aurrerago jo behar da Jose Migelen pinturaren nondik norakoak miazteko. Postinpresionismoaren giro hartan kubismoa sortu bait zen. «Eta kubismoaren itzala ez da oraindik itzali» azpimarkatzen du modu horretan berak egiten duen pintura moduari oinarria eman nahian edo. Surrealismoa da Jose Migelen atentzioa merezi duen azken «ismoa». Beste «ismo» guztiak ez ditu neurri berean kontutan hartzen. «Baina ismo guztien gainetik bada beste zera bat, arte abstraktoa, hori ismo bat baino gehiago izan da, izadiak erakusten diguna zuzenean kopia gabe bestelako intuizio mundu bat sortu kromatika eta plastikaren

bidez». Jose Migel Zumalabereren obran, beraz, dokumentazio aldetik informaziorik emateko asmorik ez da agertzen. Informazio guztia plastikoa izango da.

Euskal arteaz mintzatzea nabarmenkeria bat da

Pintura edo arte plastikoa mezu formala besterik ez ote den galdetu diogu Zumalaberi, literaturak ez bezala ideologiek in zuzenean lotuta ez dagoen arte forma bat. Galdera bat, duda bat. «Pintura bidez helburu extraplastiko bat azaldu nahi izateko joera handia eman da batzutan, faktore ideologikoak pintura bidez eman nahi izatea, baina hori niretzat plastika ez den gauza bat sartzea da. Nire ustez pintura egiten denean pintura egin behar da, eta literatura egiten denean literatura eta hortik kanpo dauden elementuek ez dute lekurik, nire eritiziz».

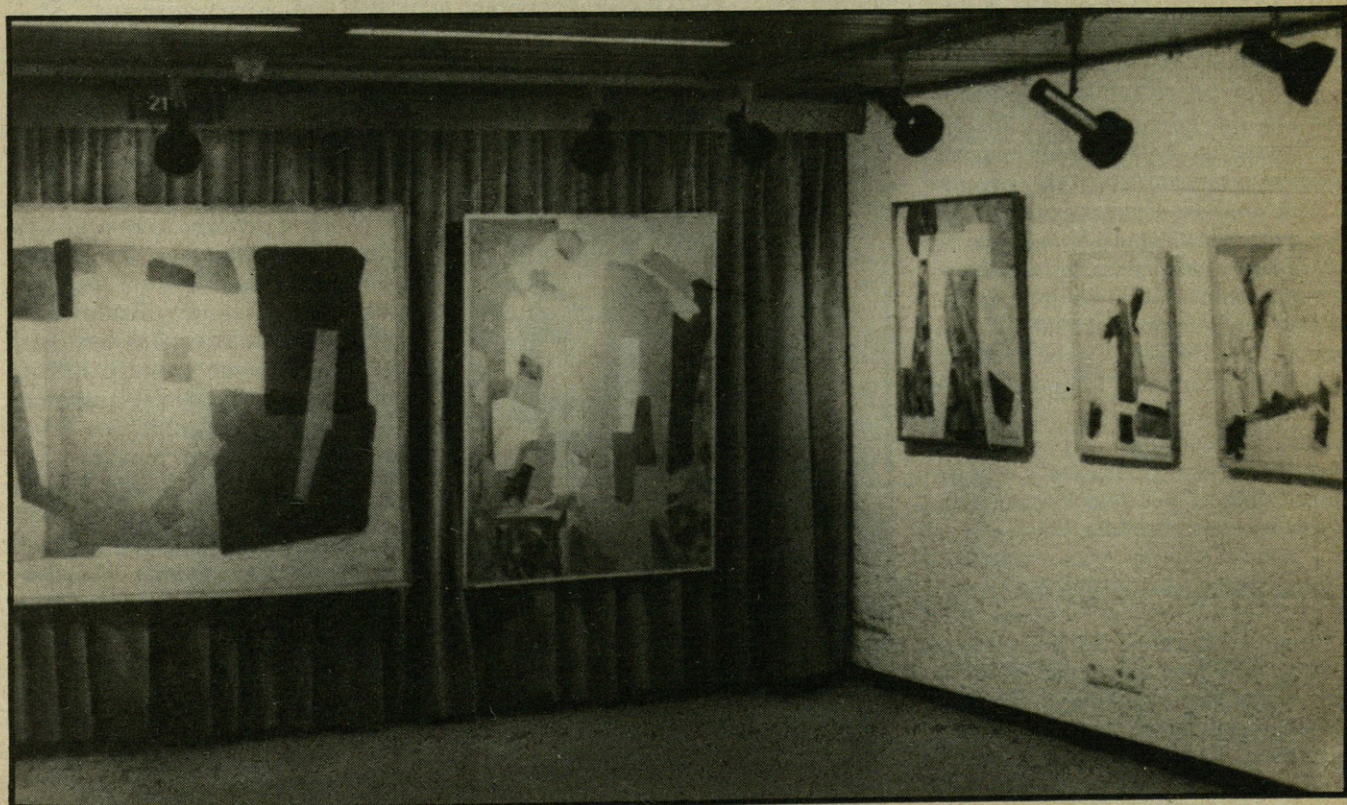
Euskal kulturaren barruan Zumalabe ez da atzo goizean iritsi eta gauzak espektadore gisa bizitu dituen gizona. Urtetan hezurretaraino konprometitu ikusi dugu Jose Migel euskal kulturarekin eta urte horietan euskal artea nola ikusi duen galdetu diogu disimuloan. «Beno, hitzegin daiteke Euskal Herrian egindako arteaz baina ez euskal arteaz. Euskal artea aipatzea harropuzkeria da, nabarmenkeria. Arrazoi garbi batengatik: hemen ez da

sortu eskola bat osatzeko aina, eta arte edo pintura eskola bat sortu ez bada ezin dugu euskal arteaz hitzegin. Hemen go pintoreek Parisen sortutako ismoak segitu besterik ez dute egin. Euskaltasunak eman al du zerbait besteek eman ez dutena? Ez nuke esango ezetz, baina ez aski nabarmena».

Guztiok daukagu «mezu» bat eskaintzeko mundu honetan

Beretzat pintatzea ihesbide bat izan ote litekeen jakin nahi izan dugu ondoren, ea zer leku betetzen duen pinturak bere bizitzaren barruan. «Nik uste dut bokazio bat dela eskapismo bat baino. Gure barruan bizitasuna ez da gelditzen behin ere, beti bizirik dago, odola beti bueltaka ibiltzen den bezala. Hori ikusten da gauean almohada gainean jartzean burura zer etortzen zaizun erreparaturaz. Eta batzuei beste gauzak etortzen zaien bezala nire bizitza guztian beti pintura etorri zait burura. Eta nik uste dut bokazioa hori izango dela alde batetatik behintzat».

Bokazio kontu hauetan gizakerak ere berea egingo duela aitortzen du. Azken finean, guztiok omen dakargu lur honetara eman beharreko «mezu». Eta hitz hori aipatzen duenean Aresti etortzen zaio burura Jose Migeli. «Oso polita da nola erabiltzen duen Arestik hitz hori, inportantzia handia ematen dio. Badakizu, guztiok etortzen

Jose Migel Zumalabereren azken erakusketa, azken urteetako obraren mostra bat.

gara mundu honetara suzi batekin, batzuenak argi asko ematen dutenak eta besteenak, berriz, argi txikikoak. Goethe-k eta Kant-ek izugarri argi handikoa zeukaten eta Jose Migel Zumalabek, aldiz, oso txiki-txikia, baina guztiok daukagu mundu honetan eman beharreko "mezu" bat». Bokazioak ere laguntzen duela mezu hori desarroilatzen eta ahal den modurik onenean eramaten, hori bai, hori egia dela errepikatzen digu Zumalabek. Horregatik ausartu gara Jose Migeli bere bizitzan zehar paseotxo bat egin dezan gonbidatzera, bere ibilerak etabarrekoak gertutik ezagutzearen.

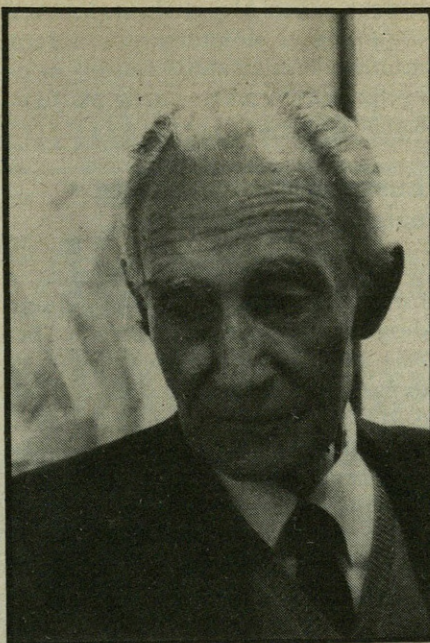
77 urteko artista baten lehen urratsak

«Batxileratoan bazegoen, laugarren kurtsoa zela, dibujoko klase bat. Alde batetik dibujo lineal eta bestetik "dibujo de figura" deitzen zena. Han ikusi genituen arte obra asko eta hori izan zen nire zaletasunaren hasiera». Erreztasun piska bat bazeukala aitortzen digu Jose Migelek, eta horrek ere animatu zuela ez uzteko eta jarraitzeko. Akademia bat bazen, «Don Rogelio Gordón» eta hantxe zaildu zituen bere trebetasunak.

Bere biografiarekin segitu baino lehen zigarro bat bizitu beharrean aurkitzen dela aitortzen digu Zumalabek, «hizketan hasten naizenean zigarro bat pizten ez badut ez daukat inspiraziorik» eta malizia ezagutzen ez duen irribarre bat zuzentzen digu. «Batxileratoa bukatu eta pintatzen hasi nintzen. Pintatzen eta aldi berean aparejadoretza ikasten ere bai. Batxileratoan matematikari ere gustoa hartu nien eta egin nuen "licenciatura en ciencias exactas". Zaragozako fakultatean baina etxetik, neure gisara, eta gero examenetara presentatzen nintzen». Berak dioenez, hura izan zen bere bizitzako lan bikainenetako bat, irakaslerik gabe lizentziatura hori eskuratzea. Lanpostu baten eskaintza atera zitzaion matematikazko klaseak emateko, presentatu eta lortu egin zuen. Gerra sortu arte gertatzen ziren zazpi urteak klaseak ematen pasa zituen Jose Migelek.

«Zure kuttuna pintura da»

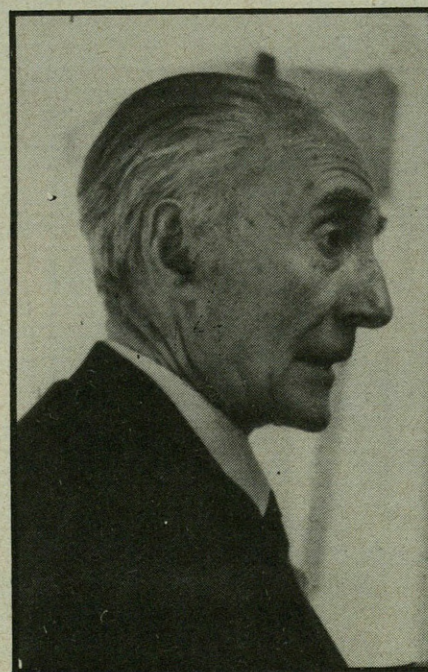
Baina denboraldi guzti horretan sekula ez zion pintatzeari utzi Zumalabek. Garai haietan artista nobelentzako lehiaketak izaten ziren, jende asko biltzen zutenak, arrakasta haundikoak. «Lau aldiz presentatu nintzen eta guztiat eman zidaten premioren bat.

«Mila esker, ene Jauna, izpiritu mantso bat emateagatik» (George Braque).

Gero gerra etorri zenean matematikak eta hori guztia utzi behar izan nuen baina pintatzeari ez nion sekula utzi. Eta gogoratzen naiz nola behin amak esan zidan: "Bai, nik igerri dizut: zure kuttuna pintura da". Eta hala zen. Ez nuen sekula utzi. Eta ez hala nahi nuelako, hala sortu zitzaidalako baizik». Txillida ere bere ikaslea izan zen, eta garai haietatik ezagutzen du.

Gorago esana dugu lanean ari zen bitartean gogoak ez ziola pinturarako asti nahikoarik uzten eta «giro hartan eta laneginez ezin nuen gauza serio bat

Guztiok etortzen gara mundu honetara suzi batekin, «mezu» batekin.

egin pinturan. Baina 45ean exposizio bat egin nuen, eta beste bat 53an. Hori izan ziren nire jendaurreko agerraldiak». Ordutik eta azken exposizio honetaraino, beraz, publikoan exposizio bidez agertu gabe ibili da Jose Migel Zumalabe.

Zumalaberen poetika

Gure harridura agertu diogu normalean matematiketara dedikatua ibiltzen den jendea ez delako pintore eta artista plastikoa izaten. Denbora faltatu zaigu esaldia bukatzeko. Gure elkarrizketatuaren erantzuna arrapaladan heldu da. «Hori jendeak ez dakien oker bat da. Zientzia exaktoak edo matematikak poesia dira. Poesia da, eta ez dut ezertxo ere matizatu beharrik. Poeta baten poesia ez da guztiz gauza diferentea baina ezta poesia klase berdina ere. Esan nahi dut zuk matematikak egiteko material batzu menderatu behar dituzula, poeta batek hizkuntza menderatu behar duen bezalaxe».

Zumalabek poesiaz daukan kontzeptuan murgilduz joan gara piskanaka-piskanaka. Hasteko, poesia literatura baino gauza zabalago bat dela. Poesia modu askotara egin daitekeela, alegia: musika eginez zer esanik ez, baina artea egiterakoan, edo matematiketan ihardutakoan ere poesia egiten ari zaitezke. «Hor gakoa da eskultoreak materialaren behar handiagoo daukala musikoak baino poesia egiteko, eta hor poesiatan barruan forma batzu puroagoak dira besteak baino. Esate batera, poeta bat bere barruan eta idatzi gabe poesia egiten ari denean, horixe da poesia forma puroena. Zenbat eta materia gehiago behar artea lantzeko, are gehiago urrunduko da poesia edo arte klase hori forma purotik. Arkitektura, alde horretatik, katastrofea da». Hala dio diru problemengatik arkitektura karrera-ikasi ezinean gelditu zen gizonak. Bizitza oso batek eman dezakeena antzeman daiteke Jose Migelen begien sakonean, barruan zeukan guztia bertan utzi duenaren sakontasuna. Azken hitzak poesia eta poetei dedikatuak joan zaizkigu gure solasaldi honetan. Arte forma puroena poesia dela gogoratzean beregan eragina sortu duten poetak gogoratzen ditu, tartean Verlaine eta Rubén Daríoren poesia batzu emozio bizian errezipiatuz. Azkenik, zita dauka eta joan beharra dauka. Geuk ere badugu beste zereginik eta laster arte elkar agurtu dugu.

J.L.

KOXKA

6

Martxoak 24 - apirilak 6

ARGI Aren gehigarria

HOR DAGO KOXKA!

Harroputzak eta Harro-harroak

UDAL mailako hizkuntza-politikari buruzko ihardunaldiak ospatu dira egun haue-
tan Donostian, elkarlanean Jaurlaritzaren Hizkuntza-Politikarako idazkaritzak
eta Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundeak antolatuta. Hau da, **Joseba Arregi** eta
Eneko Oregiren txiringitoak elkar lanean.

Gertatzen dena da antolatzaileak zerbait egin beharrean aurkitzen zirela, ez bait
dute ezer egin orain dela bi urte bi **ente** horiek sortuz geroztik. Eta zerbait egitekotan
denontzat egitea pentsatu zuten nonbait: bizkaitarrismoaren defendatzaile retrogra-
doenetik hasi eta EHEko puntako burutaraino

Eta ulertzen da **Begoña Aizpiri**, **Koldo Tapia**, **Antton Elozegi**, **Andoni Sarriegi** eta
itzultzaile-funtzionarioek hor parte hartu beharrean izatea. Ez da ulertzen hainbeste
Inazio Agirre eta **Kike Amonarriz** EHEko partaideak ere hor egotea, ez bada behint-
zat beren tituloak justifikatzeko, bata zinegotzia eta bestea udaleko euskara-zerbitzu-
burua.

Ulerkaitza dena da **Joseba Arregi** guztien burua ailegatu eta jende guztiaz **paso**
egitea, teoriaran jende guziori kontra duelako. **Gotzon Egia** bezalako funtzionario mo-
rroi batek gogoratu erazteraino «ezin dela pelotak desbiatzen ibili». Baina Josebak,
Bogart baten postura berean «nena: pasaré alguna mala noche» esaterakoan, «pe-
lotak nora zuzendu» ikasi behar zela erantzun zion boteprontoan. Eta ez zuela gogorik
beti jende berberaren aurrean hitzegiteko. Eta ez zuela hau erantzungo. Eta farre egi-
ten zion horri.

Igual beste Euskal Herri bat jarri beharko genioke gure agintari horri (edo guziei)
bata **gustora** ihardun ahal izateko.

Jose Ignacio ERREMENTERIA

A ZE PERLA!

«Gasteiz-Araba», hizkuntza berri bat

JAKINA da Eusko Irratiak hiru pro-
grama ezberdinekin aktuatzen
duela komunitate autonomoaren espa-
rruan. Eta hiru programa horietako ba-
koitzak hizkuntz arazo zehatz bati erant-
zuten diola. Horrela, programetariko
bat euskarar-
hutsean da,
bestea elebi-
duna da, eta
hirugarrena,
horra hor ma-
rabila!, Gas-
teiz-Araba...
Ez dakizuela
hori zer den?
Ba da Euska-
diko hizkuntz
arazoa kon-
ponduko duen programa bat, euskalki
edo dialekto berri batean hitzegiten bait
dute lokutoreek, eta guztiak Gasteiz-

HIRU PROGRAMA

1. EUSKARAZ	2. ELEBIDUNA
06.0 Zaldimir (Gasteiz)	01.1
06.9 Oreste (Gibil)	01.8
00.4 Oz (Durango)	00.2
04.5 Jorkeko (Perkuli)	01
06.7 Puente Herren (Gasteiz)	07.4
00.7 Anale (Eibar)	07.4
00.7 Agneta (Gasteiz)	05.7
07.0 Oihen (Euzkadi)	01.3
00.8 Oihen (Euzkadi)	07.4
02.9 Euzkadi (Euzkadi)	00.8
07.4 Lagarun (Balmuccia)	05.7

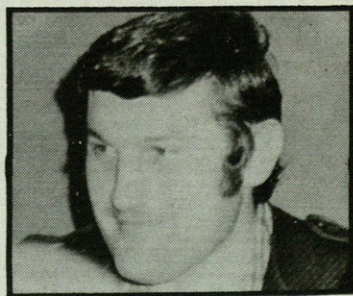
3. GASTEIZ-ARABA
G.M. F.M.
1.002 06.0

koak, edo bertan bizi direnak, izanik, ba
GASTEIZ-ARABA izenez bataiatu dute.
Sintoniza ezazu eta goza hizkuntza berri
horretaz... etorkizuna zure belarrietan
dago! (Jaurlaritza aldean ari omen dira
praktikatzen jadanik) Mintza zaitetz
Gasteiz-Araberaz, zu ere bai!!!

BEGIOKER

non-zer

- II Gomendatzen dizugu
- III ETBko programazioa
- IV ETBko berriak
- V eta kritikak
- VI Irratia
- VII Igarri, ibili eta jan
- VIII Denbora pasan

Pello Dospital, nazioarteko rugbyleri euskalduna

ORAINDIK ere fresko dugu
gure buruan rugbyleri ho-
nen argakia azkeneko Korrikan
parte hartu zuenean. Estatu frant-
seseko rugby jokalaria onenetako
bat izateaz gain, euskararen bo-
rrokak Iparraldean sortzen dituen
gorabehera guztietan ikusiko du-
zu ehun kilo baino gehiago pisat-
zen dituen gizon puska hau.

«Aviron Bayonnais» ekipoa
jokatu du betidanik, eta badira
hamabost urte baino gehiago ki-
rol horretan hasi zenetik. Urte
mordo bat, beraz, lehen mailako
dibisioan, eta selekzio frantsesa-
rekin dituen urteak baino aldi ge-
hiagotan jokatu izan du. Hogeita-
mahiru urte ukan eta hogeitazort-
zi partidatu jolastu ditu selekzioare-
kin.

Honelako pertsona famatuak
anitzetan izaera zatar eta umore
txarrekoak izaten badira ere, zaila
da Dospital baino pertsona sinpa-
tikoagorik kausitzea kirolaren
munduaren barnean. Biziki apala
da bere mintzaldietan, hala nola
jokatzeke moldeetan Edo oea-
ndik ere geratzen zaion indarrak
profitatu dadila gure Pello.

Piarres D'AGERRETXE

AHAL BADUZU JOAN ZAITEZ

«Akelarre» filmea ikustera. Pedro Olearen azken pelikula hau ikustera joateko zalantza gutxi egingo zuen jendeak, izenburutik hasita, estatuko zinemagintzan modan dagoen antzerleren baten sartzeak, «Euskal Zinema» ren berpizkunde antzeko batekin errebozaturik, gustagarri egiten dute.

Gustagarri filmea ikusi aurretik, ondoren bakoitzak berea. Joan zaitez tiroak nondik doazen, edo badoazen sikiera, jakin dezazun.

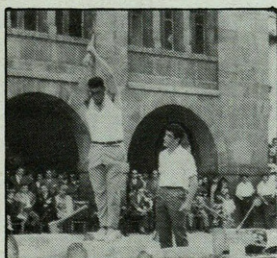
AHAL BADUZU ERE EZ ZAITEZ JOAN

«The Day After» (Hurrengo Eguna) ifarramerikar filma ikustera. Zer gertatuko ote horren parodia kaxkar bat egin dute, apokalipsiaren etorreraren beldur bizi gaitezen. Topiko tipikoez josirik dago, eta telebistaren bidez jasaten dugun telefilmehorien eraginaren poderioz, sentiberatasuna bilatzen dute. Mundu guztia larritzen duen arazo bat denez gero, ziur ikusi ondoren gusto txar bat geratuko zaizula. Eta akabo. Hori pelikuletan bakarrik gertatzen da.

ELKARREN TEMAN

Usurbildarren arteko desafioa aizkorian

Herrian usadioaren arauera ibiltzen dira kontu asko eta Usurbilen apirilaren lehen egunean jokatu den aizkolari-desafioan dudarik ez tradizioak urtean markatutako bideari helduko zaiola. Zein tradizio seguru ez badakigu ere (herri-kirolarena ala apostuena?), ez da gertakizun makala gaur egun Usurbil bezalako herri batetan bertako sei aizkolari bildu, sei-

na mila duro jarri, eta hainbat enbor nor lehenago ebaki diru hori jokatzeari. Horrexegatik merezi dute usurbildar kirolari ausart hauek guztion bultzada eta txaloa!

72 ontzako bi enbor ebaki beharko dituzte, beste bi 60koak eta azkeneko biak 54koak. Aizkolariak laguntzailerik gabe aritu beharko dute, eta hona hemen bertan izango diren

sei aizkolariak: Joxe Luis Alkorta «larbe II», Joakin Agirre «Izueta», Juan Azurmendi «Ataun», Manuel Alkorta «larbe I», Juan Esnal «Arrillaga Txiki», eta Txomin Alkorta «Egiolola».

Parte bakoitzak jarritako dirua 30.000 pezeta direnez banatu beharreko kopurua 180.000koa izango da eta ondorengo modu honetara banatuko da: lehenbizikoak %26 eraman-gu du, bigarrenak %22, hirugarrenak %19, laugarrenak %15, bosgarrenak %10, eta azkenekoak %6.

Badakizue, bada, apirilaren batean, arratsaldeko 5etan, Usurbilgo pilotalekuan.

SUSPENSEA ZURI-BELTZEZ

Hitchcock, hiru hilabetez Bilboko Museoan

Zinema kontutan erabateko errealizadoreak izan ohi dira maitatuenak, eta ildo horretatik Alfred Hitchcock-ek ohorezko lekua gordea dauka aspalditik. Merezimendu hori aitortuz eta duela hain gutxi arte bizirik zegoen gizon handi honen obra sakonkiago ezagutaraztearren, haren filmeen ziklo bat antolatu dute Bilboko Arte Ederretako Museoan,

martxotik hasi eta maiatzara arte iraungo duelarik. Guk hamabostaldi honi dagozkion filmeak besterik ez ditugu eman baina ez ahantzi apirilean zehar eta baita maiatzean ere beste anitz filme eskainiko direla. Denak klasikoak eta nahiko zaharrak, eta txuri-beltzak ematen dien xarma berezi eta erromantiko horrekin.

Ikus dezagun beraz. Martxoaren 22tik 24ra «The Secret Agent» (El Agente Secreto) eskainiko da. Martxoaren 26tik 28ra, «A Woman Alone» (Sabotaje), eta hurrengo hiru egunetan «Young and Innocent» (Inocencia y Juventud) ikusi ahal izango da.

Apirilaren 2an hasi eta hurrengo bi egunetan ere, «The Lady Vanishes» (Alarma en el Expreso) ikusteko aukera izango da. Apirilaren 5etik 7a arte, berriz, «Foreign correspondent» (Enviado especial) filmea botako da, eta aipatuko dugun azkeneko filmea apirilaren 9tik 11ra emango dutena izango da: «Suspicion» (Sospecha). Egin ziren orden kronologikoan emango dira eta denak 1936-1942 urte bitartean eginak dira. On egin eta disfrutatut!

PASAIAN ASTINDARI

Pasai Antxio euskaldun dezagun

Pasai aldean martxan dagoen «Eukararen Aldeko Taldea» deritzona lanari gogor ekitekotan dabil (nahiz eta gauza berririk ez izan), eta hilabete batetarako halako ihardunaldi batzuek antolatutako dituzte Pasai Antxion euskara azkartzeko gogo biziak.

Aste bakoitzari gai nagusi bat ipini diote eta gai horren inguruan hitzaldi bat eta beste zenbait ekintza eratu dituzte. Lehen astea martxoaren 19tik 25era doana da eta euskaldunek euskara erabil dezaten egingo da kanpaina. Hurrengo astean (hilaren 26tik 31era) helduen berreuskalduntzea eta alfabetatzea hartu dute gaitzat eta ostiralerako hitzaldi bat emango da euskalduntze eta alfabetatzearen prozesuak daukan egoera eta etorkizunari buruz. Apirilaren 2an hasi eta 8a arte, haurren eta agzteen irakaskuntzaren inguruan mogituko da asuntua eta ostegunean ikastolen egoera larriari buruzko hitzaldi bat emango du EEPAko ordezkari batek. Azkeneko astea (apirilaren 15ean amaitzen dena) komunikabideak eta administralgoa gaiari dedikatuko zaio.

aste honetako

24 martxoak 16,00: GRAVN sariaren finala. Pelota. Zuzenean Zumaiaetik. 18,30: Marmol Urdina (dokumentala) 12. kapituluak. 19,00: Teresa. (Iuzemetraia). 20,30: Jai Egun (informatiboa). 21,00: Kontaktuak (telesaila) 6. kapituluak. 21,50: Simone (Brasildarra) (show musika). 22,50: Amaiera.

25 martxoak 18,30: Aurkezpena. 18,32: Herkuloideak (marrazki bizidunak) 3. kapituluak. 19,00: Maia (telesaila) 14. kapituluak. 19,50: Zer berri (Dokumentala). 20,15: Iparraldetik (Erreportaia). 20,30: Jai Egun (Albiste-gia). 20,45: Zirkua. 21,25: Profesionalak (Telesaila) 12. kapituluak. 22,15: Kirolez-Kirol 23,00: Amaiera.

26 martxoak 14,00: Aurkezpena. 14,03: Bihurriak (marrazki bizidunak) 8. kapituluak. 14,30: Teleberri (informatiboa). 15,00: Musikaldia. 15,10: Erne! Muga (telesaila) 2. kapituluak. 15,35: Amaiera. 19,30: Aurkezpena. 19,32: King-Kong (marrazki bizidunak) 2. kapituluak. 20,00: Bostak (telesaila) 14. kapituluak. 20,30: Gaur Egun (informatiboa). 21,00: Zazpitaraua (asteo programazioaren berri). 21,30: Kirolez-kirol. 21,50: Dallas (telesaila) 15. kapituluak. 22,40: Gabon (informatiboa). 22,50: Amaiera.

27 martxoak 14,00: Aurkezpena. 14,02: King-Kong (marrazki bizidunak) 2. kapituluak. 14,30: Teleberri (informatiboa). 15,00: Musikaldia. 15,10: Erne! Muga (telesaila) 3. kapituluak. 16,20: Amaiera. 19,30: Aurkezpena. 19,32: Dotakon (marrazki bizidunak) 11. kapituluak. 20,00: Gaztetandik. 20,30: Gaur Egun (informatiboa). 21,00: Aita bedeinka nazazu (telesail komikoa) 15. kapituluak. 21,30: Mahai ingurua (Iparr Euskal Herria). 22,45: Gabon (informatiboa). 23,00: Amaiera.

28 martxoak 14,00: Aurkezpena. 14,02: Dotakon (marrazki bizidunak) 11. kapituluak. 14,30: Teleberri (informatiboa). 15,00: Musikaldia. 15,10: Erne! Muga (telesaila) 4. kapituluak. 15,30: Amaiera. 19,30: Aurkezpena. 19,32: Barazki sorta (telepanpinak) 15. kapituluak. 19,48: Klopka Gaztelua (telepanpinak) 15. kapituluak. 20,00: Zaldiketa Eskola (telesaila) 1. kapituluak. 20,30: Gaur Egun (informatiboa). 21,00: Zopa Haundi. 21,30: Arra izateko burruka (dokumentala) Horizont 2. kapituluak. 22,20: Musikaldia. 22,40: Gabon (informatiboa). 22,50: Amaiera.

29 martxoak 14,00: Aurkezpena. 14,02: Barazki sorta (telepanpinak) 15. kapituluak. 14,19: Klopka Gaztelua (telepanpinak) 15. kapituluak. 14,30: Teleberri (informatiboa). 15,00: Musikaldia. 15,10: Erne! Muga (telesaila) 5. kapituluak. 16,20: Amaiera. 19,30: Aurkezpena. 19,32: Uso kale (marrazki bizidunak) 9. kapituluak. 19,37: Buruak eta Isatsak (dokumentala) 9. kapituluak. 20,00: Ipuin Klasikoak 1. kapituluak. 20,20: Musikaldia. 20,30: Gaur Egun (informatiboa). 21,00: Munduan Zehar (nazioarteko informazioa). 21,30: Bergerak (telesaila) 1. kapituluak. Gaizkilearen atzetik. 22,40: Gabon (informatiboa). 22,50: Amaiera.

30 martxoak 14,00: Aurkezpena. 14,02: Uso kale (marrazki bizidunak) 9. kapituluak. 14,19: Buruak eta Isatsak (dokumentala) 9. kapituluak. 14,30: Teleberri (informatiboa). 15,00: Musikaldia. 15,10: Erne! Muga (telesaila) 6. kapituluak. 15,30: Amaiera. 19,30: Aurkezpena. 19,32: Bihurriak 9. kapituluak. 20,00: Plaza Berri. 20,30: Gaur Egun (informatiboa). 21,00: Kirolez-kirol. 21,20: Drakula (Iuzemetraia). 23,00: Gabon (informatiboa). 23,10: Amaiera.

programazioa

hurrengo astekoa

31 martxoak 18,30: Aurkezpena. 18,33: Marmol Urdina (dokumentala) 13. kapituluak. 19,00: Odiseo eta Izarrak (Iuzemetraia) 20,30: Jai Egun (informatiboa). 21,00: Kontaktuak (telesaila) 7. kapituluak. 21,50: Show musika (Zehazteko). 23,00: Amaiera.

1 apirilak 18,30: Aurkezpena. 18,32: Herkuloideak 4. kapituluak. 19,00: Maia 15. kapituluak. 19,50: Zer berri (dokumentala). 20,15: Iparraldetik (erreportaia). 20,30: Jai Egun. 20,45: Zirkua. 21,25: Profesionalak 13. kapituluak. 22,15: Kirolez kirol. 23,00: Amaiera.

2 apirilak 14,00: Aurkezpena. 14,03: Bihurriak (marrazki bizidunak) 9. kapituluak. 14,30: Teleberri (informatiboa). 15,00: Musikaldia. 15,10: Erne! Muga (telesaila) 7. kapituluak. 15,35: Amaiera. 19,30: Aurkezpena. 19,32: King-Kong (marrazki bizidunak) 3. kapituluak. 20,00: Bostak (telesaila) 15. kapituluak. 20,30: Gaur Egun (informatiboa). 21,00: Zazpitaraua (asteo programazioaren berri). 21,30: Kirolez-kirol. 21,50: Dallas (telesaila) 16. kapituluak. 22,40: Gabon (informatiboa). 22,50: Amaiera.

3 apirilak 14,00: Aurkezpena. 14,02: King-Kong (marrazki bizidunak) 3. kapituluak. 14,30: Teleberri (informatiboa). 15,00: Musikaldia. 15,10: Erne! Muga (telesaila) 8. kapituluak. 15,35: Amaiera. 19,30: Aurkezpena. 19,32: Dotakon (marrazki bizidunak) 12. kapituluak. 20,00: Gaztetandik. 20,30: Gaur Egun (informatiboa). 21,00: Aita bedeinka nazazu (telesail komikoa) 16. kapituluak. 21,30: Mahai ingurua (zehazteko). 22,45: Gabon (informatiboa). 23,00: Amaiera.

4 apirilak 14,00: Aurkezpena. 14,02: Dotakon (marrazki bizidunak) 12. kapituluak. 14,30: Teleberri (informatiboa). 15,00: Musikaldia. 15,10: Erne! Muga (telesaila) 9. kapituluak. 15,30: Amaiera. 19,30: Aurkezpena. 19,32: Barazki sorta (telepanpinak) 16. kapituluak. 19,48: Klopka Gaztelua (telepanpinak) 16. kapituluak. 20,00: Zaldiketa Eskola (telesaila) 2. kapituluak. 20,30: Gaur Egun (informatiboa). 21,00: Zopa Haundi. 21,30: Horizont (dokumentala) 3. kapituluak. Mediterraneoari begira. 22,20: Musikaldia. 22,40: Gabon (informatiboa). 22,50: Amaiera.

5 apirilak 14,00: Aurkezpena. 14,02: Barazki sorta (telepanpinak) 16. kapituluak. 14,19: Klopka Gaztelua (telepanpinak) 16. kapituluak. 14,30: Teleberri (informatiboa). 15,00: Musikaldia. 15,10: Erne! Muga (telesaila) 10. kapituluak. 15,30: Amaiera. 19,30: Aurkezpena. 19,32: Uso kale (marrazki bizidunak) 10. kapituluak. 19,47: Buruak eta Isatsak (dokumentala) 10. kapituluak. 20,00: Ipuin Klasikoak 2. kapituluak. 20,30: Gaur Egun (informatiboa). 21,00: Munduan Zehar (nazioarteko informazioa). 21,30: Bergerak (telesaila) 2. kapituluak. 22,40: Gabon (informatiboa). 22,50: Amaiera.

6 apirilak 14,00: Aurkezpena. 14,02: Uso kale (marrazki bizidunak) 10. kapituluak. 14,19: Buruak eta Isatsak (dokumentala) 10. kapituluak. 14,30: Teleberri (informatiboa). 15,00: Musikaldia. 15,10: Erne! Muga (telesaila) 11. kapituluak. 15,30: Amaiera. 19,30: Aurkezpena. 19,32: Bihurriak 10. kapituluak. 20,00: Plaza Berri. 20,30: Gaur Egun (informatiboa). 21,00: Kirolez-kirol. 21,20: Stalin hila dago. (Iuzemetraia). 23,00: Gabon

OHARRA: Okertutako hizki idatzitako Iuzemetraiak, telenobelak eta gainerako showak ondoko orrialdeotan komentaturik daude nola baitako aurrerapen bat eskainiz.

TXORI BATEK ESAN DIGU...

AMOREBIETA

Bikoiztaile erdaldunak, norako?

Duela zenbait egun prentsan iragarki batzu deskubritu genituen Bizkai aldean erderazko bikoiztaileentzako lanpostuak libre zeudela esanez eta beroiek kubritzeko dei publikoa eginez. Berez, horrelako gauza batek ez luke erlazio zuzenik eduki behar ETBekin, baina gaur egun Euskal Herrian martxan dauden bikoizketa-etxeak ETBren zerbitzu ia eksklusiboan ari direla kontutan hartzen badugu, zilegi dirudi susmotan egoteak ere antzeko zerbaitetaz (nahiz eta susmo urrunak izan). Ez genuke ETBren borondate ona modu errazegi batetan kuestionatu nahi baina... zertarako kontratatu nahi ditu enpresa horrek erdal bikoiztaileak? ETBrako al da? Eta hala bada, zer bikoiztu behar dute erderaz ETBren barruan? Dokumentalak ala telefilmek? Guk espero dugu ez bata eta ez bestea ez izatea. Ojala desmentitua agudo baletor.

«Berbetan» en buelta, onerako?

Duela bi aste «Berbetan» programak berea egin zuenetik astebetera saio horren bueltatzaz komentarioak entzuten hasi ziren ETBko egoitzako zenbait bazterretan. Egia esan, ez dakigu programaren birrezarketa ala bigarren epoka berritu bat izango ote den, baina guk aukeran bigarrena nahiago. Zeren bihotzaren mintzoari jarraituz berez programaren ideia guztiz baliagarria iruditzen zaigu baina errealizazioak bilakatzen zuen ondorioa zen penagarria. Horregatik «Berbetan» en bueltaren zurrumurru hori —gehienak bezalaxe— onerako eta kalterako izan daiteke. Lehenengorako gure gogoia.

Kosta zaio Iriondori aldegitea

Jakina denez, Luis Iriondo Lankide Aurrezkian eskatutako exzedentzia bati esker aritu da bi urtez ETBko zuzendaritzan. Halere, duela hilabete batzu bukatu zitzaion Arrasatera bueltatzeko epea eta oraindik ere bere aulki telebisiboari itsatsirik jarraitzen du. Aitzakiak aitzaki, egia da antza gustoa hartu diola ETBko bizimodu lasaiari (bera bezain lasai gutxi bizi bait dira etxe hartan) eta oraindik ere puska batean bere "izkutuko" postu horretan irauteko ahaleginak egingo dituela. Bere eguneroko praktikan euskara mespretxatu eta zikindu besterik egiten ez duen gizon honi espero dugu egunen batetan bueltatu egingo zaiola kreditu eta kontu korrontetik bokazioa.

BOTOIA SAIRU

"Drakula"

Martxoak 30, ostirala, 21'20tan.

(Dan Curtis, 1973)

Jack Palancek ematen dio zita oraingo honetan Transilaniako konteari. Zalantzarik gabe azken urtetan egin diren berreguztien artean onenetarikoa da. Aipagarriena Jack Panceren na eta Oswald Morrisonen argkia. Mito gotikoak eta beldurren jeneroa gogozko badituzu gure gomendagarria; bestela, entzen nigarritasuna ziurtatua dago ere.

"Teresa"

Martxoak 24, larunbata, 19'00tan.

Zoologiko batetako langile batek, Teresa deituko dioten tximino bat dakar bidai batetik. Bere seme-alabek hartzen dute beraien gain tximinoa zaintzearen ardura, eta zenbait istilu dira hori dela eta. Bestalde mutiko talde batek Teresa lapurtu eta ezkutatu egingo du.

1976. ean Josef Pinkava txekoslovakiarrek zuzendu zuen film honi buruz ez dakigu gauza haundirik erabateko estreinaldia bait da.

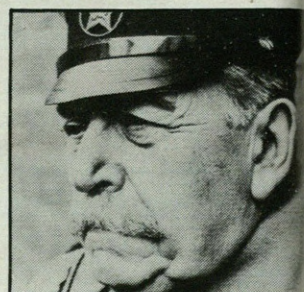
"Odiseo eta Izarrak"

Martxoak 31, larunbata, 19'00

(Ludvik Raza, 1976)

Haurrentzat eginiko zientzi-fikziozko filme txekoslovakiatarra. Misha gaztetxoa zauriturik suertatzen da, berak eginiko makina hegalaria probatzerakoan. Ohean sendatzen dagoen bitartean beste galaxia batetako zibilizazio batekin hasten da harremanetan.

Haurrentzat bereziki egindako filmetan txakoez betidanik xarma eta abilezi berezia izan dute, ETB eskeintzen ari den ziklo txakotarraren beste atal bat. Hau ere erabateko estreinaldia zinetan, filme hauek inoiz ez bait dira ikusi.

"Stalin hilik dago"

Apirilak 6, ostirala, 21'20tan

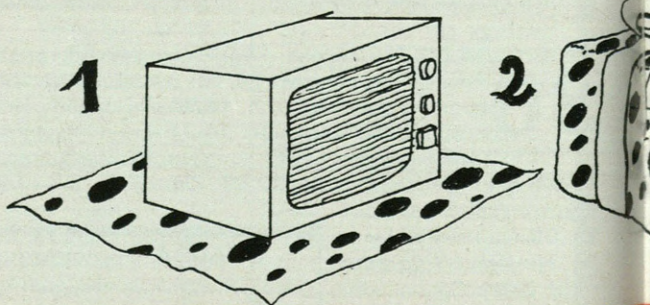
(Yves Ciampi, 1980)

Stalin bere «daltxa» n hilzoria dagoelarik, bere inguruan boterearekiko borroka hasten da. Krouchtchev, Beria, Boulgamine Jonkov eta beste batzuk ere, antzeko dira borroka latz horretan.

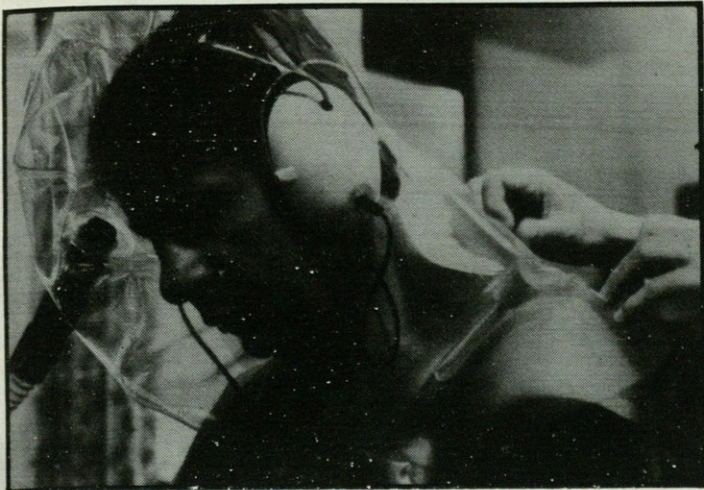
Oso film interesgarria benetan. Agian batzuk ezagutuko duzue, baina, ETBn duela zenbait hilabete bota bait zen. Reposizioa duzue, beraz, baina reposizio interesgarria, zalantzarik gabe. Jean Marcell egiten duen lana guztia ikusgarria da. Aholkugarria.

IKUSLE AMORRATU HORI: SUBTITULAK
HONA HEMEN GURE DEPARTAMENTUAK
KO TEKNIKAK KONTUTAN DITUZTE

TU AURRETIK...

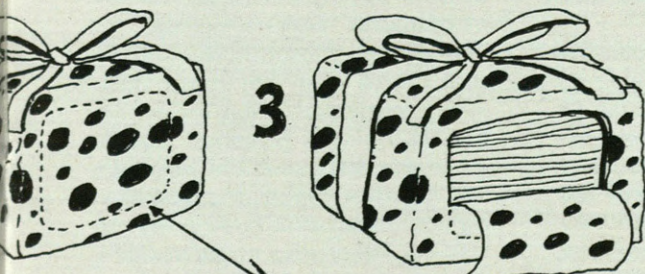
Umirezko saio berri bat eta musikaldiak

Hamabostaldi honetan zenbait serie desagertuko da ETBren egitarauetik («Txikago», «Kanaleko Umeak», «Aingerutxoren gorabeherak»). Hauen ordez «Haizerrotak» serie brasildarra eta baita «Kenny Everett» deritzan umirezko seriea hasiko dira. Egungo Ingalaterrako komikorik ospetsuenetarik bat dugu Kenny Everett eta serie berri honetan bere umore zoroaz gain abeslari eta talde batzuren emanaldiak izango dira tartean.

Musikari jarraiki larunbat honetan ohizko Show musikalean «Simone» abeslari brasildarra ikusteko parada edukiko duzue. Simonek Milton Nascimento izango du gonbidatutzat. Hurrengo larunbatean aldiz, «ABBA» eta kontuz hemen, zeren talde honi ortera xamarra baderitzozue ere, konbidatuekin ziur ez zaiuzela gauza bera gertatzen, «Roxxy Music» eta «Kate Bush» bait dira.

Astero bezala, kendutakoak kenduta eta datozenak datozela, tarterik bada gauza onik topatu nahi duenarentzat.

TITULOAK GUSTATZEN EZ BAZAIZKIZU
ELEMENTU BEREZIAK (BRIKOLAGEREN AZKENE-
HARTURIK) DISEINATUTAKO SISTEMA BERRIA!

KONTUZ, BEHEKO PARTEA EZ MOZTU!

IKUSITAKOAK IKUSITA...

Antxon URRESTARAZU

Iurretan dago ETB

Aurreko KOXKAn atal hau bukatzen genuen ETB lurren zegoela esanez. Segituan konturatu ginen gure akatsaz, eta horrela jakin arazi zigun ETBko arduradun batek ere. Izan bitez, beraz, lerro hauek akats horren zuzentzaile. Iurretan dago ETB.

Bake Santua

Ez daukate Telebistako arduradunek zorte haundirik mahai inguruak antolatzeke unean. Bakearen inguruan osatu zuten mahaia urria gertatu zen (denok dakizkigu arazoak, baina ez hain argi arrazoiak). EAJ eta EEko ordezkarien artean eztabaidarik ez zen sortu, eta argi geratu zen beste indar politikoen hutsunea.

Hankamotz gertatu zela oraingoan ere esan behar. Eta, hala ere, mahai inguru hauetan badago beste elementu bat saioa bizitzeko garrantzizkoa izan daitekeena: entzule-ikusleena. Dei batzu jaso ziren, eta galdera interesgarriak ere entzun ahal izan genuen, baina denbora gutxi iruditu zitzaigun. Entzule-ikusleen galderentzat denbora gehiago izanez saioa animatuagoa izan zitekeen, batez ere gaia hain kalekoa denean. Bestalde entzule-ikusleen ohitura eza egon daiteke, eta mota horretako saio batean galdera luzeegiak egiteak ekar dezakeen eragozpena, ongi bait dakigu, Telebitsan batez ere, urrezkoa dela denbora.

Erreportaien premia

Hileroko «Txostena» programa merezi duen horietakoa dugu. Batez ere, «Iparraldetik» ekin batera, erreportaien munduan murgiltzen diren bakarrak ohi direlako. Eta beti bezala honelako programetan ez dugu gehiegi erreparatu detaile txikietan asmo orokorretan baizik. Zeren erreportaien munduari hain pisu gutxi ematen dion telebista honetan guztiz eskertzeak izaten dira horrelako produkzioak.

Ez dakigu nolako posibilitateak izango dituen ETBk alor hori lantzeko baina zerbait berririk egiten hastekotan erreportaienari deritzogu lehentasun handienetako gauza bat. Bestalde, ETBk unidade mugikorretan daukan material ona eta aski ugariarekin ez dakigu pertsonal aldetik ere norainoko mugak egon daitezkeen beste pausotxo bat emateko. Astean behin gutxienez, hilerokoa izan beharrez. Bestela, kanpoko ekipoekin kontatzeko posibilitadea geratzen betiere.

IRRATI BAKOITZAK BERE KOXKA

Irulegi Irratia

Irulegi Irratia Baxenafarroa osoan, Lapurdi eta Zuberoako gune batzutan eta Baztanen entzun daiteke FMan 93,1 MHztan.

Astegunetan

7,30tan Musika. 8,00tan Berriak. 8,30tan Elkarriketa. 9,00etan Musika. 12,30tan Berriak. 13,00tan Abisuak. 13,15etan astegun bakoitzean gai ezberdin bati buruzko saioa: Kirola, Emazteak, Haurrak, Soziala, kultura. 14,00tan Amiera. 18,00tan Musika. 19,00tan Berriak. 19,30tan Eguerdi parteko saioa errepikatzen da. 20,15etan Musika. 20,30etan astegun bakoitzean saio ezberdina: Kantaldia, ekologistak, Mahai Ingurua, Erdi Haroko eta Klasiko musika, Jazza eta Ekialdeko musika. 22,00tan Amaiera. Astartetan bederatzititik hamarrak arte Bertsolari saio bat dago.

Larunbatean

7,30tan Musika. 8,00tan Berriak. 8,30tan Elkarriketa. 9,00tan Erran Zaharrak. 9,05etan Musika. 12,30tan Berriak. 13,00etan Laborariei buruzko saioa. 13,30tan Bertsolariak. 14,00tan Abisuak eta Pilota partidua. 14,30tan Musika klasikoa. 15,00tan Hegoameriketako musika. 16,00tan Ttapa-ttapa. 18,15etan Gau Eskolen emankizuna. 19,00tan Berriak. 19,30tan Laborarien emankizuna.

Xorroxin Irratia berriro martxan: «sorpresazko irratia da!»

Oraindela urtebete, gutxigorabehera, hasi zen indar haundiz Baztango Erratzun irratia libre bat, Xorroxin Irratia. Gerora Nafarroako gobernutik debekua iritsi zitzaizen mota horretako irratientzat. Xorroxin Irratiak hilabete batzutara berriro hasi

ASMOAK ASMO

Bilboko Euskadi Irratia, heldutasun bila

Goizagotik berandugorarte arituko zaigu, hemendik aurrera, Bilboko Euskadi Irrati gaztea, martxoaren 31an urtebetea osatzen zuelarik, eguneroko programazioa aldatzea eta luzatzea erabakiz. Eta ondoan jartzen dizuegun irratisaioen zerrendaz gain, guk beste zenbait datu agertu nahi ditugu.

Baskongadetako hiru irratia publikoetan dauden 103 langileetatik, 38 Bilbokoan daude, eta hauen batzuek beste adina 27 urtetakoa dugu. Dakusazunez, ekipo gaztea eta, salbuezenak salbu, irratigintzan aurretiko esperientziarik gabekoak.

Oraingoan, beren heldutasun naturalera ailegatu direla diote, eta frogatu nahiz edo, saio berriak (3 bakarrik euskara hutsean: egunero «Tiriki Walkie-Talkie»; ostegunero «Herrien Taupada», eta larunbatero «Hamabietakoa») eskeintzen dizkigute.

Baina heurek emandako informazioaz gain, guri —gal-detaile zuzenduezinak—, galdera batzuek gelditu zaizkigu buruan, formulatu gabe: Zergatik jartzen dira saioen izenak euskaraz barruko eduki denak, edo ea denak erdal-dunak izanik?, zergatik aurreuposatzen da Donostiako entzulego osoa euskalduna dela eta Bilbokoak aldiz, guztiz erdal-duna? Ez da Bilbo, besteen anaia pobretzat hartu?

Eta azkenik, Donostiakoei zuzenduta, zergatik ahalegindu Bilbon euskara batu-standarda erabiltzen, Donostiako Euskadi Irratian gipuzkeria ugari entzuten den bitartean?

Hiru irratia ama bakar baten seme-alabak badira, berdintsu edo paretsu trata ditzagun.

Laura MINTEGI

IRRATI LIBREEN KANTOIA

ziren larunbat eta igandez emititzen. Leku ezagatik kalean geratu ziren, «baina orain leku bat aurkitu dugu eta berriro hasiera ematera goaz» esan ziguten.

Erratzuko gazteak irratiarespe-rienteiarekin hasi aurretik aldizkari baten projektuan ibili ziren, «ez zen erreza herritarrengana hurbiltzea, jendeak ez zuelako irakurtzeko ohiturarik, gutxi irakurtzen zela konturatu ginen. baina, irratia entzutea edo telebista ikustea eguneroko gauza zen, horregatik biderik egokiena, beharrezkoena bezala irratiaresna ikusi genuen».

Informazioa besteen eskutan dagoela ikusiz eta inguru horietan gehien bat «Radio Nacional de España» entzuten delarik, «horretan, berriak, saioak eta abar, jendearen pentsaerak, ohiturak, burrukak isilduak edo apalduak agertzen dira. Horrelako irratitan gu, herritarrok, «sujeto pasiboak» izatera kondenatzen gaituzte. Gure jokabidea entzule

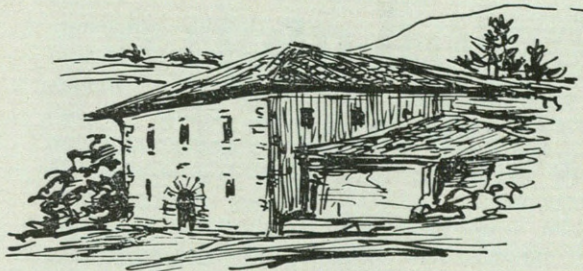
izatera mugatuz. Xorroxin Irratiarekin bertze era batera jokatu nahi dugu».

Hurbileko gauzak betiere gustorago onartzen dira, eta beraiena Baztango ia herri guztietan entzuten denez, erantzuna ona izan dute, debekuaren ondoren giroa piska bat epeldu bada ere, «jendeari irratsaioak nola egiten diren ikustea, parte hartzea edo auzokoei entzutea izugarriko ilusioa egiten dio eta xorginkeri gauza ez dela eta edozeinek egiten ahal duela irratia bat jakin dute».

Berrogei mila duorekin irratia libre dexente bat egin daiteke, eta Xorroxindarrak euskara helburu eta irratia libreen filosofian murgildurik sorpresazko irratia bat osatu dute, «gauza guzietarako dago tokia». Organizazio aldetik bizpahiru lagunekin moldatzen dira eta bestela edozein laguntza ongi etorria dela esan ziguten. Herri bakoitzaren saltsa pizteko eta bizkortzeko irratia tresnarik egokiena izan daiteke, eta Erratzuko gazte hauena adibide polita da.

BIDEAK NORA OINAK HARA

Orzaize, Eluet, Haltzamendi: arrokak eta ordokiak

Haltzamendi, Baigura-ren hegoaldeko kaskoa da. 818 metro baizik ez dauka, baina bi gauza ditu ikusgarri: lehena, Baigura Ipar Euskadiko beste mendietatik aski urrun dela, kateatik iparraldera, eta, ondorioz, oso paisaje zabalak eskeintzen dizkigula; bigarrena, Haltzamendi kasko arrokatua dela, eta hara igotzeko ibilbide malkortsu eta zirrikagarriak aukera daitezkeela.

Orzaizen abiatuko gara; Irisarriko bidea hartuz, lehen bihurtunean ezkerretatik abiatzen den errepide txikiari jarraituko diogu, Sistoreniako bidegurutzeari gertatu arte. Han, ezkerretara berriz, Elueteko pista abiatzen da; pista zabal hau (negu honetan lita batez muztua), lehen ipar-mendebalera eta gero iparraldera doa, Eluet errekararen ondoan, zintzur arbolatsu baten sakonean. Hiru kilometro edo egin eta gero, Elueteko txabola eta pentzetara heltzen da: lekua ikusgarria da, Haltzamenditik amiltzen diren ostiko eta amiltegi zutek mendebalean mugatzen dutela. Ibia aldera jarraitzen duen pista utzirik, eta erreka zeharkatuz, Elueteko goiko txabolan

gertatu gara. Honeraino, pista zabal eta horizontala izan dugu; hemendik aurrera, bertikalaren erresuman sartuko gara. Zehazki azkeneko bordaren gainean hasten den ostikoak eramango gaitu goraino; lehen oztopoa, ostiko honen gailurrera heltzea da. Gure gainean, pitoi zut bat dugu, eta pista zirtzil eta desitxuratu batek, eskuin aldetik, gora hurbilduko gaitu, oteek jandako ibilbideetatik. Hala edo nola, gailurrean gertatuko zarete, eta handik gora dena sinple da: sendra ñimiño batek aurrean aurkituko ditugun arroka bertikal handiak ezker aldetik zeharkatzen ditu, baina arroka arroka zuzen igotzea guztiz posible da, eskalada aski errezen bidez. Halere, bertikalatasuna oso nabaria da.

Honela, Haltzamendiren iparraldean, 805 kotan, aterako zarete. Handik Sistoreniara itzultzeko, aski duzue hegoekialdera hedatzen den ostiko zabala hartzea, Oiharteko borda aldetik. Arroketan gora ibiliz gero, oinetan duzuen paisaje zabal goxoa, Arrosa, Orzaize eta Irisarriko lurjoriena hain zuzen, kontraste bizia eta hunkikorra izango zaizue.

Desmaila: 660 metro. **Denbora:** 4 ordubete. **Nolakoa:** amiltegiak eta arroka pauso ugari direla, menditan ohitua egotea hobe. **Mapa:** Iholdy 5-6, 1/25.000, ezinbestekoa.

BELTZA

OSASUNAREN ARDURAZ

Aspirina eguneroko bizitzan lagun dutenak asko dira. Aspirinak edozertarako balio du, erremedio bikaina da, hartu eta sendatu... Aspirinak hala ere badu arriskurik, eta ez gutxi. Gai hori hartuta datorkigu Xabier Agirre medikua.

Aspirina ere kontuz!

Aspirinak jende askorentzat denetarako balio du: burukomina dudala, aspirina; hostu egin naizela, aspirina... benetan aspirina minaren kontrako botika egokia dela, arrisku gutxikoa, baina hala ere kontuz erabili behar dena, ez baita inola ere kaltegabekoa.

Beste botika guztiak bezala, zenbait kasutan arretaz erabili beharra dago. Adibidez, ez litzateke edari alkoholikoekin batera hartu behar, ez eta giltzurruna hondatua badago ere. Eritasun kronikoetan luzaroan erabiltzen bada, medikuak kontrolatu beharko luke. Eta urdaileko ultzera, edo liseriketa-arazoak dituztenek ere hobe dute aspirina eferbeszentea erabiltzea, bada ezpada ere.

Bestalde, gogora dezagun aspirinak, horretarako errezatasuna duten pertsonetan, odol jarioak sor ditzakeela.

Aspirina dosi handietan toxikoa da. Eta merezi du hau ongi azpimarratzea, askok gozoki bat bailitzan erabiltzen bait dute. Umeei dagokionez, dosia ongi egokitu behar da, pisuaren arabera; eta ez ahaztu umeentzat erabiltzen den aspirina bereziak oso zapore atsegina duenez, kopuru handiak hartzeko dispozioan daudela, toxikapenak errazki sortuz.

Xabier AGIRRE

IGARRI ETA IGORRI

Amaia Mayora eta Jon Crespo, «Igarkizun Sariketa»ren irabazleak

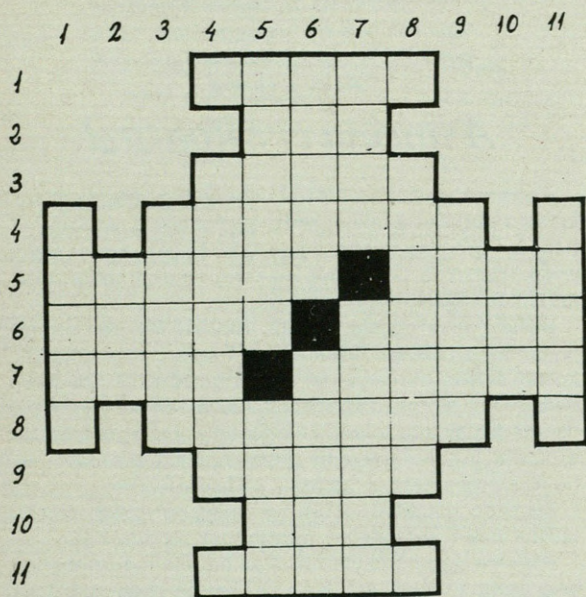
Itxi dugu KOKKAren lehen «Igarkizun Sariketa» honetako erantzunak jasotzeko epea. Baita irabazleen izenak zozketan aukeratu ere. Baina beste ezer baino lehen, erantzun pozgarria izan dela aipatu behar, ehundaka erantzun jaso ditugu ARGIAko erredakzioan; denak ez egoki, baina guztiak imajinario haundiz, zailago edo errazago ziren igarkizun horiei erantzuteko. Ondoren erantzun zuzenen zerrenda doakizue. Ohartuko zarete igarkizun bat edo besteren erantzuna ez zen hain argia, eta horretan zabal jokatu dugu. Asmatzaileen artean zozkoeta egin ondoren hor duzue ere bi irabazleen izenak: **Amaia Mayora Erasun, Colegio Comarcal, DONESTEBA; eta Jon Crespo Baroja, Astarloa 3-4, BILBO.** Zorionak berroiei eta beste guztiei iragartzen dizuegu laster sariketa berri bati emango diogula hasiera.

1. — i
2. — amona, ama eta alaba
3. — telebista
4. — arraina
5. — bi-hotza
6. — 4
7. — zuhaitza
8. — tren
9. — guraizeak edo artaziak
10. — arraultzea
11. — sua
12. — urtea.

GURUTZEGRAMA

ENBIDO

LUZETARA: 1.— (ald.) Ziri. 2.— Bizkaieraz, mutilekiko dei hitza. 3.— Hegazti txiki. 4.— Bokalea. Arduratu. Kontsonantea. 5.— Bizkaieraz, Zaindari. Karga. 6.— (ald.) Bizkaieraz eta gi-

puzkeraz, ordots. (ald.) Ejipto-ko lehendakari ohi baten deitura. 7.— Denborazko tarte. Pobrea. 8.— Potasioa. Semearen emaztea, haren gurasoe-kiko. Nitrogenoa. 9.— (ald.) Kontra. 10.— Ipar

euskalkietan, laguntza deia. Trapu.

GOITIK BEHERA:

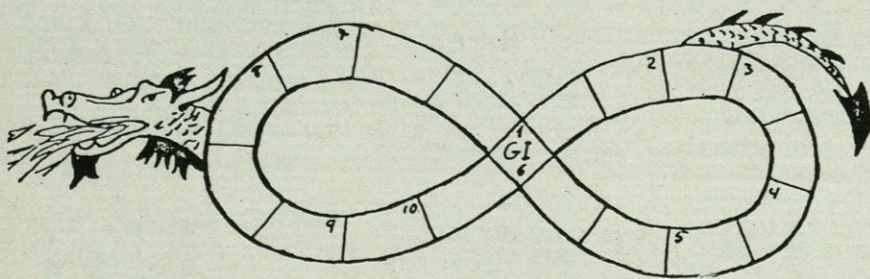
1.— Ondoezak. 2.— Espainolez, erizain tituluaren siglak. 3.— Malapartatutako etnia batetako kide. 4.— Kontsonantea. Irunen, ardo txikitoa. Kontsonantea. 5.— Txabola. (ald.) Eskuaren barneko alde. 6.— Kafea, ... eta txokola. Ziri, zotz. 7.— Zoratu aditzaren infinitibo. Itsas moluskua. 8.— Bokalea. Idi zaina. Roentgen. 9.— (ald.) Bizkaieraz, ardo. 10.— Txinako Iraultzaren buruzagia. 11.— Etsi gabe eraman.

HERENSUGE SILABIKOA (3)

TELLERIA

1.— Gizon-emakumeok osatzen dugun taldea. 2.— Burugogorra, setati. 3.— Zuritzerakoan malkoak isureraztendu. 4.— Jakiak erretzeko edo metalak urtzeko erabiltzen da. 5.— Behorak sartzeko erabiltzen den lekua.

6.— Gizonezko. 7.— Belar iharra pilatuta. 8.— Edariak saltzen diren lekuari deitzen zaio. 9.— *Anglo-sajoi arraza goratu eta juduena suntsitu nahi izan zuen korronte ideologikoren partaide.* 10.— Justu, lojikia eta legearen barnean dago.

Sua dariola, goseak akabatzen, badator oster gure Heresunge Silabikoa. Ez omen du inon aurkitu KOXKako irakurleak bezain ongi jaten ematen dioten beste inor. Dagoeneko-ederki asko dakizue zer egin Herensugea agertu bezain pronto, zerrendako hitzak asmatu, silabaka moztu eta haren urdail hustuan kokatu. Hurrengorarte!

soluzioak

«Jo... adarra» sailaren orri berean.

TRAIDORE APALA

Enperadore Eroa

EUSKAL Erresistentzia kontraerasora —Pedromari Goikoe-
txeak esango lukeen lez— pasatzen ari omen da; beste ezker abertzale ohiaren abanguardi-erretaguardia estrategia okerra irauliz gure txikarroi nordiko indartsuak aitzindari-delantero ditugularik —Iriondo Zarra Venanzio Panizo Gainza— eta besteen boto eusleak atzetik, borrokaren azken fasea, ofentsibarako ordua heldu dela diote.

Bigarren pausoa: Neguko Jauregia aukeratu beharko dugu: Ajuria-koa ala Los Olivos? edo bestela Nafarroa zaharreko Diputazioa? Nor ajustiziatuko dugu lehenbizi herriko plazan populazioaren erakusgarri: Karlos, Erramun edo Jaime Ignacio? Epai lazgarria, benetan.

Azkenekoa —gobernu programa alde batetara lagatzen dut ba omen daude eta tekniko kompetenteak arazo guztiak konpontzeko—: leaderren bat hautatu, sinbolikoki besterik ez bada, prentsa internazionalen agertarazteko eta guzti hori: neri, egia esateko, ilean gantxo adolezente ridikulo samar hori daraman andereñoa ez zait gustatzen Katalina Zarina bezala; askoz egoki eta sexi ago dudarik gabe, Juan Krutz biboteduna: badugu Fumantxu!

ULAD Paldotzailea

Azken boladako pintzeladak

Aspalditik burutik asmo bat zebil-
kidan: zerbait euskal arteari buruz eta
konkretuki pinturari buruz euskeraz
idaztea.

Gure pintatzaileak eta beren obrak
oso gutxi agertzen dira euskal aldizka-
rietan eta gehienak jendearentzat ia
ezezagunak izan arren, artistak badi-
tugu eta zenbait oso onak gainera.

Haien koadroen atzean urtetako lan
sutsua dago eta merezi dute, nire ustez,
beren obra zabal eta balora dadin.

Neuk, nire partetik idatzi honekin,
nire ekarpen txikia eman nahi dut hau
lortzeko.

Baina historia apur bat egin deza-
gun:

Azken urteotan, mugimendu pikto-
riko garrantzitsua hedatzen da Euro-
pan zehar. Mugimendu honen gune
nagusiak Italia eta Alemania dira.
Honela Ipar Amerikak hogeitamarre-
ko urteetan zehar ukan duen paper
nagusia galtzen du.

Pintura, modetatik aldentuta, oso
pertsonez bilakatzen da. Egoera hau

Euskadira ere aplikatu daiteke, eta nola
Amerikatan arte intelektualaren eta
analitikoaren nagusitza ematen den,
hala Euskadin ere, Oteizarengandik
hasita, bera delari prozesu osoaren
aitzindaria, artista talde berria sortzen
da. Hauek «arte kontzeptuala»-tik
gertu, mantendu ziren. Punto honeta-
ra ailegatuta «arte kontzeptuala» zer
den komeni da aztertzea.

Arte honetan garrantzitsuena ideia
edo kontzeptua da; koadroan agertzen
dena bakarrik hōri lortzera bideratzen
da. Ideien mundua funtsatuta dago,
«arte objektuala» ez bezala, zein zent-
zuen munduan oinarrituta baitago.

Baina hemen, arte kontzeptuala
geometrismo eta intelektual gogorta-
suna bilatuarren, objektuaren arloaren
barruan mantentzen da. 80. hamarka-
daren hasieran bakarrik, ahaleginak
egiten dira zentzu honetan. Joera hon-
en barruan Morquillas, Chavete,
Txomin Badiola.... daude.

Baina herbestean gertatzen den be-

pintura

zala Euskadin ere arte geometrikoa
krisian sartu zen. Honela 80-83 urtee-
tan arte intelektual eta abstraktoa
aurkitzen dugu. Arte honetan errigor-
tasun plastikoa nabaritzen da.

Honen aurka erreakzio bezala, ar-
tisten belaunaldi gazteak, pintatzeko
atsegina erreibindikatu, figurazio-
rantz abiatzen dira.

Arteak, getto batetara mugatu zuen
intelektualismoa uzten du (publikoa-
rentzat ulertezina egin baitzuen). Joe-
ra honi «figurazio berria» deitzen zaio.
Iturri bezala: Pop amerikarra eta in-
gelesa, Fauvismoa, Expresionismo eta
expresionismo abstraktoa aipa daitez-
ke.

Pintatzean bizitako unea da inpo-
tanteena, eta geometrikoen unibertsa-
lismoaren aurrean, indibidualismoa
nabarmentzen da.

Figurazio barria-ren ezaugarri na-
gusiak: zentzuzatasuna, ondorioga-
betasuna, barrukotasuna, eta eklekti-
zismoa (igarotako joeren ezaguerak
probatzatuz).

Pintatzaileak pintatzeko beharra
sentitzen du; pinturaz bere lanbidea
eta beharrezko ekintza egiten du.

Irudia koadroaren sujeta eta euska-
rria bihurtzen da.

Bizitzaren aurrean, artistak jarrera
eszeptikoa hartzen du.

Eszeptizismo hau artistarengan era
desberdinetan adierazten da; Batzuek
erantzun oldarkorra ematen dute;
haien pintura bortitza da, kolorearen
eta konposaketaren kontrastak
ugariak dira, hestutasun eta kaos
mundua sortuz. Poti Egidazuk, Fito
Ramirez Escuderok edo Daniel Ta-
mayok egiten duten bezala.

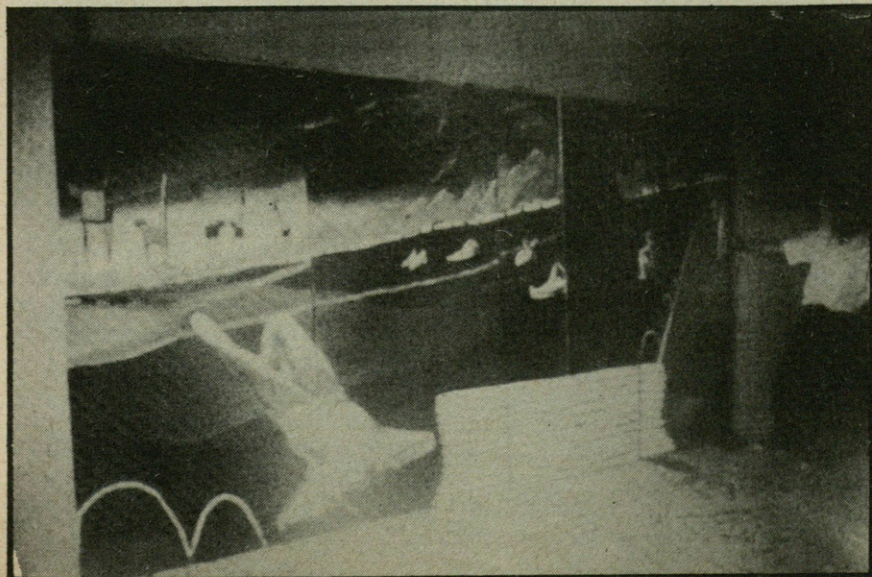
Beste batzuek inhibizioaz egiten
dute pintura, errealitatea erakutsiz,
baina parte hartu barik: Izquierdo eta
Merche Olabek bezala.

Eta badago beste talde bat, ihesa
erantzuntzat hautatzen duena; haien
pinturak, bizitzaren islada ironikoa
dira. Hauen artean Alberto Remente-
ria, Alfonso Gortazar, eta Itxaso
Ugalde daude.

Orain pintura itxaroaldian dago.

Hau Euskadiko oraingo pinturaren
birpasa azkarra izan da, baina artikulo
horrekin, hemengo figurazioaren joe-
rak ez dira agortzen, beste batzuk ai-
patu gabe utzi ditugu: errealismoa, eta
Dario Urzay, Juana Cima edo Manolo
Gandía, artistak. Hauei buruz hu-
rrongoa idatziko dugu.

ANA B.

EMAZTEA eta Pintura (II)

SALBUESPENAK

Errandakoari zinez egia deritzagun arren zenbait salbuespen bada non ez baitugu ber eritzia mantentzen ahal, nola baitira Rembrandt-en biluzki artailu batzu. Funtsean biluzkiak ez direla generrake, emazte maitatuen erretratoak baizik zeintzu biluziak baititugu agerian. Berger-ek dioskonez, pinturaren tradizioan, baldin bada milaka eta milaka biluzki artailu, salbuespenak ez luke ehunetatik gaindi suposatuko. Kasu guzti hauetan, hain da sakona pintatzaileak duen emaztearekiko ikusmen pertsonala, non ez bait dio bat ere amore ematen ikusleari; halaber hain da ere errima pintalari eta pintatzen ari den emaztearen arteko hede, non desalkarezin bilakatu baita bion arteko lokarria. Hemengo hauetan, ikusleak, asaldaturik, ez du pintatzaile eta emaztearen arteko lokarri hura baizik ikusten ahal, ezta bere burua engaina, berarentzat biluztu dela pentsatuz ere, nola ez baitu emazte biluzia, «biluzki artailu» bilakatzen ahal ere ez.

Pintatzaileak, artailuaren barneko egiturari ezarri ditu, emaztearen gutzia, eta gogo, emaztearen bizi eta nahai bederak, parte hartzen baitu, irudian, irudipenean.

Tradizio piktorkoan beraz, usuena

eta aparta, biluzi/biluzkia bikotean datzake baina pinturazko biluzkiaren arazoa ez zaigu honen aisa.

Biluzitasun sexualaren irudi geldoa zinez da zaila zeren, bizitzen dugun esperientzi sexuallean, biluzitasuna

gehiago da prozesu bat ezi ez egoera geldia edo kroska. Prozesua geldierazten eta isolatzen badugu, irudia hagitz arrunta agertuko zaigu eta arruntasun hori zinez irudikor diren egoera biren (biluzitasuna/biluzitasun eza) arteko lokarria ordeztu, hotza eta bereizgarria izanen da. Halatan biluzitasunaren expresioa argazkietan ager dakigun zailago zaigu, pinturatan baino, argazkilarientzat, aisago baita irudia biluzki bilakatzea, zeinek, ikus-kizuna eta ikuslea ugalduz eta hedatuz, sexualitatea, zehatz ez den zerbait bilakatzen baitu, gutzia eta desioa fantesia bilakaturik ere.

Europako olio pinturan, biluzkia, espiritu humanistaren expresabidea bezala aurkeztzen zaigu, zein norbertasuna edo indibidualtasunarekin bat datorren. Areago, norbertasunaren desarrolurik gabe tradizioaren salbuespen hauek ez zirakekeen arauz

pintatu, biluzitasunaren izugarrizko expresabide pertsonalak baitira. Aitzitik, berez hitzebakiezina zen kontraesana zetzan tradizioaren baitan. Zenbait artelarik, beren kabuz zurutu zuten kontraesan hura baina haiek emandako irtenbedea ez zen tradizioaren era kulturaletan sartzea ahal.

Zinez soilik ematen dugu kontraesana: alde batetik, artelariaren nola pentsalari, mecenaz, nagusien norberetasuna; Bestetik, haien aktibitateen ekeia (emaztea bera), zein gauza edo objektu bezala tratatua baita edo abstrakzio bezala ere. Durero-ren ustean, biluzki perfecta, gorputz batetik aurpegia hartuz, nola beste batetik bularra eta zangoak eta hala gorputz berria eta perfecta moldatzeko zatika egiten baitzen: baina bide honetaz, zenbatenaz eta perfektigo omen, hanbatenaz eta gizabakarrari arbuio handiago ematen zion, ezen benetazko pertsona bera ez baitzen kontutan hartzen batere.

Europako pintura, pintore ohiak,

zein begirale-jabeak, gizonak ziren komunzki, eta objektuak bezala tratatuak emazteak. Hian da sakonki ezarria harreman desberdin hau gure kulturaren non emazte anitzen kontzientzia moldatzen baitu, zeren beren buruekin, gizonak egiten dieguna egiten baitute: gizonak bezala gainbegiratzen diote beren emaztetasunari.

Egungo artean, biluzkiaren garrantzia apaldu da izugarrizki, nunebeita. Artelariak, beraiek, ezarri zuten zalantzan lehenengoz. Alde honetan hainbestetan bezala, Manet dugu, etenduraren sorerazle. Beraren «Olinpia», Tiziano-arekin anzunduz gero, bietan ber gauza genekusake soilik: betiko sujeta betetzen duen emazte bat, baina eupadatan bezala bere sujetaz ezezten da.

Araua edo moldea suntsitua zen, baina ez zen ageri deus handirik ordez ezartzeko, lekat eta bordinen erreallismoa zein XX. mendeko hatzarrian agituriko aintzingoardian, emazte

usuena baita agerian duguna. Hala Picasso, nola alemandar expreionismoa eta Toulouse-Lautrek bera ere maiz darabilte gaitzat.

Baina urrentzeko zera generrake, findadez: Emazteen eta beraien irudien erabilpena ez dugu batere kordokatu: emazteak, ez dira gizonak bezala errepresentatzen eta ez da hau agitzen emaztetasuna eta gizontasuna desberdin direlako, baizik eta ameseko begiralea beti gizona dela suposatzen delako eta emaztearen irudia bera laidatzeko baizik ez dela ere. Hau honela den ez baduzue sinesten, Berger-ek zerbait digu proposatzen: «Hautazue emazte irudiren bat, biluzkiren bat eta zein marrazkiz zein irudimenean, buruz ezarrazue haren ordez gizonnekoren bat. Zale ikusiko dukeue aldaketa bortitza. Baina ez da bortitz irudia, nola behatzen dionaren aurreiritzientzat baita», aldaketa.

Jon SENDAGORTA

Mariasun Landarekin solasean

«ez naiz haurrentzako literaturan espezializatuko»

Igande arratsaldea da. Ordu bete berandu iritsi gara Mariasun-en etxera. Han dugu bera zai, tea eta pastak guretzako prest.

Mariasun aurtengo Donostiako ipuin-sariketari hirugarren sariaren irabazlea izan da. «Nere eskua zurean» izenburua daraman ipuinarekin. Ihaz Lizardi saria bereganatu zuen «Tsan fantasma-ren istorio etengabea» ipuinarekin. Honetaz gain hirugarren liburua, «Partxela» izenekoa argitaratu berria du ELKAR-en. Lasarte ikastolako andereñoa, hogeitabost urtekin euskara ikasten hasia, haur-literaturari eskeintzen dizkio ikastolak libre uzten dizkion ordu eskasak.

Poltsatik hegala aterata eta gu konturatu baino lehen hor abiatzen gara hirurok hegada lasaiean.

A.— Zein signokoa zara, Mariasun?

ML.— *Geminis*.

A.— Eta zergatik sinatzen duzu Akuariorekin zure azken ipuina?

ML.— *Beno ba, beharbada signo hori gustatzen zaidalako. Akuario den lagun bat daukat eta berak dioenez librotearean signoa da, eta horrexegatik ipini dut, bere omenez. Geminis ere gustatzen zait, dualtasuna adierazten duelako. Askotan neure burua oso kontradiktorioa ikusten dut.*

A.— Hitz egin dezagun «Nere eskua zurean» ipuinaz: protagonistaren ama ezkontzera doa eta honek maitasuna eta gorrotoaren arteko konfliktua sortzen dio hamar urteko haurrari. Irtenbide bezala, Xabik ihe-

sari ematen dio. Errealia iruditzen al zaizu jokaera hau?

ML.— *Bai, bai, ikastolako gelan irakurri nuen ipuina, ulertuko zuten ala ez jakin gabe, eta isil-isilik egon ziren, adi-adi, eta ikaragarri gustatu zitzaion. Txokanteena haien erreakzioa izan zen hori gertatzea posiblea ote zen galdetu nienean. Ia denak bat zetozen: bai, oso posible zen. Batek esan zidan: «Nik amari aukeratze-ko esango nioke, bera ala ni». Bai neskak eta bai mutilak. Dirudienez gurasoak beti pareja bezala ikusten dituzte, oso eskusibistak agertu ziren.*

A.— Zergatik daukazu ipuinak haurren ikuspegitik idazteko gogoia?

ML.— *Nik benetan esaten dizuet, haurra ez bada ere, adolezente gisa sentitzen dut neure burua, eta beti sentitu izan naiz biengandik oso gertu. Horrexegatik ez zait*

asko kosta haurrentzat ipuinak idaztea, pertsonajeetan sartzea.

A.— Ikastolako haurrekin egunero egoteak laguntzen al dizu ipuinak idazterakoan?

ML.— *Lagundu, lagundu, gehiegi esatea da. Esan nahi dut ba, haurrak ikustea edo obserbatzea laguntza baldin bada bai, baina besterik, ez pentsa. Ni akordutzen naiz, gaztea nintzenean, azterketa*

garaietan, nekatuta aurkitzen nintzenean idazten nuela haurrentzat eta ez nuen hauekin tratu berezirik, baina nolabaiteko deskantsua zen, imajinazioa libre uztea, relax bat.

Ikastolan haurrak obserbatzen ditut eta datuak baliagarriak dira. Baina imajinazio hori, haurrekin egongo

ez hanintz ere, berdin izango litzateke, pentsatzen dut.

A.— Ipuina nori dago zuzenduta?

ML.— Ez nuen bereziki haurrentzat egin. Nik, azken ipuinean eta «Txan fantasma»-rean ere, nahi nuena, nolabait, haurren mundu desberdin bat adieraztea zen; desberdina ez bada ere, nik idatziitako ipuinetan agertzen da beti mundu idiliko bat: haurtzaroa beti da zoriontsua, ez dago emozio kontradiktiorik... Nik pixka bat hori atera nahiko nuke, pertsonajeak nahiko zailak ez badira ere, konfliktiboak izan daitezela. «Txan fantasma»-ren ipuinean, neskaren

pertsonajeak errasgo autistikak ditu eta ez du inorekin hitz egiten, ez du jaten, bakarrik dago, ikastolan gaizki doa eta fantasma bat du lagun. Ba hori, haurrak ez direla aingeruak, «de una armonía perdida». Haurtzaroa gogorra da, zenbaitentzat behintzat, eta askotan ez gara horretaz konturatzen.

A.— Gogoan duzu oraindik zure haurtzaroa?

ML.— Bai, biziki. Nik beti uste izan dut sei-zortzi urtekin zein zoriontsu nintzen, nola jolasten nintzen, zein ederki han eta hemen... Inpresio hori nuen. Eta gero, aztertzen, edo urteekin, konturatu naiz ez zirela hain zoriontsuak izan, oseake, ez dakit nola esan, bazeudela hor zenbait gauza ahaztuta

bezala: adibidez beldurra, gauean esnatu eta bakarrik aurkitzea, gurasoen gelara joan eta, beno, inoiz egiten ez zutena, baina gau horretan kalera joanak zirela ikustea... Garai hartako dramak orain ditugunak baino inportanteagoak dira, sakonagoak. Emozio oso onak ere badira, noski, inkonksziantean lurperatuta gelditzen direnak eta orain azaleratu ditzakegunak.

A.— Idazterakoan zure oroitzapenak erabiltzen dituzu?

ML.— Dudik gabe, baina oroitzapen konkretuak ez, txikitako zenbait sentimendu, ordea, bai. Ni konturatzen naiz, adibidez, nire ipuinetan zenbat aldiz ateratzen den hegan egitea. Azken liburuko pertsonajeak, Partxelak, irtenbide errazena edo zoragarriena hartzen du: hegan egitea. Emakume honek poltsa erdi majiko horietako bat dauka, eta orduan, zailtasunen bat daukanean, handik hegal handi batzuk atera eta hegan egiten du. Beraz, konturatu nintzen, hegakadaren asuntoa oso maiz erabiltzen nuela. Gauza guzti horiek direla, bueno ba, garai edo momentu hartako irtenbideak. Haurrentzat ipuinak idaztea, niretzat nolabait ihes egitea da.

A.— Txikitan idazten zenuen?

ML.— Bai, beti izan dut idazteko grina, eta berehala erabaki nuen idazle izan behar nuela. Bai, bai, dudarik gabe, gainera. Bizio bakarreko pertsona izan naiz. Txikitan, dantza egitea ere asko gustatzen zitzaidan, eta hori nire bizitzako frustrazio bat izan da.

Akordatzenez naiz, neska koskorra nintzela, Fabiola erreginak «Los doce cuentos de Fabiola» idatzi zuela, Balduinorekin ezkontzera zihoanean. Eta ni, ni corta ni perezosa, «Los doce cuentos de Mariasun» idazteari ekin nion harrapaladan. Eta ez ziren hain txarrak izan!

A.— Ba al zekiten etxean?

ML.— Bai, baina ez nuen ez eskolan, ez etxean bultzada berezirik jaso. Ez nuen horretarako giro aproposik. Osaba bakar bat nuen oso liburuzalea. Honek anaiari pasatzen zizkion liburuak irakurtzen nituen. Honela, beraren bidez irakurri nituen «Altxorren irla» eta «Tom Sawyer». Liburu hauek erabat hunkitu ninduten. Gustatuko litzaidake niri, hurrei honelako emozioak eskaini ahal izatea, irakurketa-mundu liluragarria gal ez dezaten. Badirudi telebistarekin hau bigarren mailan geratzen ari dela, liburu eta idaz-

learen arteko harreman berezi horren kaltean.

A.— Gaurregungo haurrek gutxi irakurtzen al dute?

ML.— Gutxi, beharbada ez, haina telebistak betetzen du gehienbat haien mundua. Zaila da telebistaren eragina

rezko hankak egiten duen hotsa imajinatuz... Horrelako emozioak ezin ditu telebistak eskaini.

A.— Zeure eskolako haurrek idazten dutena eta zuk txikitan idazten zenuenaren artean ba al dago alderik?

ML.— Bai, bai, nik baietz

zenbaterainokoa den neurtzea. Telebistak lan erraza eskaintzen du, ikustea imajinatzea baino errazagoa bait da. Baina nik ez nuke inolaz ere «Altxorren irla» liburu pelikularengatik aldatuko. Haurra ohean kuzkurtuta, Siver kapitainaren egu-

uste dut. Eske, orain telebista dago. Eta neretan, gehiago, zen eguzkiaren semea, laku batetara joaten dena, eta hango ninfa batez edo, maitemintzen eta gero ezkontzen dena, Maitagarrien edo haren ipuinen eraginez; nik hauek oso gogoko ez nituen

arren. Gehienbat naturako gauzetaz hitz egiten nuen, haizeaz adibidez. Zenbait melodrama sartzen nituen. Esaterako umezurtzaren istorioa asko gustatzen zitzaidan: umezurtza ganbara batean hiltzorian. Hori zen niretzat «el colmo del placer». Eta orduan margotu egiten du horman aingeru goardakoa, eta berarekin hitz egiten du. Lehen pertsonan idatzi nuen.

A.— Eta irakurketa alde-tik zer?

ML.— Gustatu, gustatu, Cortazar. Idolo bai, ez? Hegoamerikarrak, baina batez ere Cortazar. Bere ipuinak eta Rayuela. Mesanotxean daudakan liburua azken hau. Asko irakurri dut, bai gaztelaniaz bai frantsesez eta azken aldi honetan euskaraz dextente. Konpota bai, beraz. Baina ez dut gogoan autore izen berezirik.

A.— Gustokoen duzun estiloa?

ML.— Literatura preziosista, ez dakit hitzak balio ote duen, barrokota erotikoa, zentzu zabala batean, emozio eta sentsazioak aztertu eta adierazten dituen. Hunkitzen eta harrapatzen nauten liburuak gustatzen zaizkit niri, esaterako, M. Yourcenar-en «Ekialdeko ipuinak»

ARGIAREN HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN DEITURAK

Helbidea

Herria

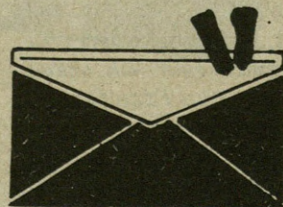
Probintzia

Banku edo Aurrezki Kutxa

Sukurtsala

Zenbakia

SINADURA

ARGIA astekaria
Ramonenea etxea, behea.
Virgen del Carmen, z/g

Donostia (12)
T. 28 33 99

eta M. Rodoreraren «Diamantearen plaza»k asko emozionatu ninduten. M. Enden «Amaigabeko istoria»k, herriz nahiz eta gustora irakurri ez ninduen besteak bezainbat hunkitu. Cor-

tazarrek duen magikotasunarekin ikaragarri kontaktatzen dut. Nik ere, gehiegi esatea izango da beharbada, haurren ipuinetan bide horretatik jotzen dut. Adibidez, etxean labadora zahar bat dut eta askotan arropa barruan sartzen dudanean sal-

toka hasten da, bun-dun, bun, bun-dun-bun, eta lehioraino joaten zait eta heldu beharrean aurkitzen naiz. Horrelako unetan horren gainean

ipuin bat idatzi behar dudala pentsatzen dut. Gero, haurrentzako ipuin bat ateratzen zait.

A.— Eta zergatik haurrentzat?

ML.— Haurrei horrek irripar bat sortzen dielako. Helduei horrelako gauzaren bat kontatzeak lotsatzen nauelako agian.

A.— Lizardi saria irabazi zuen «Txan fantasma»en etengabeko istoria» ipuinean neskak nola batego ero etxe batetara eramaten dute, horrela bukatuz. Ez al da bukaera triste bat?

ML.— Zergatik? Askotan zenbait idazleren artean haur literaturari buruzko kontzeptu jakin bat erabiltzen da, hau da, zoragarria izan behar duela, konfliktuak bai baina bukaera zoriontsu batekin. Esaten da haurrek ez dutela amaiera txar bat ulertuko. Nik ez dakit zenbateraino den egia.

Niri benetazko haurrak egitea eta gaurko problematika azaltzea interesatzen zait. Eta bide honetatik, asmoak baino, gehiago, nondik joko dudan ikusten dut: haurtzaroko gatazka edo konfliktuak era erraz batean azaltzea, haurrengan kezka hori sortzea.

A.— Jarraituko duzu haurrentzat idazten?

ML.— Bai, baina argi daukat ez naizela horretan espezialduko, ez naizela sistematikoki haurrentzako ipuinak idazten jarraituko.

A.— Gaur egun haur literaturan dagoen gehiengoak itzulpenak dira, ez?

ML.— Bai, jende gutxi egiten du kreazio-lana Euskal Herrian. Andereño-en artean, adibidez, harrigarria da nola ez den gehiago idazten. Eta hori zergatik? Intrigatzen nauen gauza da. Nik uste dut ausardia falta handia dagoela.

M.ETXAIDE

LAGIRRE

HAMAR GALDERA LABUR

-Abentura-liburu batean zein pertsonaje izango zinateke?

ML.— Dudik gabe, Tom Sawyer. Eder Lotia ez nintzateke izango. Printzeak bai, ordea.

Haurra izango bazina zertaz moztarotuko zinateke ihauterietan?

ML.— Eskailera luze luze batez. Laino gainean eserita ihauteri-desfile guztia ondo ondo ikusi ahal izateko.

Hiru erregeetatik zein izan duzu kuttunena?

ML.— Baltasar, noski. Beti zorigaiztokoena iruditut zaidalako, beltza eta itsusia zelako, edo agian, exotikoena zelako. Orain,

berriz, aldatu egin dut. Orain Gaspar iruditzen zait baztertuena.

Bidaia ero bat egiteko-tan, nolakoa egingo zenuke?

ML.— Arrano baten gainean. Kaxkarintxo bezala, eta ziur asko basamortu aldera. Hare ekaitz batek karabana bat nola estaltzen duen ikusteko.

Eskatu eta inoiz ekarri ez zizuten opari bat.

ML.— Haurtxo bat. Eskatu nuen baina ez zidaten ekarri. Anai txiki bat, ez, ahizpa bat, ahizpa bat. Bai, bai, txikitan.

Zein eguraldi gustatzen zitzazun umetan?

ML.— Udazkena. Hegoaize egunak.

Eta jantziren bat?

ML.— Ai, bai. Gogoratzen naiz eskola hasi behar genueneko zapata lodi batzuk «Gorila» izenekoak. Berriak erosten zizkidaten kurtso-hasieran. Eta oinetakoekin pilota berde bat ematen ziguten, bai, gogoratzen zara? Eta joaten nintzen nire pilota eta oinetako berriei.

Eta zure etxeko zein txoko gustatzen zitzazun?

ML.— Ba, sekreter handi bat genuen anaiak eta biok hanketarako zulo-espazio handi bat zuen. Nire txabola zen.

Gogoratzen duzu hitz bereziren bat, errepikatzen zenuena edo?

ML.— Pitxin-potxon-partxelo. Izebak esaten zidan, lehen baserrian zeuden hiru zakurren izenak zirela. Eta niri errepikatzea gustatzen zitzaidan. Pitxin-potxon-partxelo. Eta gainera nire azken liburuskak «Partxela» du izena.

Une honetan zure aldamenen nor egotea gustatuko litzazuke?

ML.— Joseba Sarrioinandia. Zoriturrez ezinezkoa.

Klik, hegal bat kentzen dugu, klak, bestea. Eta Mariasun agurtzen dugu.

Emakume bertsolarien saioa Usurbilen

Argi mutilok! Badugu nork erantzun eta...

Usurbilen Martxoaren 5etik 10era emakumeen ihardunaldiak izan dira. azken egunean emakumeen bertso saio batekin amaituaz. Espektatiba handia zegoen saio honetarako. Dudarik ez! Lehenengo aldiz emakumeak bakarrik bertsoak kantatzen Usurbilgo frontoian. Udarregik buroa altxako balu!.

Ohitura onei jarraiki bertso saioa baino lehen afari on bat eta afaldu ondoren dantza saio bat Miren trikitilariaren eskutik, egin zuen hotzaren kontra. piska bat beroan sartzeko.

Azkenean bertsolarien garaia iritsi zen eta bost neska igo ziren:

Maite Iribar
Itziar Sagastume
Ainhoa Beolar
Arantzazu Loidi eta
Nekane

Gaiak jartzen Arantzazu Haranburuk lagundu zituen.

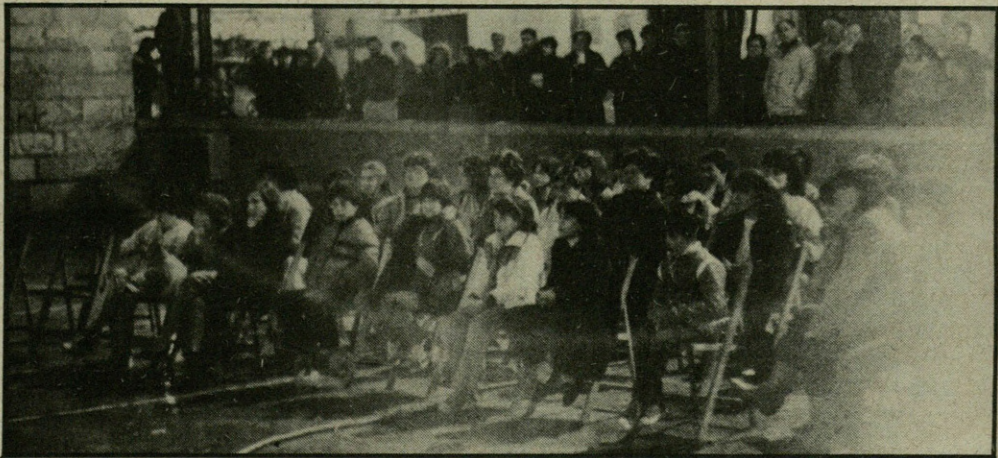
Egin zuten lana era honetakoa izan zen: lehenik agur bana bota zuten. Ondoren beren bertso zaletasuna nondikakoa zen galdetu zien bostei gai jartzaileak.

Gero Arantzazu Loidi eta Nekane ihardun zuten: Nekane mutil bat zen eta Arantzazu bertsoak kantatzen Usurbila etorritako neska bat.

Ondoren Itziar, Ainhoa, eta Maitek langabeziari buruz ihardun zuten, bakoitza bere alderditik begira: Itziar ikaslea zen, Ainhoa berriz etxekoandrea, eta Maite lantegi batetan ari zena.

Bost neska gazte, bost emakume bertsotan, eta seigarrena gaia jartzen. Usurbil aldean badago norekin aritu!

Jende artean ere emakumezkoak nagusi. Gizonezkoak atzean, eta isil isilik.

Hurrengo saioa Maite eta Nekane egin zuten: Maite mutila zen eta Nekane neska, eta biak hondartzan topo egiten dute. Bien arteko solaslaldia agertu zuten.

Berritro ere hirunaka jarri zituen gai jartzaileak: Itziar, Ainhoa, eta Arantzazu. Hirurak elkartu eta beren egoera aztertzen dute.

Ondoren Nekane, Maite, eta Itziar puntuka elkarri arpa jotzen ihardun zuten.

Bukaera Ainhoa eta Arantzazuren azken agurrez eman zioten.

Saioa oso interesgarria izan zen. Emakumezkoek ere bazuten aspaldidanik zer esana. Azkenean bidea bilatu dute. Neskak bejondizuela!!! Har ezazue nire eta afizio guztiaren ongietoria!!!

Eta duda-mudetan zabiltzatenok animatu!!! Ea

bertsolaritza berriaren moda urratzen duzuen!!!!

zaldubi

OHARRA

Bertsoei eskeinitako orrialdean saio honetako bertsorik ederrenetakoak irakurtzeko aukera duzu.

euskal kulturaz

Sabin

TXU TXU MU TXU KA

liburuak

LARRAMENDIREN HIZTEGIA, LUXOZ-KO EDIZIO NUMERATU BATEZ.— «Txertoa» argitaletxeak asmo bitxi eta ez-ohizko bati ekin dio: Larramendiren Hiztegi Trilinguea (edo elehiruduna) luxozko edizio batetan argitaratu. baina kaleratu-ko diren hirurehun aleak lehenengotik azkena arte numeratuak. Jakinda denez, horrelako edizioak oso ohizkoak dira kolekzionisten artean eta. baina gure artean guztiz kasu arraroa da. Gainerakoan, bi tomatan argitaratu da eta honelakoetan espero daitekeen bezala, prezioa izango da gauzarik espektakularrena. Hogeita mila inguruko zifra ari dira komentatzen, nahiz eta oraindik behin-behinekotzat jo behar izan.

zinema

HAMABI FILME PROJEKTU, SUBENTZIO BILA GASTEIZKO GORBERNUAN.— Dagoeneko bildu dira Gasteizen Zinemagintza Kontseilukoak. Aurreko alean eman genuen Eusko Jaur-larritza azpian osatutako Kontseilu horren berri horren izena ez da hori, askoz konplikatuagoa baizik, baina entendi gaitzen subentzioak banatzen dituen da. Gutxi gorabehera guk anuntziatutako konposizio berearekin, aurkeztutako proiektuak aztertu zituzten, klonklusioetara iritsi ez zirelarik. Badakigu, aldiz, hamabi bat proiektu aurkeztu zirela, baten batzuk zazpirehun milioiko presupostu galaktikoetara iristen zirelarik.

liburuak

HONDOAK JOTA DAGO «HORDAGO» ARGITALETXEA.— Eta adirudi dagoeneko asuntuari buelta emateko aukera gutxi daukala. Gaizki zebilela

aspaldiko kontua da, eta azken urteotan egin dituen plantila-murrizketak ere ez ziren arrazoi gabe gertatu, jakina. Baina oraingoan liburuen argitaratzeaz arduratzen zen Jexux Zabaletak argitaletxea utzi eta SIADECOrako lanean hasi da antza denez. Hemendik aurrera zaila izango da «Hordago»k liburu berriak argitaratzea, eta daukan fondo editorialari eutsi beharko dio halamoduz aurrera segitu ahal izateko.

ARGIA aldizkariaren zuzendariari:

Otsailaren hogeitaseiko ARGIA «euskal kulturaz TXUTXU-MUTXUKA» sailan eta antzerkiari buruz idatzitako artikuloa irakurri ondoren, dagozkien «Antzerti»ko ikasleek zera diote:

- 1.— Idatzitako ezer ez dela egia.
- 2.— Ez inoiz, ez inolaz ere ez gintuztela behartu ez «Antzerti»ko zuzendari den Eugenio Arozenak, ez Euskadi Irratik zuzendari den Jose Mari Oterminek.
- 3.— Anuntzio hauek, hain zuzen kurtso praktika gisa planteatuak zirenez gero, ba genekien ez zuela

inolako diru ordainarik.

4.— Guztiz libre izan ginela baldintzak onartzeko garaian.

5.— Eta azkenik, dagozkienekin inolako harremanik izan gabe eta esamesetaz oinarritutako artikulua argitaratzea, erabateko etika eza iruditzen zaigula.

Aitzpea GOENAGA
Inasio TOLOSA
Patxi SANTAMARIA
Isidoro FERNANDEZ

Dagozkien «Antzerti»ko ikasleei:

Hasteko, esan behar dut ARGIA 1.006.ean «Antzertiko ikasleak Euskadi Irratian publizitatea grabatzen» izenburupean agertutako berrian dezentz gaia dagoela egia dena:

1.— Oterminek dei egin ziola Arozenari.

2.— Anuntzioak debalde grabatu zirela (zuek konfirmatu bezala).

3.— Hori suertea eta txantxuiloa dela.

Ez nintzen sartu horrek izan zitzakeen inplikaziotan, eta nire eritziz normal ez zitekeen gertaera bat salatzen nuen besterik gabe.

Ez nintzen ikasleek bertan jokatu zuten paperarekin sartzen, nolabaiteko pasibotasunean utziz zeun ekintza. Eta hain zuzen horixe da, dirudienez, botatuko gezurra, eta zuen erantzuna sortarazi duena. Ongi asko omen zenekiten egiten ari zinetena zer zen.

Sineskaitza da kurtso praktikak lau ikasle bakarrik egitea. Eta hori horrela izanik ere, praktika horiek publizitatearekin zerikusirik izatea; eta areago, gero irratiz entzun zitekeen publizitatea.

Harridura handiago sortzen du, publizitate mundua ez dela dohai-nekoa jakinda, eta Euskadi Irratiak bere tarifak dituen, bere arau orokor baten kontra aritzea, hau da, «4.— Las grabaciones de las cuñas serán de cuenta del anunciante». Kobratu al zion Euskadi Irratiak iragartzaileari zeuok grabatutako publizitatea? Ondorioak norberak atera ditzake.

Zuen libertate horretatik atera gabe, hobe zenukete etika eza gogoko mahaietan bilatzea eta zuen baitan ere, bidenabar.

SABIN

ARESTI ABERTZALE ZENENTZ

A. ZELAIETA

Txillardegi, Kristoren sanpedro-makatzak dauzkan ezketino, nahiz eta zeru azpiko aldian hitz gaizto guzia entzun beharrean aurkitu den, geroagokoan zerurik altuenean ikusia izango da, inork ikusten ez duena sinesten duten guztiekin batean: Ez naiz Aresti zenaren abertzaletasunaz fio, hotsegin zuen Durango-ko zeia nazionallean.

Harrezkero, **El País**-en moldez imini izan du **Jón Juaristi**-k **Gabriel komunist**a (abertzalea, noski, ez bait dago komunikatu nahi duenaren bezalako humanismorik) zela. **Alfontso Irigoien**-ek (zilbota jakan), bat bederak, Aresti-z diharduenean, bere autobiografia diseinatzen duela, zioen Deustu-ko pasilloetan. **Leonor Bilbao**-k, **Egin**-n egin berbetan, Aresti umerzurtz daukagula, bota zuen: Leo-ren harrikadak ustel egin zion, ez bait dugu guk hura umezurtu, berak geu baizik.

Euskal Herria zenbat metrotan karratzen dugun, neurriak berari har degioguzan, ezer baino lehen metro bat

behar dugu, patroï bat, (Paris-ko platinoko hori, alegia). Aresti-ren abertzaletasuna ezerez neur daitekeela nor edo nor uste baleza, ez litzateke erratu baino egingo, bilbotar ha ez bait zen ezelango erregelari makurtzen, alderantziz ber-berak sortu eta eman baizik: bera zen bere buruaren norma.

Behin batez, hasi zen Mitxelena **Pío Baroja** «neurtzeko eta sailkatzeko» asmotan: «Nere ustez, Barojak Euskal herria maite zuenik ezin daiteke uka: maite zituen gure zeru-lur-itsasoak, maite gure jendea, gure izaera, gure gizabidea, gure mintzaera euskaraz ala erdaraz. (...) Hori bai: Euskal herriari zion atxitasunaren oinarriak ez ziren osoro euskaldun askorenak, ez ta agian euskaldunik gehienena ere. Eta horrexek lausotu ditu zenbaiten begiak». (Egan, 1961).

Mutata mutandis, Aresti-k maite zuen Euskal Herria, **arestiarki** maite zezakeen eran eta tamainan. Arrazoia baino ez dauka Irigoien-ek gure arteko autobiografismoa errefusagarritzat salatzean: Gabriel-en arestitasuna,

oraingoan, beraren lanetan eta heuron historikotasunean begiratu beharko da. Gerta dakiguke, orrialde baten era bateko ñabarduraren batez topo egitea eta, segidakoan, beste kolore modukoren batez. Agian, ba legoke firu fin eta etenik bakoa ere, albain-orratzak poemaz poema daramana: etsez kanpo aurkitu/irabazi zuen euskal hitzaz poemagintzan ihardutea laketaio eta pasio bihurtzen:

«Zelango poz ikarak / Etortzen jatazan

Orain igoten dodan / Ere mu baltzean».

Haolantxe aitortzen zion **Norbert Tauer** zenari, 1962.ean, «poz ikara» horien pasiotasuna: «Eskerrak ematen dizkiot Jaunari neregan euskararen gako amodio hain sakon eta bortitz sartu zuelako, osterantzean nere baitan epeltasunik apurrena egon balitz, dudarik gabe eta erremediorik gabe nuen euskal alorra oraingoz arbuioz abandonatuko. Baina.... euskaldunek dute errua eta ez euskerak» (Egan, 1983). ●

BETI ESKAMAK KENTZEN

Filma: *El día después*

Zuzendaria: *Nicholas Meyer.*

Antzezleak: *Jason Robards eta Jobeth Williams.*

Produtorea: *Robert Papazian.*

Aro Nuklearraren beldurrez bizi izandu da gizadia. 1945. urteko abuztuaren 6an, Japoién, Hiroshiman, arma atomiko bat aurrenengo aldiz erabili zenetik. Herio armak gizadiaren gainean daude zain, herrien izakera moldatuz, eta nazioarteko diplomazia nahastuz, eragin handia izan du belaunaldi osotan —gobernuen jarrera eta isiluneei esker, (konsziente edo inkonszienteki)— etorkizunari buruzko beraien izakera desitxuratuz: familia, ezkontza, lana, denborapasa eta heriotza.

38 urtetan barrena, nuklear gerra bat izanez gero, zer gertatuko litzagukeen galdezka ibili da jendea. 1983. urteko azaroaren 20an, Hurrengo egunean, «ABC Theatre»ren emanaldi batek eztanda nuklearen ondorioak erakutsi zituen. Kansas Cityn eta horren inguruan gertatu izan balitz bezala. Ikus-entzuleak komunitate baten historia dakusa, eraso nuklearra gertatu aurretik, gertatzerakoan eta gertatutakoan.

Edward Hume idatzi zuen «Hurrengo eguna» eta sei hilabete pasa zituen gai horren gainean ikerketak egiten. Gaia, Kongresuak egindako ikerketa lan batean oinarritua dago. Estatu

Batueta Tegnologia Bulegoak eginiko «Nuklear gerraren ondorioak» lanean hain zuten ere. Hume-k gobernuaren iturritatik edan zuen, nahiz eta pribatu zenbaitetik ere bai: Emerjentzitarako ajentziarekin, zientifiko eta espezialistekin. Iturri horietatik edanda, noski, ezin gauza handirik espero pelikula horretatik. Beste modu batean esanda, «Hurrengo eguna»k ez dio eskeintzen ikusleari bere ikusmolde eta usteekin parte har dezan. Hori bai, garaiz abiatu zuten oso komenigarria

zela familiak elkertasunean ikus zezaten pelikula, eta haurrak ez zitezen bakarrik gera. Pelikulatxo Nicholas Meyer-ek zuzendu du, eta bere kabuz definitzen den telefilm horietako bat egitea lortu du: ikus ezazu masokista baldin bazara, bai eta ere gobernuekin bazaude: baina bestela, nahiz eta bakarrik edo lagundurik egon, zine horretatik egin ezazu passo. Zuzendaritza kaxkarrak da eta Nicholas Meyer eta bere taldea oso eskas ibili dira efeko espezialak lortzeko.

Jendea nuklear arazoak kontzientziatzeari dagokion heinean... Bi hitzetan laburtu daiteke: marketing eta sistema: eta pelikulan, galtzekorik ezer ez daukan esandako frase bat: «Ezagu-na zitzaigun arazoa. Dena genekien bonben gainean. Dena genekien zaparprada arradioaktiboari buruz. 40 urtetan zehar hau gerta zitekeenaren jakinean izan gara. Baina ez zitzaion inori interesatzen».

En fin Pilar.... (hau ez dinat itzuliko). Baieztatze honen gobernuak sortutako desgrazia orotaz hitzegin ahal da, miseria orotaz, tortura orotaz, goseaz, hilketetaz etabar, baina agian... hau ez zela gaia esaten zenidaten, hau da, pasatzen ari nintzela.

Horregatik bukatu egingo dut, eta «Hurrengo eguna» pelikulako aurrenengo frasea ekarriko dut gogora, bakoitzak nahi bezala ulert dezan: «Ez da erraza batzutan Txinako paraje bat antzematea, ez baitizu artistak esaten nondik egiten duzun so. Badakizu zergatik? Ba, paraje horretan egon zaitez nahi duelako, horren parte izan zaitezen eta ez hemen kanpotik begira egotea».

Koldo S. JULIAN

Akelarre

ETA GERO..... SORGINAK

Euskal Herriko zineak bere lehen pausoak bete ditu azken urte honetan, indarrez eta zentzu onean emanak bainan bidean gure zinegile argiei astunegia iruditu zaie eta bazter batean utzi dute. Norbaitek esango du hori ez dela egia eta «Akelarre» eta «La muerte de Mikel» en kasuan euskal kopiak aurkeztu direla komertzilki, ez horrela «La conquista de Albania» filmearekin, sesio pare bat kenduta «galeriarentzat», bainan gezur lotsagarri bat besterik ez da. Aurkezpenatik lau astetara euskal kopiak ia ia desagertu egin dira gure hirietatik eta Donostiara ez da iritxi «Akelarren» euskal kopiarik, dirudienek euskara Berlinen hitzegiten dute. Gainera kontuan hartuta euskaraz dagoena filme hoietan ehundik berrogeira ez dela iristen eta gidoiak berak eskatzen duela zati hori euskaraz egotea, zergaitik ez banatu Euskal Herrirako bi hizkuntzetan eta azpтитuloekin egindako kopia, bainan ez eta zihur egon zaitezte herrietan erdal kopia bakarrik banatuko dela. Eusko Jaur-laritzak zertarako diren laguntzak argitu beharko luke, eta orain arte bezala jarraitzekotan hobe laguntzak haunditu ala dirua beste guztaz erabili.

Beste aldetik egileen jarrera ez dago oso garbi, hasieratik euskaraz ez dakiten antzezlariek aukeratu dituz-

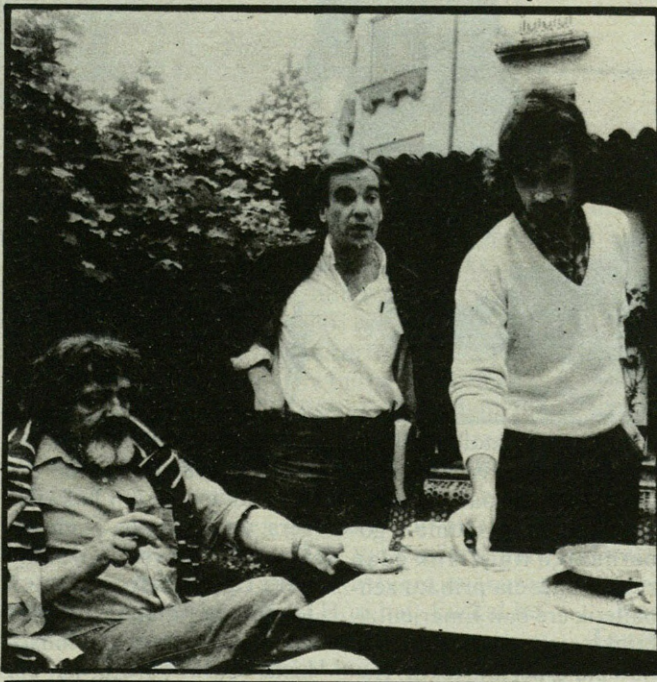
te. filmeak estatu guztian salgarri izateko. Gainera aukerapen horren ondorioz egin diren doblajeak, «La muerte de Mikel» en eta «La conquista de Albania» n. penagarriak dira eta pertsonai bat edo bi bakarrik, hiletan hitzegiten duen apaiza eta politikoak, salbatzen dira. «Akelarren» egindako doblajea ikusteko aukerik ez dut izan oraindik bainan zailantzan jarriko nuke bere

kalitatea. expedientea betetzeko bakarrik egin delako beste bi filmeetan gertatu den bezala.

Euskararen arazo penagarria alde batera utziaz filmea oso ondo egin dagoela aitortu behar da. Erdi aroan girotua filmea sorginen arazoa baino askoz haruntzago doa, herri baten zanpaketa jauntxoaren interesetatik eta erlijioaren bidez. Eta burrukan aurrez aurre jartzen dira

eliz katolikoa eta jauntxoak, eta bestetik herria eta bere ohitura eta mitoloji zaharrak, eta baita ere hizkuntza euskal kopian.

Gidoia oso ondo dago egin eta zuzendariak gatazka hauek herri txiki batean finkatuaz, pertsonaiak oso landuak izan ez arren, herri giro oso borobildua lortzen du eta izakera kolektiboa da nagusi filmean. Hala ere ezin dira ahaztu antzezlarien lanak eta nahi-ta ez aitortu behar da guztien artean Mari Carrillo eta Jose Luis López Vazquez nabarmengarrienak direla eta gehienbat azken hau bere inkisidore paperean. Espainiatik etorria bertako jauntxoaren eskaera jarraituaz, bere lana oso erraza izango da komeri guztia aurretik egin dagoelako. Ezin da ukatu istorio honek ikuspegi politikoa duela, espainiar poterearen sorrera Ahaide nagusien eskuetatik etorria azaltzen bait digu eta gainera filmearen ikuspegia ekintzen aurrean oso garbia da. Filmea oso errealista da eto horri asko laguntzen dio lekuaren aukerapenak eta girorapenak. Momentu guztian, filmearen giza zentzua indartu nahiean, Euskal Herrian, jauntxo eta elizaren aurka zihoran edozein izan zitekeen sorgin, istorio majikoetik oso urrun.

Zuzendaria: Pedro Olea.

Argazkia: Jose Luis Alcaine.

Musika: Carmelo Bernaola.

Produkzioa: Anboto.

Antzezlariek: Silvia Munt, José Luis López Vazquez, Mari Carrillo, Walter Bidarte, Patxi Bisquert, Iñaki Miramon.

Juan Jose IRIBAR

—Euskal Herriko Antzerki Taldeen IV. Erakusketa—

COBAYA eta GEROA

Aurreko astean minimoekin ari ginela genioen. Azpiegituraren egoera larria aipatzen genuen. Ordundik hona aldaketarik egon da, Gasteizen antzerki taldeek 100 egun izango dituzte antzoki batean libre antzezteko. Agian, ARGIA hau kaleratzen denerako Donostian beste zeozer gertatuko zen.... Talde profesionalen koordinakundeak egindako ekintzaren aurrean, «Antzerki»k Komunitate-arteko Teatro-txango batean parte hartzeko baldintzak ezartzen dizkie. Euskaraz egindako antzerkia lekutan geratzen da: «Maskarada» soilik sar daiteke joku horretan.

Euskal antzerkiak bere marjinaltasunari

bilatu behar dizkio irtenbideak, eta marjinaltasun hori baliatu beharko luke, agian, dagoeneko egon baina ezagutzen ez den zirkuitoa potentziazteko; azpiko lana egin, alegia.

Banku horrek muntatutako erakusketan ez zen euskaraz egiten zuen talde bakar bat ere. Komentarioak beste baterako uzten ditugu, gaurkoan muestra horretan ikusi genituen taldeetatik beste biri, Durangoko «Geroa» eta Bilboko «Cobaya»ri, kritika eginez bukatzen dugu.

Mikel ANTZA

GEROA: Lan serioaren zama

Mikhail Bulgakov errusiarraren «Molière» eta gero, Bertold Brechti heldu diote Geroakek, beraien lanari, gero eta gehiago nabari zaion garapen bat emanaz. Brecht mende honen lehen erdian bizi izan zen, eta bere teatro lan eta teoriak eragin handia izan dute XX. mendeko teatroan.

1940.ean idatzi zuen Brechtek «Herr Puntila und sein Knecht Matti» (Herr Puntik y su criado Matti). Geroakoen hautaketa montaita baten aurrean beraien errealidadearekin guztiz lo-

turik doa; alde batetik, jende gehiagok parte hartzen duten montaiak dira, bestalde, Paco Obregonen lan garrantzitsuan oinarritzen dira batez ere aukeratutako obrak. Zaila da asmatzea ze puntutaraino jarraitu dituzten Brechten aktuazio ereduak, baina dudarik gabe farsa eta komizidadea dela talde honen hesparru hobereena.

Hiru ordu irauten duen obra bat muntatzea ez da batere komertziala, teatro ikuslea ez bait dago ohiturik horretara, are gutxiago

Brecht bat ezagutzen ez denean. Horregatik farsarena inportantea da, leuntzeko, obraren hasiera kantatuan aditzera ematen denez.

Eszenografia erabilgarria burutu dute, eszenen aldaketa arinak profitatzen dituen, zurezko panel haundi bat eszenario hondo guztia betetzen, ate eta elementu mugikorrek; horretaz gain elementu gutxi, baina garrantzitsuak: mahaia eta aulkiak, azkeneko eszena zoragarrian bere izate guztia hartzen dutenak. Argifoko zuriak, puntuan, toke erre-

lista bat itsatsiz eszenatokiari.

Aktuazio maila duintasunaz markaturik dago, ez da nabari desoreka haundirik, ez bada Puntila jaunaren papera jokatzan duen Paco Obregonen lan erraldoiagatik. Bere alboan Matti zerbitzaria, ongi; Eva alabarena egiten duena, ez hain ongi. Puntilaren arazoa edaten duenean gizon on bihurtzen dela da, eta edan gabe dagoenean nagusi zorrotz dela. Horrela berak dionez, edanda egoterakoan da egoera normala eta bestea txarra.

Obregon. Commedia dell'Arteko Bantaloneren antzeko pertsonaiaz baliatzen da alai dagoenerako aldaketa ongi markatuz, bere lanari disziplina gogorra nabari zaiolarik. Eszenak gertatu aurretik kantatu-kontatuak dira, eta ho-

rrek ez du efektu onik lortzen. errepikatzearen errepikatzeaz aspergarri gertatzen bait da. Obraren lehen partean erritmu haundiegirik gabe ibili ziren. bigarrenean askoz hobeto arituz. indar gehiagoz eta eszena batzuk zuzendaritza lan bikain baten lekuko gelditzen zirelarik (bazkariarena).

Obra amaieran azaltzen zaigu honen mamia, edo mezua: «Ez dago norbera baino nagusi hobeagorik». Eta hori agertzen da obra

guztian zehar, ze nagusia «ongi», «iraultzaile» bezala portatzen denean, zerbitzari guztiak beldurrez jartzen dira. «aire txarrak» jotzen dionean. pagatu beharko bait dute guztiek. Horregatik nahiago dute nagusi gaizto eta diktadore bat eduki eta ez aldizkakoa. hain zuzen beraien eginkizuna beste une horietan zein den ez dakitelako. Mezua obra guztiaren azpitik ba doa, bukaeran pankarta batean bezala agertzen da ant-

zezle guztien ahotan.

Geroakoen lana fina izan da. eszenak zorrozten ibili den zuzendaritza batekin. Brecht bat eskeintzeko asmoz: obra hala ere zamatsu gertatzen da. Eta, arazoa ziuraski Brecht gauza exotiko bezala ikusten dugula da. Brecht Euskal Herrian ez dela klase popularrentzat; Brecht gaur egun teatroa hartzen ari den funtziora makurtua dagoela: denborapasazkoarena. ●

hauek izan daitezen zenbait pasarte erakuts diezaiotenak.

Azken finean. Monty Phitonekoek zinean eta benetan ongi egiten dutena antzerkian. baina, tamalez, gaizki da COBAYAKoek erakusten digutena.

Planteiamendu aldetik. badauka obrak nolabaiteko borobiltasunik. hau da, obra hasten da tipo batek bere zalantzak planteiatzen dituenean. eta bukatzen da taberna batean loak hartu duela erakusten zaigularik. beraz: guztia amets bat izan da. Zorritzarrez. publikoarentzat amets txar gertatzen da. ze ez aktuzio mailak ez eszenen burutzeak ez dakarkigu gauza onik. Salbuespenak salbuespen (bi «aingeruen» rolak jokatzen zituzten aktoreak eta Orestesen istorioa kontatzen zaigun eszena luzeegiaren zenbait pasarte).

COBAYA txantxetan agertzen da eskuprograman. Eszenarioan ez dago oso argi publikoaz farre egin nahi duten, beraien buruaz, edo ez dezaketen egiten dutenaz beste zer egin.

Antzezleek arazo larriak dituzte. ahotsarekin eta gorputzarekin, eta Kain eta Abelen istorioaren interpretazioa ematen zaigun eszena ez dago nondik begiratu. Jainkoen zamalkada berri hau ez da batere berria.

Teatralki badago ideiarik, eszenen arteko tratamendu ezberdina, eszenak lotzeko «aingeruek» eta gizonak egiten duten bitartekotza: baina guzti hori asperkeriak eramaten du.

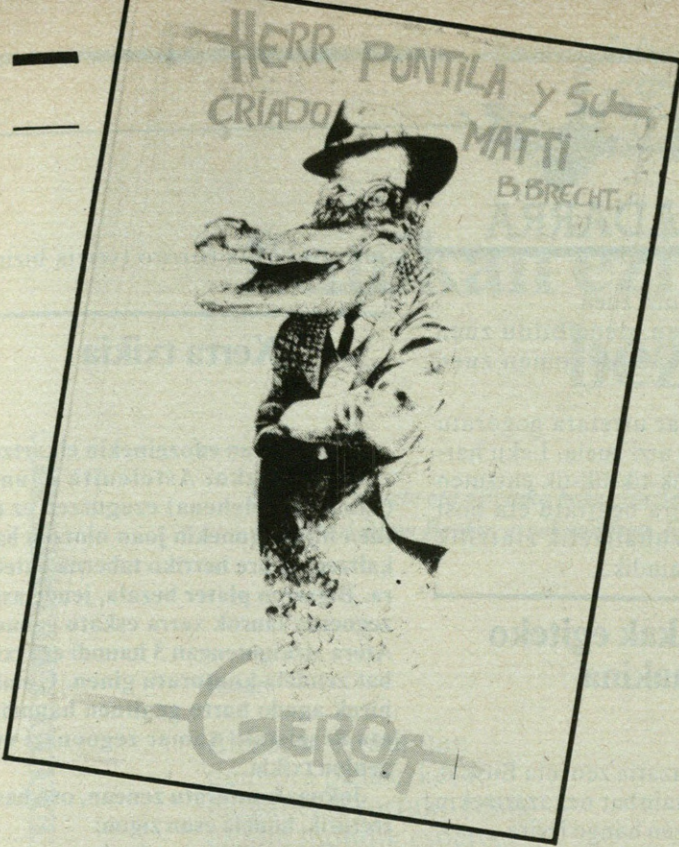
Guzti honetatik salbagarri dirudiz: gauza bakarra, beraien zalantzak azaltzeko montaia bat burutu dutela da. Eskuprograman jartzen duena egia bada (ejem, ejem!) antzerki-piztiak direla, ez dira hilko eta jarraituko dute. Espero behar da hurrengo zamalkada jainkoen laguntza gabe egingo dutela... ●

Jainkoen zamalkadaren zigorra

COBAYA taldearen «Los dioses cabalgan de nuevo» obra zalantza historikoan oinarrituz, eta historia bera oinarritzat hartuz, jainkoekin eta Historiako pasadizu birekin zerikusia duen montaia bat da.

Obraren haria egingo duen pertsonai bat dugu, zeinak Historiak kontatzen dizkigunak benetan nola-koak diren jakin nahiz jainkoak inbokatzen bait dituen, eta —kutsu desmitifikatzailean— jainkoek bi aingeru bidaltzen dizkiote

«Galarrotsak» topaketen egitaraua

Martxoaren 31an

«Harriola Marriola» Koldo Amestoi en emankizuna 15.30tan «Eihartza» kultur etxean.

«Antzerkiaren egoera: gaur eta bihar». Elkarrizketa 17.00tan «Eihartza»n.

«Basa Jauna» Bordaxuri taldeak. 21.00tan «Haritz Barne» antzokian.

Apirilaren 1ean

«Ikimiliklik» ikastaro bukaerako emanaldia 10.00tan «Haritz Barne»n.

«Iparraldean euskal antzerkia» elkarrizketa 11.30tan.

Baxo erdia eta oherezko aperitifa 12.15etan.

Bazkaria 13.00tan.

Peter Roberts mimoa. 18.00tan «Haritz Barne» antzokian.

Iparraldean Antzerki Topaketak

«GALARROTSAK» antzerkia egin, ikus, aipa...

Euskal Antzerki Taldeen Biltzarreak topaketa interesgarri bat eratu du Hazparneko herrian martxoaren 31ean eta apirilaren lehenean. Topaketa hauen iturburua EATBko mahaiakiaz frantses kultur minixteritzari egindako eskaera batean bilatu behar dugu. Eskari horren erantzuna ikas-

taro bat eman duen Bordelako antzerkilari bat eta beronen laguntzaz zuzendutako antzerki lana izan da.

Teatroa bultza eta indartuz diharduen Biltzarreak eginkizun horiek burutu direlarik eta nolabaiteko brotxea ipintzeko topaketak eratu dituzte «Eihartzea»

kultur elkartearen laguntzarekin. Topaketa hauei «Galarrotsak» izenburua ipini diete, azpizenburutzat «antzerkia egin, ikus, aipa...» dutelarik. Honekin batera dohakizuen egitarauan ikus dezakezuen bi egunotan gauza ugari aurki dezakezue. Hazparnera hurbiltzen bazarete... baina guztia ant-

zerkiaren inguruan, eta euskal antzerkia bizirik dagoelaren lekuko.

Lau emanaldi izango dira. Koldo Amestoi ena, Bordaxuri taldearen estreinaldia. Basterot irakaslearekin egon direnek ikastaro amaiera gisa muntatu espektakulua. «Ikimiliklik» izenez eta Peter Roberts mimoarene emanaldia. Bestalde, elkarrizketa pare bat ere izango da. «Antzerkiaren egoera: gaur eta bihar» eta «Iparraldean Euskal antzerkia gaur egun zertan dagoen eta geroari buruz nola jokatu», lehena euskaraz eta bigarrena frantsesez.

Egun pare bete eta maitu bat izango da Hazparnekoa, asteburu bizia, eta segur antzerkilari gehien topaleku ere. Iparraldeko antzerkigintzari tonua hartzeko parada egokia.

M.A.

JO... ADARRA

Txomin gezurtia

Ihauteriak pasa direla, eta ezin orri hauek utzi ezagututako pertsonai bategen kontatu dizkidanak zuei azaldu gabe.

Txomin, gure herriko xelebre hoietako bat da, eta bere xelebrekeriak kristoren gezurrak izaten dira. Ihauteri hauetan berarekin bildu eta hemen kontatuko dizkizuet esan zizkidan guztiak.

Abioi galdia

Ba omen zihoan behin Hernio aldeira, eta Zelatun inguruan zegoela abioi bat sentitu omen zuen, goraka begira eta berarengana hurbiltzen ari zela iruditut zitzaien. Baita hurbildu ere. Bere gainean gelditu eta pilotoak abioitik burua aterata galdetu omen zion:

— Aizu! Nondik joaten da Donostiara?

— Handik zuzen-zuzen.

— Eskerrik asko!

Eta lehioetik esker gisa puro-kaxa bota omen zion.

Honttoak ugari

Txomin honttozale hamorratua da eta mendira joatea asko gustatzen zaio. Ez dago Hernio inguruko lekurik berak ezagutzen ez duena.

Behin batetan Bidani inguruan hontto bila aterata omen zen eta urtero asko biltzen zituen leku batetara joan zen. Eguna izugarri ona, eguzkia eta zerua oskarbi. Iritsi leku hartara eta honttorik ez. Itxoin egin beharko dut —pentsatu omen zuen. Etzan eta lo kuxka bat hartu zuen. Esmatu zenean lau kilo bildu zituen bere inguruan.

Erlojua aurkitu

Mendialdera aterata eta eguraldi ederra zegoenez siesta botatzeko gogo eta etorri omen zitzaion Txomini. Ondo prestatu eta erlojua zuhaixka

batetik zintzilik utzi zuen.

Esmatu zenean, dena bildu zuen baina erlojua han utzi omen zuen ahaztuta.

Handik hamar urtetara gogoratu zen erlojua han utzi zuela. Leku hartara itzuli eta -tik-tik-tik-entzuten omen zuen. Gora begiratu eta bost metro gorago zuhaitzetik zintzilik omen zegoen oraindik.

Lukainak egiteko makina

Txomin nekazaria zen, eta Euskal Herriko beste hainbat nekazarirekin Bordelera joan zen hango ferira.

Itzultzerakoan, ezagutu zituen makina guztietatik atentzio gehien deitu ziona, lukainak egiteko makina izan omen zen.

Txerria bizirik makinaren punta batetik sartu eta bestetik lukaina prestatuta ateratzen omen zen. Baina ez hori bakarrik! Lukaina ez baze goen bere puntuan, atzera botatzen

omen zuen eta berriro txerria bizirik aterata.

Xerra txikia

Ihauterietan edozeinekin elkartzen zara festarako. Astelenita egunean (Ihaute-astelehena) ezagutzen ez nituen hiru lagunekin joan nintzen bazkalatzera geure herriko taberna batetara. Bigarren plater bezala, jende asko zegoenez lauok xerra eskatu genuen. Atera zizkigutenean 3 haundi eta txiki bat zeudela konturatu ginen. Gutako hiruk agudo hartu genituen haundia eta despistatu xamar zegoenari utzi genion txikia.

Jokuaz konturatu zenean, oso haserreturik, honela esan zigun:

— Ez al dakizue egin duzuenaren osorik edukazio txarrekoa dela?

Zerbitzen duenak hartu behar duela xerrik txikiarena?

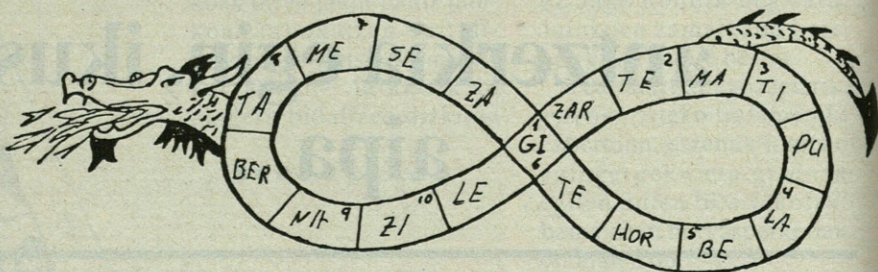
— Eta zuk zerbitzu izan bazenu xerrik txikiarena hartuko al zenuen? —erantzun genion.

— Bai, noski!

— Horregatik eman dizugu ba!

«Koxka» n agertzen diren denborapasen soluzioak:

HERENSUGE SILABIKOA:

GURUTZEGRAMA:

. LUZETARA: 1.— netzE. 2.— Txo. 3.— Txori. 4.— A. Axolatu. J. 5.— Jagola. Zama. 6.— etopA. tadaS. 7.— Aste. Txiroa. 8.— K. Erraina. N. 9.— aukrA. 10.— Hel. 11.— Zatar.

GOITIK BEHERA: 1.— Ajeak. 2.— Ats. 3.— Agote. 4.— N. Txopera. Z. 5.— Etxola. ruhA. 6.— Txola. Taket. 7.— Zora. Txirla. 8.— E. Itzaina. R. 9.— uadrA. 10.— Mao. 11.— Jasan.

Lanikan ezin egin lenago bezala

Langabezia dela eta ofizioka bota zituzten Usurbilen bertsoak: Itziar Sagastume, ikaslea. Ainhoa Beolar, etxekoandrea. Eta Maite Iribar, lantegi batetan ari dena.

Itziar:

Bizi osoa estudiotan
denbora pasa ezkeru,
langabezia sortuko zenik
ez nūn inondik espero,
orain artean esaminetan
nituen kezkak urtero,
orain daukadan kezka bakarra
zer egingo dedan gero! (bis)

Ainhoa:

Lan gabezia gaur egun degu
sekulako arazua,
momentu hontan desbordatu da
inflaziuan basua,
existentzia gertatutzen da
hutsa, itsusi, sosua,
etxeko andre gertatutzea
izandu zait erosua. (bis).

Maite:

Arazo latz hau antz emateko
ez dira behar bi begi,
aspalditxoan langabezia
gure herrira da ageri,
lanpostu bat gaur edukitzea
ez zaigunez errezegi,
berriz sardea ta atxurra hartuz
behar ote degu segi? (bis)

Itziar:

Karrera ia bukatu eta
orain aurkitzen naiz larri,
nik ez nuke nahi nere burua
sukalde batean jarri,
bizi honetan lan ezean
zein izango da oinarri,
urte hauetan egin dedana
ez bada baliogarri? (bis)

Ainhoa:

Sei seme ditut senarra ere
lanakin nago momentuz,
baina paruan gera ez nadin
ibili beharko dut kontuz,
etxea txukun, pozik gizona,
represiozko lan hestuz,
horregatikan alaitasuna
urtetan joan zait agortuz. (bis)

Maite:

Lan gabezia munduarentzat
bihurtu da beldurgarri,
gosea tripan, begiak triste,
lan postu baten egarri,
arazo honek gizonarengan
etsipena du ekarri,
lana delako gizon guztion
funts, sustrai, eta oinarri. (bis)

asteburu honetan bada zereginik

kirola

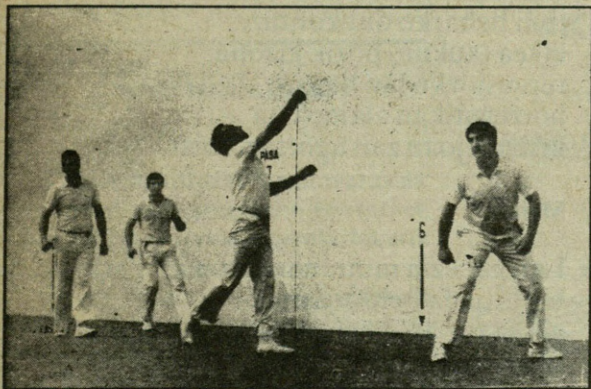
Azpeitian saskibaloia, futbola, eskalada...

Asteburu honetan animazio ederra izango da Azpeitia aldean. Larunbatean, hasteko, arratsaldeko sei terdietan Izarraitz pelotalekuan hirugarren mailako saskibaloia partidua ospatuko da Iraurgi eta Getxoren artean.

Igandea Ekaitza txistu

eskolak eskeinitako goiz-erri batez hasiko da. Ondoren orain bi hilabete eratu berri den Azpeitiko Argazki Elkarteak Argazki-Rallya prestatu du. Igandean bertan Garmendipen preferenteko futbol partidu bikaina Azpeitiako Lagun-onak eta Debako Amaiak bat taldeen artean. Bestalde Azpeitiko Mendizale Elkarteak antolatuta eskalada ikastaro bat izango da igandez Txindokin.

Emozio bizian iadanik esku pilotako txapelketa nagusia

ESKU pilotako Txapelketa Nagusia aurrera doa eta bere aldi finalean dagoelarik asteburu honetara hiru partidu daude, zein baino zein interesez beteagoak. Larunbat arratsaldean eta Tolosako pilotalekuan Esnaola Tolosaren kontra, igande arratsaldean Eibarren Andueza VI Salbidea-

ren kontra, eta igande arraldean ere berean Martirikorena Retegi IVren kontra Santo Domingon.

Azken partidu horretan Retegi IVa ikustea aski arrazoina da partidua interesgarritzat jotzeko, baina beste bi partiduak ere berebizikoak izan daitezke finala erabakitzeko orduan. Aukera primera-koa beraz.

IV. Irri-gaua Ainizan

AINIZAN. Garazi eta Amikuze artean, laugarren Irri-gaua antolatu dute bertako gazteek. Esan behar da aurretik anitz gauza izango dela delako irri-gau horretan, istorioak, bertsolariak, antzerkia, etabar.

Dena dela, gau hori berderatzitan hasiko da Pla-

zan eskeiniko den antzerki batekin: antzerkiaren izena Zortzirehun Ahari da, eta egilea Gillaume Irigoien gaztea, izen berri bat euskal antzerkigintzan. Bestalde bertsolarien artean Ezponda eta Harluxe arituko dira. Giroa ziurtatua dago larunbat gauean Ainizan.

bertsoak

**Bertsolari
Gaztetxoan IV.
Txapelketak hartu
du martxa.** Eskolarteko Bertsolari Gaztetxoan IV. Txapelketa aurrera doa, eta larunbat honetan bailaretako bi azkenaurreko dugu. Azkenaurretako bat Ohatin ospatuko da eta bertan Deba eta Leniz bailarako bertsolariek hartuko dute parte. Tolosan da ospatzekoa beste azkenaurrekoa, eta Tolosa eta Goierrikoak hartuko dute parte.

ziklismoa

Billabonan, ziklismoa igande goizerako.

Igandean, goizeko 9,30 emango zaio hasiera VII. Billabona Sariari. 125 kilometroko zirkuito bat egin beharko dute korrikalariek, lehen eta bigarren mailako afizionatuak bilduko direlarik. Akelarre Kultur Elkarteak da montaia egin eta antolatu duena.

ihardunaldiak

Euskal Kultur astea Zaragozan.

Zaragozako EKTk. Euskal Kultur Taldeak antolatuta. euskal kulturari buruzko aste bat ari da ospatzen mañoen hiriburuan. Egia esan astebete baino iraupen luzeagokoa dugu. ze hasi. hilaren 20an hasi bait ziren. antinuklear borrokaz eta ekologiaz hitzegiten. Asteazkenean komunikabideetaz. ostegunean berriz. gestorakoak ziren hitzegitekoak eta ostira-lean etnologia gai bezala.

Larunbat honetan. hilak

24. eta arratseko 8tan. Erakusketa Azokako aretoan. Oreretako Iraultza dantza taldearen saio izango da.

27an. asteartea. drogaren gainean arituko dira 7tatik aurrera. ICEko lokaletan.

28an. asteazkena. hauteskunde ondorengo egoera aztertuko da. Inbitatuak: PNV. PSOE. HB. EE eta EMK.

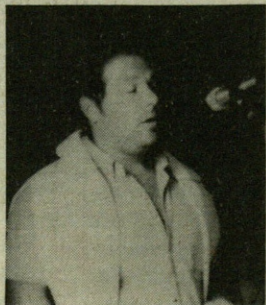
Ostegunean 'El Proceso de Burgos' pelikula eman-go dute toki berean.

31ean. larunbata. gaueko 10tan eta Casino Mercantil-en. Imanolen kantaldia.

Nafarroako Bertsolarien Txapelketa

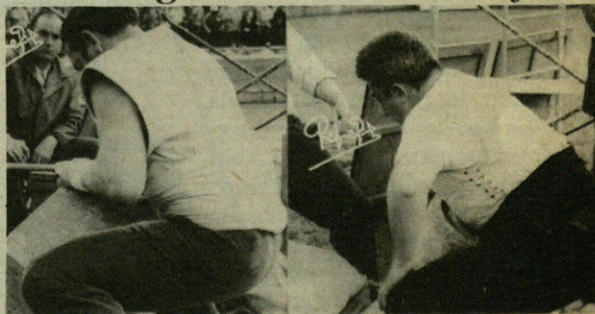
BIDARRAIEN ospatzen da Igandean Nafarroako Bertsolarien Txapelketa honetako hirugarren saioa; aurrekoak Et-xarri Aranazen eta Goizuetan izan zirelarik. hurrengo astean ospatuko da finala Sunbillan. Beraz. esan bezala. Bidarraien ospatzeko den saioa hau hirugarrena da. saioa bazkalondoa izanagatik. egongo da saltsarik egun guztian zehar. eta egun pasa polita egiteko aukera ere.

Hirugarren saioa honetan parte hartuko duten bertsolarien zerrenda hau

duzue: Mixel Xalbador, Mendiburu. Iriarte. Bittor Elizagoien. Amorena. Juan Perurena. Estanis Perurena eta Arrosagarai. azken honen izena badaezpada-koa bada ere.

Tolosan, Arregi eta Olasagastiren arteko desafioa

TOLOSAKO zezen-plazak igande honetan ikuskizun gomendagarri bat aurkeztuko digu: Errezilgo Nemesio Arregi eta Igeldoko Joxemari Olasagastiren arteko desafioa. Aspaldiko teman zebiltzan bi kirolzaleok eta bere egunean hitzartutako proba jai honetako goizeko 12.30tan jokatu beharko da.

Parte bakoitzak 300.000

pezeta jokatu ditu eta egin beharreko lana hirukoitza izango da: hasteko 25 aldiz jaso beharko dute 125 kiloko harri kubikoa; ondoren 72 ontzako 6 enbor ebaki beharrean egongo dira; eta azkenik korrika 6 kilometro egin beharko dituzte. Zer esanik ez berebiziko espektazioa sortu duen apustu honek bere islada izango duela publiko aldetik. Hala espero dugu guk behintzat.

kantaldia

Benito Lertxundi eta Martikorenaren kantaldia.

Armendaritzen Larunbata gauetz kantaldi bikaina gozatu ahal izango da Benito Lertxundi eta Martikorenaren eskutik. Kantaldia Amikuzeko ikastolak eratu du eta gaueko bederatztan hasteko ordua ezarri diote. Kantaldia elizan izango denez eta kantari zeintzuk diren kontuan hartuz saio polita gerta daiteke.

IPUIN ANTZEKO HISTORIA

MINGOTSA

Jose R. BILBAO

Behin batean. Hondar-ahoa zeritzon baserriko semeak, ohizko lurrak lantzeari utzi barik, inorenak ere ez ziren (ala denonak diren) basoetara abiatu ziren, baserrirako zerjan gehiagoren bila. Latza zen benetan oihan haietako giroa eta eskuragaitzak heuretako animaliak. Honexegatik eta mahairako hain gozoak ez zirelako ere agian, baso haietatik Hondar-ahoa baino hurbilago zeuden baserrietakoak ez ziren basa-pizti haien bila abiatzen, eta orduan, Hondar-ahotarrek, eremu bortitiz hurrunagoetara hedatzen eta pizti berriak jaten ikasten joan ziren.

Urteak joan urteak etorri, heurek ziren baso beltz eta arriskutsu haietan zebiltzan bakarrak, ehizan behintzat, zeren beste batzu iragaten ziren gauzak garraitzeko eta hola, baina horixe, iragan bakarrik. Hala eta guztiz ere, mendeak pasatu arren, ez ziren basa-lur berrien jabetzaz arduratu, libretzat bait zeuzkaten, lan egin gura zukeen edonorenak bailiren. Gutxi-gutxika, piztiok, Hondar-ahoke elikaduraren zati garrantzitsua bihurtu ziren, eta ez hau bakarrik, haragi hori lantzen eta kontserbatzen ikasi zutenetik, auzokoei saltzen hasi baino, besteok ere jaki berrira ohituratuz. Honelatan, batetik jan bestetik saldu, hurrunezko basoetako ehiza funtsezkoa zen azkenean baserri haren bizitzarako.

Baina, Mikel Zarateri hartutako izenburuan historia mingotsa dela badiogu, nonbaite tik agertu behar behazuna eta hara nondik gutxien espero zitekeen lekutik azaltzen den. Basajaunak pozik zeuden, ez zuten hasarrerik agertu behintzat. Baso inguruetako baserritarrek osteraz, basoetaz sekula arduratu eta piztirik jaten ez zekiten haiek, Elkarte bat eratu zuten, Elkarte Eko-

nomikoa hain zuzen eta ba dakigu berba galant hauek atzetik dakartena: koadrilakoak ez direntzako jipoia. Ikazkintza, burdingintza eta garrarioak baziren hasiera batetako helburuak, aurrerantzean armadak, mugak eta segurantzia izan ziren, azkenean, ezinegonean, basoetara pasatuz.

Egia esan, animalia basati-jale urri zegoen elkarkideen artean, ehizarako traketsak gainera, honela, askozaz merkeago eta erosoago gertatzen zitzairen Hondar-ahotarrei erosteak, baina, (betiko baina)... hain hurrean zeuden basoak! Orduan beste zerau pentsatu zuten: **eta basoetara heltzen ez badiogu uzten, zer?** Ba, pentsa eta egin, Basoen jabetzari buruzko Nazioarteko Itun bat izenpetu zuten, Hondar-ahoa kanpoan zela noski, (horixe bait zen helburua) eta baserri bakoitzaren mugak 200 milatan zabaldu, inorenak ere ez ziren (ala denonak diren) basa-lurrak zurgatzeko, ehiza-eremuaren zatirik handienetan jabe egi-

teko. Nazioarteko Itunak ematen zien itzal demokratikoaren babesean, apurka-apurka, galerazi egin zieten ohizko sartzea. Hurrengo pausoa ahal zen moduan ehizatzea zen, elikadura horretara ohituta zeuden Hondar-ahotarrei saltzeko, aitzitik, gauza ez zen hain erreza suertatu. **Lurra, lantzen duenarena.** Ideia zahar hau langileengan sustraituta dagoenez, pizti-jaleek basoetarako bidea hartzen iraun zuten Itun Demokratikoaren azpi eta gainetik, oraintsu jazo dena jazo arte. Ondarroako itsasuntzi bi baso inguruko frantsesek tirokatu arte.

Ipuin antza badu ere, funtsean, historia honelaxe da. Honelaxe bota dituzte arrantzale euskaldunak heuren betidanikako uretatik: honelaxe jabetu da Britania Handia gure hainbeste arranuntzitat, ingeles bandera pean lan egiten uztearen truke; honelaxe hasi dira inoiz arrantzatu ez duten eta sekula legatzik jan ez duten «europarrek» arrantzan, geuri saltzeko gero. Baina, nork esango die Pasaia, Hondarribi, Getaria, Ondarroa, Lekeitio eta Bermeoko arrantzaleei, mundua mundu denetik heuren lan-lekua diren itsasoetara ez joateko? Nork esango orain 400 urte, baleen atzean joanda, Colon Ameriketara heldu baino lehen seguruenetik eta beste ezein gizaki zurik zapaldu baino lehenago seguru, Kanadan makailua aurkitu, arrantzatu eta munduari jaten erakutsi dienei ez itzultzeko gehiago hara, ur haiek orain jabea dutela eta?

Harritzkoak ez gara, guztiok gara heriotzaren beldur eta posible da egunen batean amore ematea, baina, ez arrazoi faltaz. Pello Mari Otañok zioen moduan: **ez dugu arrazoirik gutxi gerralako.**

ASTIAN
consecuencia
da en durante el día
numerosos puertos de
de Euskadi Sur pre-
on dificultades para la
ación, siendo en algunos
impracticables y de im-
ble acceso.

zcaya

A primera hora de la noche
de ayer los puertos de Orduña,
Herrera, Barazar, Opakua y
Urkiola se encontraban cerra-
dos al paso de vehículos. La
Ertzaintza de Tráfico recomen-
daba en la mayoría de las ca-
rreteras de la provincia mucha
precaución a los conductores y

Guipúzcoa

Al darse en esta pro-
una menor profusión de pre-
pitaciones de nieve, las carrete-
ras se encontraban en buen es-
tado para circular, si bien no
se descartaba que la situación
empeorase a medida que avan-
zase la noche. Por el momento,
al cerrar esta edición, era nece-
sario el uso de cadenas en
Etxegarate y Deskarga.

Alava

La persistente nieve caída en
toda la provincia provocó
varios accidentes. Se hallaban
cerrados al tráfico Opakua,

La L

SAN SEBASTIAN

La Embajada espa-
París envió ayer un
sima nota de protesta a
rección de «Antenne-2»
gunda cadena d
Televisión Francesa, p
contenido de un report
propósito de las elecci
vascas que fue emitido en
telediario del mediodía
ayer.

La nota califica el repor-
taje de «lamentable ejempl
de manipulación de la inf
mación», al tiempo que
testa porque no se pru
las acusaciones «profe
por los personajes que
vienen en el program
ningún caso se da en
hecho de que en
existe un sistema de
pleno donde Euzka
una autonomía. s
muchos casos a l
los cantones de l
ción Helvética
«falsedades»
presentadas

Makina bat hilketaren egilea hilik agertu zen atzo.—
Atzo ziutate honetako kale zentriko batetan gizon baten
gorpua agertu zen. eta itxura denez azken aldian hilda agertu
diren hainbat emakumeren hilketen egileari zegokion. Izen-
goiti desberdinez moztortzen zen eta alarguntsak engainatu
eta gerora hilez eskuratzen omen zituen sosak hiltzaile honek.

30 segunduren buruan zeure eragiketak eginik daude.

"Tarjeta 24 CAP" txartelaz
güre Kutxazain Automatikoak
erabiliaz dirua atera, dirua sar,
talo edo txeke, zure
kontuaren laburpena
eska, talonari berri
bat eska eta hori
dena
herrenkan
jarrita itxoin
beharrik gabe,

denbora asko aurreztuz.
30 segunduz behetik, eta batere
konplikaziorik gabe, Güre
Kutxazain Automatikoak
egunaren 24 ordutan
zerbitzeko
baitaüzkazu, nola
funtzionatzen
duen pausoz
pauso azaltzen
dizute.

Kutxazain Automatikoa

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA